Aktıkça Derinleşen Irmak / **Sezai Karakoç**

Sıddık Akbayır



AKTIKÇA DERİNLEŞEN IRMAK

SEZAİ KARAKOÇ

SIDDIK AKBAYIR

Sıddık Akbayır

AKTIKÇA DERİNLEŞEN IRMAK
SEZAİ KARAKOÇ

ISBN

I. Baskı :

Editör : Duran Özdemir
Kapak Tasarım : Tezcan Bahar
Görsel Tasarım: : DH Yayıncılık

DH Basın Yayın Matbaacılık İth. İhr. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Tuna Caddesi No: 3/2 Kızılay Ankara
Tel: 312 430 30 88
E-Posta: dhozdemirler@hotmail.com

İçindekiler

Sezai Karakoç Niçin Okunmalıdır?	10
Bir Fotoğrafın Gölgesi	20
Kimlik ve Hatıralar	38
Parasız ve Yatılı	74
İkinci Yeni	78
Büyük Doğu ve Necip Fazıl	88
Diriliş Göğünün Maviliği	98
Karakoç 'Masal'ın Kaçıncı Oğlu?	124
Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine	148
Monna Rosa ve 1980 Kuşağı	166
Kaynakça	178



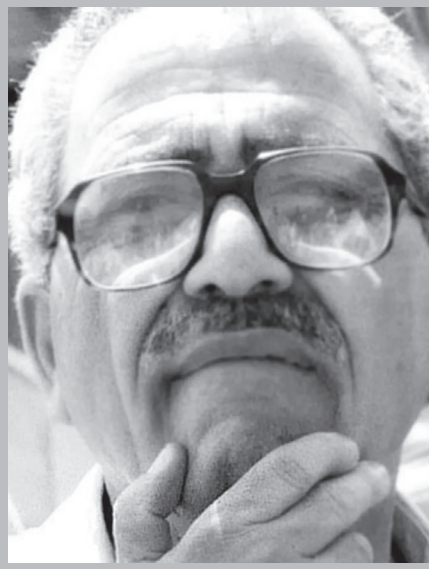
Sunuş

Kimi okurlar, metinleri 'roman okuma düzeni' içinde baştan sona sayfa sırasıyla okumayı tercih ederken kimileri de ilgilerini çeken başlık ve konulara göre okumayı seçer. Bu çalışma, daha çok ikinci gruptaki okurların tercihine göre kurgulandı.

***

Söz ve yazı, yağmur gibidir, herkese eşit yağar. Ancak, çok az insan; sözün ve yazının elinden tutar, bütün bunlardan kendine bir dünya kurar. Dünyayı, daha güzel başka bir yer yapmaya çalışır. Herkes gider; geriye, sözden ve yazıdan bazı öyküler kalır. Aslında, anlatılan da hep o öykülerdir. Bu çalışmada yapılan da o öyküleri aktarmaktan ibaret…

Sıdıdk Akbayır
Haziran 2015 Ankara



I

Sezai Karakoç
Niçin Okunmalıdır?



Çünkü, Sezai Karakoç; hayat hikâyesini,
Mezopotamya düşlerini, arzu ve kaygılarını,
inceltilmiş yeşil bir sesle yüreklere zerk eden,
fısıltıyı nidaya dönüştüren bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç, *Körfez*'in ilk şiiri *Köpük*'te *"Ben ırmakçıyım denizci değilim"*[1] diyerek 'nehirler arasındaki ülke'ye Mezopotamya'ya selam gönderen bir isimdir. [2]

Çünkü, Sezai Karakoç, tekmil Mezopotamya fotoğraflarında, ayrıksı, tebeşir dairesinin dışında, kederli ya da mesrur; ancak tek başına duran bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; İstanbul'dan bütün bir İslâm âlemine dağılan gizemli bir rüzgârdır. [3]

Çünkü, Sezai Karakoç; biraz Dicle, biraz Fırat olan, *Diriliş* denizine akan, bir yer altı akarsuyudur.

Çünkü, Sezai Karakoç; sonsuzluğu ve uzakları kıyısız mavilerde arayan, gökyüzünü, yaz gecelerinde deniz gibi gören, Dicle büyüsün, Dicle'nin ovaya dönük gözleri irileşsin diye baharın gelişini *Diriliş*'i bekler gibi bekleyen bir isimdir. [4]

Çünkü, Sezai Karakoç; modern Türk şiirinin uç beylerinden biri olduğu kadar, hayat, sanat ve siyaset üzerine düşünceleriyle de Türkiye'nin şanslarından biridir.

Çünkü, Sezai Karakoç; her cümlesinde, her dizesinde *Diriliş*'i anlatmasına karşın, her defasında, taze bir güç olarak okur karşısına çıkan bir isimdir.

1 Sezai Karakoç; *Şiirler III*, **Körfez /Şahdamar / Sesler**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

2 Hüseyin Haydar; **Sezai Karakoç Üzerine**, *Şiiri'nin Haritasında Gezinmek,* Berfin Bahar, S. 164, Ekim 2011.

3 Hüseyin Haydar; a.g.y.

4 Sıddık Akbayır; **Gül Muştusuna Dair Bir Yorum Denemesi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Çünkü, Sezai Karakoç; geleneğin çağdaş yorumunun, eski kalıpları, eski biçimleri bir araya getirerek, art arda sıralayarak başarılacak bir iş değil, bütün bütüne bir yeniden yapılma işi, bir iç döşeme, bir eklemleme işi olduğunu 'bütün şiirleri'yle yaslandığı duvarı yeniden örerek gösteren bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; kelimelerin evvel zaman sebillerine tutulduğu bir manzumede buluştuğu *Çeşmeler*'le bir İstanbul fotoğrafı çeken, putperest Romalılara, 'kefere' Bizanslılara bile tecessüsle, minnetle bakabilen bir isimdir. [5]

Çünkü, Sezai Karakoç; şiirleri, yazıları, Ece Ayhan'ın söyleyişiyle 'Cumhuriyet'le yaralı', incitilmiş, modernitenin dışına itilmiş bir kesimin sözcüsü olarak 'münzevi' hayatına karşın, duruşuyla 'idol' katında bulunan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; modern Türk şiirinin 'öncü'ler soyundan, tipik bir İkinci Yeni şairidir.

Çünkü, Sezai Karakoç; İslâmcı genç şiirin ilk entelektüel anıtıdır.

Çünkü, Sezai Karakoç; bugünkü şiiri hazırlayan, en önemli isimlerden biridir. Necat Çavuş'tan Cevdet Karal'a, Ömer Erdem'den, Hüseyin Atlansoy'a, Bejan Matur'dan, Mehmet Can Doğan'a, Metin Kaygalak'tan, Kemal Varol'a dek birçok isimde sesi olan bir ustadır.

Çünkü; Sezai Karakoç; bir kavramlar, hipotezler şairidir.

5 Hüseyin Haydar; a.g.y.

Çünkü, Sezai Karakoç; şiiri metafizik işaretlerde, beşerî hayatın girdaplarında, kırılma noktalarında arayan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; 'realist, pragmatik, plüralist' diye nitelendirdiği yol arkadaşlarından farklı olarak *Hızırla Kırk Saat*'le kendi şiirinde bir hudut taşı, bir nirengi noktası oluşturan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; *Sesler, Zamana Adanmış Sözler, Ayinler/Çeşmeler*'le yerküreye kelimelerle dokunma deneyleri yapan bir isimdir

Çünkü, Sezai Karakoç; *Zamana Adanmış Sözler*'le 'ses'i, ritm'i önceleyen, kendini sofistike şiirle, Dîvan'la sınayan, metinlerarası bir hicretin romanını yazan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; *Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine* başlıklı şiiriyle -belki 'dua' veya 'yakarı'- Türkçenin doruklarını yoklayan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; bir yuğ törenine, teması ölüm ve diriliş olan bir hutbeye dönüşen *Ayinler*'le bir itirazlar dilekçesi; yeryüzü hâllerine, hayata dair öngörülere, 'barikat'lara, 'kardeş kavgası'na reddiyeler yazan bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; *Ateş Dansı*'nda postmodern açılımlara mâlik, özgün ürünler sahibi bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç; *Alınyazısı Saati* gibi bir vedalar kitabı, Ortadoğu'yla, İslâm âlemiyle bir ödeşmeler fezlekesi yazan, Mehmet Âkif Ersoy'un sesiyle aynı oktavda bir sese sahip olan bir isimdir. [6]

6 Hüseyin Haydar; a.g.y.

Çünkü, Sezai Karakoç; *Hızırla Kırk Saat*'ten *Alınyazısı Saati*'ne kadarki düşsel yolculuklarının şiir atlasında gülümseyen tek kare fotoğrafını bulmanın mümkün olmadığı hüseynî bir isimdir.

Çünkü, Sezai Karakoç, şiire bağışlanmış bir hayattır. Gölgesine ilişen yıldızları ömrünün fezlekesine nakşeden, esin perilerinin kulağına fısıldadığı sesleri şiir formatına aktaran bir isimdir. [7]

Çünkü, Sezai Karakoç; siyahıyla akıyla gül s'imgesine, bir ömrü, kitaplar dolusu şiiri; vakitsiz bir gülüşün diyetini ödemek için yazmış gibi duran bir isimdir.

Çünkü; Sezai Karakoç; gülleri, baharın 'salavatı', Hızır'ın fısıltısı, gençlere okunan aşk ezanı sayan ve güllerden bir ülke düşleyen bir isimdir. [8]

Çünkü; Sezai Karakoç; *Diriliş* için gülün muştucu niteliğine umut bağlayan, biraz da doğduğu yerin havasına, suyuna; sesine, sözüne benzeyen bir isimdir.

Çünkü; Sezai Karakoç; Doğu'nun dilsiz masalını anlatan bir *gül habercisi*'dir.

Çünkü; Sezai Karakoç; direnişçi değil; dirilişçi olmayı seçen bir isimdir.

Çünkü; Sezai Karakoç; '*İnci Dakikaları*'nda, hem parasız hem yatılı 'mahcup ve onurlu çocuklar'a gül dağıtan, insanın şiir

7 Hüseyin Haydar; a.g.y.

8 Sıddık Akbayır; a.g.y.

ve kelimelerden yaratılmadığını söyleyip şiir laboratuarında *diriliş* aşısına çalışan, *Diriliş Neslinin Amentüsü*'nde sırladığı ilkeleri, *Taha'nın Kitabı*'nda *Taha* ismiyle somutlaştırdığı bir gençliğe ödev olarak yükleyen bir isimdir.

Çünkü; Sezai Karakoç; herkesin tarihi kendisiyle başlattığı bir coğrafyada, bütün kesimlerce kabul görmüş seçkin bir isimdir.

Çünkü; Sezai Karakoç, 'vazifeli' şairler soyundandır. İlk şiirlerini ortaokula giderken yazması, küçük yaşta Feridüddin-i Attar'ın 'Mantık-ut Tayr' ve 'Pendname'sini okuması, ilk şiiri 'Sabır'ın henüz 17 yaşındayken, Büyük Doğu dergisinde yayımlanması ve efsanevi şiiri 'Monna Rosa'yı 19 yaşında yazması, kısacası bu erken başlayan çaba, bu sürekli verim ancak 'vazifeli' bir şairin harcı olabilir. Hemen bütün büyük şairlerde rastladığımız 'metafizik gerilim'in kaynağında, biraz da onların kendilerini 'vazifeli' hissetmesi yatar. Rimbaud, Baudelaire, Octavio Paz, Neruda, Nâzım Hikmet, Dağlarca gibi Sezai Bey de bu soy şairlerdendir. Ebubekir Eroğlu'nun 'Sezai Karakoç, kendi içinden kaynaklanarak çıkan ve çevresindeki hacmi doldurarak büyüyen bir şiiri geliştirmiştir.'[9] sözleri de, bu 'vazifeli' olma haline temas eder. [10]

Çünkü; Sezai Karakoç, şiiriyle de bir 'uygarlığın sözcüsü' olmayı üstlenir. Sezai Karakoç'un tüm şiirlerine, özellikle 'Balkon', 1966'da yazdığı 'Köpük' ve devamına bakıldığında,

9 Ebubekir Eroğlu, **Sezai Karakoçun Şiiri**, Bürde Yayınları, İstanbul 1981.

10 Haydar Ergülen, **İnancı da Şiirine Dahil Büyük Bir Şair Sezai Karakoç**, 7. Uluslar arası Sapanca Şiir Akşamları, 5-8 Eylül 2007, Sakarya Valiliği Yayınları, Mayıs 2008. [Düzenlenmiştir.]

onun bir şair olarak, 'İslam uygarlığının sözcüsü' olmayı seçtiği görülebilir.

Çünkü; Sezai Karakoç, şiirleriyle, yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalan bir uygarlığın yeniden kurulmasına, inanç dünyası, düşünce dünyası ve estetik dünyanın yeniden canlandırılmasına yönelik bir umudu canlı tutar. Bu da bir bakıma Karakoç'un şiirini 'evrensel' kılar, çünkü onun şiiri aynı zamanda günümüz dünyasının önemli bir parçasını oluşturan İslam coğrafyasının sorunlarıyla birlikte dünyanın da sorunlarını dert edinen, tüm insanlığa da çağrıda bulunan bir şiirdir.

Çünkü; Sezai Karakoç, reddettikleriyle büyüyen bir örnek isimdir.

-1968 MTTB Millî Hizmet Madalyası, 1970 Sürgündeki Macar Yazarlar Gümüş Madalya Ödülü, 1982 Yazarlar Birliği Hikâye Ödülü, 1988 Türkiye Yazarlar Birliği Üstün Hizmet Ödülü, 1991 Dünya Kültür ve Sanat Akademisi Ödülü'ne layık görülür. Ancak, bu ödüllerin hiçbirini kabul etmez.

-1990'dan sonra sanat-edebiyat sorunlarıyla ilgilenmeyen Ahmet Sezai Karakoç, Devleti yönetenlerce bilinir; fakat fark edilmez, fark edilmek istenmez. Atilla Koç, onu evinde ziyaret eden ilk kültür bakanıdır.

-Kültür ve Turizm Bakanlığı 2006 Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nün Sezai Karakoç'a verildiği Yeni Şafak gazetesi tarafından 3 Ocak 2007'de manşetten duyurulur. Bakanlık da bir gün sonra yazılı bir açıklama yaparak kararı kamuoyuna resmen açıklar.

-Kararın ardından birçok şair, yazar ve akademisyen bu ödülü değerlendirir. En yerinde değerlendirmelerden birini de Haydar Ergülen'in yapar: 'Sezai Bey, bütün ödüllerin üstündedir. Ödülü küçümsemek için söylemiyorum; ama onun ödüle ihtiyacı yoktur. Şair olarak tavrı da en az şiiri kadar önemli ve örnek alınması gereken bir tavırdır diye düşünüyorum. Benim için şairin görünmemesi esastır. O da görünmüyor. Çok sevindim. Ödülü kabul etse de etmese de gerçekten Türk şiirine kendisi çok büyük bir ödüldür. Sezai Bey'in hem şiiri hem de tavrı bir ödüldür. Bu ödül de ona bir saygı olarak adlandırılabilir.' [11]

-Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın verdiği Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nü kabul eder; ancak tören yapılmamasını, plaketin adresine gönderilmesini, ödül parasının da bakanlığın uygun göreceği bir yere verilmesini ister.

-Ödülü reddetmeyerek, onu sevenlere, sayanlara, alçakgönüllü biçimde teşekkür eder. Ödülün manevi yanına önem verdiğini de parayı almayacağını açıklayarak belirtir. Ödülü reddederek reddiyeyi ranta dönüştüren bir sansasyona tenezzül etmez.

-2012'de Sezai Karakoç'a Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) tarafından Tarih, Kültür, Edebiyat ve Güzel Sanatlar Büyük Ödülü verilir. Sezai Karakoç, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla EİT'ye bir mektup gönderir. Karakoç, mektubunda, ödül için teşekkür ederken, ortak coğrafya, ortak kültür ve medeniye-

11 Haydar Ergülen; **Sezai Karakoç**, Yeni Şafak, 5 Ocak 2007.

te sahip 10 Müslüman ülkenin oluşturduğu ve İslam ülkeleri arasında işbirliğinin temel taşlarından birisi olarak gördüğü EİT'nin Asya'nın yükselen güneşi olmasını umut ettiğini ifade eder. Tahran'a gidemeyeceğini belirten Karakoç, ödül olarak verilen para meblağının, EİT'nin kültür işlerine sarf edilmesi için alıkonulmasını ister. Türkiye, İran ve Pakistan tarafından 1985'te Tahran merkezli olarak kurulan EİT'ye, 1992'de Afganistan, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan da katılır. EİT Tarih, Kültür, Edebiyat ve Güzel Sanatlar Büyük Ödülü, 2010'da Rasim Özdenören'e verilmişti. [12]

- "1960'tan itibaren, Sezai Karakoç'un yazınsal iktidar tarafından yalnızlığa itilişine tanık oluruz. Belirgin bir dışlama, yok sayma girişimidir bu. Karakoç'un kişiliği de bu dışlamanın hissedilen etkisini artırdı. Çok sonra, Türkiye'de değişen siyasal iktidar, Sezai Karakoç'u 2006'da Kültür Bakanlığı özel ödülü ile ödüllendirdi. Ödülün para kısmını kabul etmeyen Sezai Karakoç, 2011'de ise Cumhurbaşkanlığı Edebiyat Büyük Ödülü'ne layık görüldü. Türkiye'deki yazınsal iktidar ile siyasal iktidar arasındaki ilişki, etkileşim oldukça dikkat çekici. Yazınsal iktidarın, 9O'lı yılların sonlarından itibaren Sezai Karakoç'a daha fazla ilgi gösterdiği, merkeze, içe doğru çekmek için daha fazla çaba sarf ettiği gözlenmekte. Burada biraz da İsmet Özel'e karşı bir tavır ve tercih olarak Sezai Karakoç kullanılmakta sanki, yazınsal iktidar tarafından sinsice." [13]

12 Ahmet Dinç; **Sezai Karakoç'a Uluslararası Ödül**, Zaman, 14 Ekim 2012.
13 Ömer Aksay; **Kaideyi Bozan İstisnalar**, Hayykitap Yayınları, İstanbul 2012.



II

Bir Fotoğrafın Gölgesi



Kısaya yakın orta bir boy…

Boyuna göre fazla şişman sayılmayacak bir vücut…

Esmer bir ten…

Oval, uzun, dalgın bir yüz…

Vücuda nisbetle büyük sayılabilecek bir kafa…

Kalın camlı gözlüklerinin gerisinde, kahverengi iri gözler…

Siyasete soyunduktan sonra; beyazlaşan ve önlerden dökülmeye başlayan, ancak altmış beş yaşına kadar; sık, simsiyah kıvırcık saçlar…

Uzaktan bakılınca; asabi, sert mizaçlı, öfkeli, kızgın¸ ihtiyatlı, haddinden fazla temkinli bir görüntü…

Sezai Karakoç'u, İstanbul'un kalabalık caddelerinden birinde, sözgelimi Cağaloğlu yokuşundan inerken, Sirkeci tramvay durağına giderken, Yeni Cami önünde yürürken görmek mümkündür.

Başı önüne eğiktir. Boynu, omuzlarının arasına gömülmüştür. Karşıdan bakıldığında görünmeyen, dalgın ve derin gözleri; daima bir hüznü, bir kederi, bir derdi taşıyor gibidir.

Her zaman yavaş ve kısa adımlarla yürür.

Yıllarca, her gün Cağaloğlu'nun ömürler tüketen yokuşunu tırmanır.

Kitaplarını satanlar zenginleşirken o hep durakların sessiz gölgesi olur. Yıllarca koltuğunun altıda fermuarlı, yıpranmış, siyah deri çantası ve dudağından eksik olmayan sigarasıyla *-1984'te bırakmıştır-* duraklarda bekler.

Yürürken omuzları hep eğiktir. Daima dalgın ve mahcup bir hava içindedir.

İlk bakışta, seksen yaşında ve hayatın sıkıntısı altında ezilmiş gibi duran bu adam, ancak, evine ekmek götürmekten başka bir derdi bulunmayan, ekmek götürme işinin üstesinden gel-

mekte de zorlanan küçük bir emekli memur sanılabilir.

Gündelik ilişkilerin sıradanlığı arasında, karşınızda duran bu adamın sıradan görünüşü kimse için, hiçbir özel anlam ifade etmez. Ne zaman ki, onunla entelektüel bir zeminde karşılaşırsınız, o zaman, bu, her yanıyla mütevazı görünüşlü adamın beyninden fikirler, imajlar, buluşlar, benzetmeler, görüşler, kuramlar fışkırdığını görürsünüz. [14]

Kafasının soyut düşünceye anadan doğma hazır bulunuşu, onu, gördüğü her özgün fikri yakalamaya ve hakkını vermeye yöneltir. Fikir, onun kafasında salt fikir olarak da kalmaz, fikir onun kafasında imgelerle, simgelerle, benzetmelerle alegori ile zenginleşir, çoğalır. Ve onun ne denli mahir bir polemikçi olduğunu onunla polemiğe girmeyi denemiş olanlar bilir. [15]

Fiziğinden, siyasi bir partinin genel başkanı, yayınevi sahibi, usta yazar, büyük şair adına herhangi bir izlenim edinmek zordur.

Günlük hayat içerisinde mahremiyetini titizlikle koruyan, bir münzevî gibi yaşayan, giysileri yıpranmış, pantolonu hemen hemen ütüsüz olan bu adam, Türkiye'de bütün kesimlerce kabul görmüş seçkin isimlerden biridir.

Kimseyle yan yana bir fotoğrafı yoktur. [16]

14 Özdenören, Rasim; **Sezai Karakoç: Bir Entelektüelin Profili**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

15 Özdenören, Rasim; a.g.y.

16 Son birkaç yıldır, televizyona çıkmasa da isteyene fotoğraf vermekte, isteyenle fotoğraf çektirmektedir.

Hakkında doktora çalışması yapan Turan Karataş'a bile bir fotoğrafını vermez, bir fotoğrafını çekmesine karşı çıkar. [17]

Kitaplarını kimseye imzalamaz. Sezai Karakoç'un imzalı tek kitabı Cemal Süreya içindir: *"Şahdamar, Cemal Süreya'ya, Kardeşim Paris'e ideoloji ihraç et, ideoloji… 24 .4. 1962"*[18]

Televizyona çıkmaz.

Hiçbir yerden hiçbir şey kabul etmez.

Kendisi için düzenlenen sempozyumlara katılmaz. 16 Mayıs 2013'te Diyarbakır Valiliği'nin düzenlediği sempozyuma bir telgrafla teşekkür eder sadece. Ergani'deki Sezai Karakoç Müzesi'nin açılışında bulunmaz.

Ergani Kaymakamlığı'nca onarılan babasının mezarını bile törensiz, gürültüsüz ziyaret etmeyi tercih eder.

Trakya Üniversitesi Senatosu'nca 2013'te verilen Onursal Doktora'yı, Cağaloğlu'ndaki Diriliş Yayınevi'nde kabul eder.

Sezai Karakoç'un öteden beri kendisiyle ilgili etkinliklere karşı özel bir hassasiyeti vardır. Adının çeşitli vesilelerle dolaşıma sokulma girişimlerinden pek de memnun kalmaz. Münzevi bir hayat sürme konusunda titizlik gösterir. Bir bakıma bizzat Sezai Karakoç imgesinin yine şairin kendisi tarafından korunmaya çalışılır.

17 Turan Karataş; **Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç**, *(Doktora Tezi)* Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998.

18 Feyza Perinçek; *Hazırlayan,* **Cemal Süreya Arşivi**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1991.

Issızlığından ve yalnızlığından hiçbir zaman yakınmaz. Yalnız olması 'yalnız kalma' anlamında değildir. Yalnızlık, yapısından kaynaklanan onurlu bir tercihtir.

Kendi küçük hayatı içinde şiirini sürdürür.

Kimseyle söyleşi yapmaz.

Şair kimliğiyle, tek söyleşisi, Kilis'te yayımlanan bir taşra gazetesi Kent'te çıkar.

Parti başkanı olduktan sonra siyasi iki söyleşisi Zaman'da ve Türkiye'de yayımlanır. İlk söyleşisini Fehmi Koru ile Zaman gazetesinde yapar. Söyleşi, 12 Ocak 1992 Pazar günü yayımlanır. İkinci söyleşiyi, Nurettin Çakın ile Türkiye gazetesinde yapar. Söyleşi, 26 Mart 1992'den itibaren parça parça, 20 Nisan 1992'ye dek yayımlanır. [19]

Ülkemizin önemli fakültelerinden birini, Mülkiye'yi bitirmesine ve birçok konuda yetenek sahibi olmasına karşın, Sezai Karakoç, hayatı boyunca maddî sıkıntılar içindedir. Türkiye'nin en yoksul şairlerindendir. Mülkiyeli olup da mülkiyetle ilişkisi olmayan nadir insanlardandır. Dünya yüzünde tek bir dikili ağacı yoktur beş altı yıl öncesine kadar. Çevresindekilerin zoruyla 60 metrekare bir ev alır ve yıllardır taşınıp durmasına neden olan kiracılığa son verir.

Satılan kitaplarının geliriyle hayatını devam ettirmeye çalışan bu insanın yerinde, aynı yeteneklere sahip bir başkası olsa,

19 Sezai Karakoç; **Tarihin Yol Ağzı,** *İki Röportaj,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2007.

Türkiye gibi bir ülkede çok daha iyi imkânlara kavuşabilecekken kendisi kalmayı tercih eder.

Son on beş yıl içinde (Diriliş kapanıp yazılarının yayımlanması kesilince) birkaç gazete ciddi paralar teklif ederek yazmasını ister, Karakoç bu tekliflere dönüp bakmaz bile.

Çok müşkül durumlarda bile, en yakınlarından yardım istemekten çekinir. Bir ara parasızlıktan evine kapanmak zorunda kalır; evinde de doğru dürüst yiyecek bir şey olmadığı için, açlıktan halsizleşip baygınlık geçirir, hastaneye kaldırılarak tedavi altına alınır. [20]

Karakoç'un güçlüğü omuzlayan bir yaratılışı vardır. Hayatı boyunca hep zor işlere talip olmuştur. Sermayesiz, parasız pulsuz dergi, hatta günlük gazete çıkarmak, eserlerini kendi yayınevinden başka bir yerde yayımlamamak, Türkiye'nin en büyük kenti İstanbul'da bir başına yaşamak, bu güçlüklerin birkaçıdır.

Disiplin ve düzen âşığıdır. Saygılı ve saygı bekleyen bir insandır. Laubaliliği sevmez. Bir yönüyle resmîdir. Sokakta karşılaşan birinin 'Sezai abi nasılsın?' sorusunu, kendine has bir kızgınlıkla 'Ne abisi, ben senin nereden abin oluyorum!' cevabıyla muhatabını güç durumda bırakabilir. [21]

Fazla konuşmaktan hoşlanmaz. Genellikle susmayı ve sessizliği tercih eder. Kalabalık mekânlar da, ona fazla sevimli gel-

20 Turan Karataş; **Baktıkça Büyüyüen Bir Şahsiyetin Yazıyla Çıkarılan Fotoğrafı**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

21 Turan Karataş; a.g.y.

mez. "*Bu kentin bütün kahvelerini dolaştım. Aradığım küçük bir sessizlikti.*" der.

Karakoç, hayatında sadece bir kez, bir piknikte, bir topluluğun karşısına geçip kendi şiirini okur. O zaman henüz yayımlanmamış olan ve ilk kez orada duyulan Monna Rosa'nın ilk bölümüdür okuduğu.

Belirli bir okurluk donanımına sahip olmayanların şartlanmış hükümlerine tepki gösterir. Şiir estetiğinden uzak, bazı dinci yazarlar ve şairler için, yıllar önce, "Onlar benim okurum bile olamazlar!" [22] cümlesini kurabilecek kadar, sanatından ödün vermeyen bir yapıya sahiptir.

Sanat söz konusu olduğunda, tercihi dünya görüşü değil, estetik beğeni düzeyidir.

İsmet Özel'e göre, kendi kuşağı içinde en dikkate değer metinleri üretmiş olan Sezai Karakoç'tur. Türkiye'de sağ görüşlere sahip olup da sol aydınlar dünyasında kendine yer etmiş ilk isimdir. [23]

'Şiirimizin yaz ikindileri kadar dingin ablası, gülüşü hüzünle ağarmış bilgelik, şiirimizin elli yıllık onuru Gülten Akın, Sezai Karakoç için şunları söyler: "Salt bizi gençliğimize götüren *Mona Roza*'yı, *Balkon*'u, *Anneler ve Çocuklar*'ı, *Kapalı Çarşı*'yı yazmış olsaydı yine önemli bir şairdir. Sezai Karakoç adı, ailemiz içinde hep sevgiyle anılan uzak bir kardeş adıdır.

22 Aktaran: Erdoğan Alkan; *Şair Sezai Karakoç*, Varlık, S. 1193, Şubat 2007.

23 İsmet Özel; **'Cumhuriyet Benim Ağabeyim Sayılır'**, Kaçak Yayın, S. 38, Temmuz 2006.

O, sonsuzca bütün insanlara dönük yanıyla da, münzevi yanıyla da, şiirimizde özgün bir duruştur. Kişiliğiyle, yaşamıyla, yaptıklarıyla bu özgünlüğünü sürdürdüğünü düşünüyorum. Doğu'nun mistisizmini, Batı'nın biçemini, her ikisinin de bilgisini taşıdı." [24]

Gülten Akın, Sezai Karakoç gibi güzel kişiliklerle aynı çağda yaşadığını düşünmenin bile kendsine yetebileceğini düşünür.

İltifatları pek sevmez. Bu tür ilişkilerle fazla tanışık değildir. Cemal Süreya'nın dediğine göre, daha Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde birinci sınıf öğrencisiyken Karakoç'a asistanlık teklif edilir; ancak Karakoç bu teklifi kabul etmez. *İslamın Dirilişi* davası sebebiyle hakkında başyazı yazan Prof. Osman Turan'a, hiç değilse bir teşekkürle karşılık vermez; yine Süreya'nın ifadesiyle *yüzüne bile bakmaz.*

Şahdamar yayımlandığında, Necip Fazıl'ın, kitap hakkında bir yazısı çıkar. Çile şairi, bekler ki Karakoç gelip bir teşekkür etsin. Çünkü Necip Fazıl'ın, bir gencin şiir kitabını tanıtan hatta takdir eden bir yazı kaleme alması, az görülmüştür. Ne ki, Sezai Karakoç'tan hiç ses çıkmaz. Sebebini hatıralarında şöyle açıklar: "Ben bu tür ilişkileri beceremem. Yazı yazanları bulup teşekkür etmek, bana sanki kendime önem vermek gibi gelir. Utancımdandır, ilgisizliğimden değil, arayıp teşekkür etmeyişim. Çok kişi, şiirini, yazısını götürür şuraya buraya. Her yerde, şiirini ve her vesileyle okumak ister. Bense bunlardan kaçındığım için..." [25]

24 Gülten Akın; **Sezai Karakoç**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

25 Sezai Karakoç; **Hâtıralar**, Diriliş, S. 127-128, 20 Ağustos 1991.

Sezai Karakoç, görene, görmeyi bilene 'gizli' bir şair değildir: Sezai Karakoç'un şairliği ve düşünce adamlığı yanındaki önemli özelliklerinden biri de, eleştirdiği çağın ve sistemin imkânlarından faydalanmayı en aza indirgemiş oluşudur. Ne TV ekranlarında görürüz onu, ne radyoda sesini duyarız, ne gazetelerde çıkar karşımıza ne dergilere röportaj verir. Bu günümüzde az rastlanır bir 'şair tutumu' olarak elbette 'gösteri toplumu'na temelli bir itirazdır ve ardında bir derviş tutumu kadar, dahası ondan da çok, politik bir bilinç yatar. Sezai Karakoç'un kendini gizlemek ve böylece etrafında 'gizemli' bir hava yaratmak gibi bir amacı ve kaygısı yoktur elbette. 0 şiirini ve düşüncesini kitaplarıyla, çıkardığı 'Diriliş' dergisiyle iletirken, elbette görene değil, 'görmeyene gizli' bir şair olacaktır. Sezai Karakoç'un doğrusu bu tavrıyla da, bilhassa şairler için bir ayna işlevi gördüğünü söylemek gerekir. [26]

Karakoç, aşktan aşkınlığa ulaşan derin bir yolculukta, dünya nimetlerinden uzak durarak yakaladığı erdemi çoğaltır.

"Aşk ve aşkınlık, Sezai Karakoç şiirinin iki tanımlayıcı kutbudur. Tanımlayıcılık karşıtlıktan değil, sürek olmaktan geçer. Önce kendisi olan, kendisi olmanın dışına taşan ancak taştığı yeri doldurup yok etmeyen bir sürektir bu. Duygunun olgunlaşa olgulaşa özgün düşünceye varması, kristalize olması gibidir."[27]

26 Haydar Ergülen; Haydar Ergülen; **İnancı da Şiirine Dahil Büyük Bir Şair Sezai Karakoç**, 7. Uluslar arası Sapanca Şiir Akşamları, 5-8 Eylül 2007, Sakarya Valiliği Yayınları, Mayıs 2008.

27 Ömer Erdem; **Aşktan Aşkınlığa**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Karakoç, 'yalnızlığın odalarını dünyadan büyük yapan masalların, türkülerin ve hikâyelerin kalbinde büyüyen' bir çocukluk yaşar. Doğu'da, masalların, türkülerin, hikâyelerin yolu aşka çıkar.

Karakoç'un şiirinde aşk biraz da dünyayı söylemenin anahtarıdır. İnsana insan olduğunu duyumsatan en büyük imkândır. Zaafları büyüten bir erdemdir.

Sanat özelliğ taşıyan özgün her eser, dünyanın her yerinde ve tarihin her döneminde çıkışını aşka borçludur. Aşk, ilmin de sanatın da yarısıdır. Doğada, 'aşk', başlıbaşına bir çözümsüzlüktür ve sanat o çözümsüzlüğü duyup söylemek, anlamak, anlatmak için vardır.

Sezai Karakoç'ta aşk, 'kendi beni'yle ilk karşılaştığı, keşfe çıktığı, idrakini genişlettiği konumlanmadır.

İlk kaynama ve kaynak olan aşk, aşkınlığa ulaşarak kendi çevrimini tamamlar. Ancak, aşkınlığa ulaşma bir yolun kendi sonuna kendiliğinden çıkması değildir. Bir şairin kendi yolunu aça aça kendi sonuna varmasıdır ki sondan maksat eserin kendi bütünlük ve verim sürekliliğini sağlamış olmasıdır. Karakoç'un poetik yazılarını okuyanlar; 'şair', 'sabır' ve 'şairin trajedisi' konusunda ne kadar zihin yorduğunu görebilirler.[28] Bu bağlamda, Karakoç'un poetikasının zihinselden öte deneysele yakın olduğunu söylemek mümkündür. Tamlayan, tanımlayan hatta tanımlanan olma noktasındaki 'âşık kişi',

28 Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları I**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.
Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları II**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

benliğini, ilkin her mekâna kendi rengini veren 'aşk'ın enerjisiyle idrak eder, sonra da dünyasını tümüyle aşkla doldurur. Aşkın bir benzetme sanatı olduğunu anlaması uzun sürmez. O anda, edebiyat, aşkın en büyük sığınağı olur. Bu 'idrak'in ikinci aşaması 'aşkınlık'tır, 'aşkınlık' da düşünce ötesi bir kavrayış inceliğidir. 'Aşkınlık'ın şairdeki karşılığı, ortalama algılayışın çok ötesindedir.

Aşkınlık; en genel anlamda, şairin kendi içinden çıkabilmesi, bütün insanlık çağlarının yaşattığı, ölümsüzlük arayışı fikrini dillendirebilmesi ve bunu yenilikçi ve çağdaş bir söyleme kavuşturmuş olmasıdır. Onda, 'aşkınlık'a denk düşen ölümsüzlük, insanı mutlak hakikatle buluşturmaktır. Felsefi değil, inançtan yeşermiş, kültürel duyarlıkla özleşip özgünleşmiş, yerel, evrensel hatta güncel bir 'aşkınlık'tır. Güncelliğini, tarihsel olmasından alır ve *Diriliş* ismini koyduğu üst adlandırma, geçmişe değil geleceğe yaptığı vurguyla gündeşlerinden ayrılır, 'aşkınlık' kavramıyla diyalekt bir örünüm kazanır ve aşkınlık kaçılamaz bir yazgı hâlinde aşka, aşk da aşkınlık'a çalışır ömür ve eserler boyunca. [29]

Karakoç'ta 'aşk'ın ilk büyük konaklayışı Monna Rosa şiiriyledir. Bu şiirdeki bireysel serüven, şiir sanatının bütün değerleriyle çevrilidir. Çağdaş bir 'aşk ağıtı' kabul edilen Leylâ ile Mecnûn kitabının özellikle üçüncü ve son bölümündeki söyleyiş; etten, sinir ve kemikten kurtulur, bilgeleşir, idrak ve evren değiştirir. Aşk en sonunda 'ışık' olur ve düz söyleyişten derin söyleyişe geçer. Bilinen bir konu; şiirli, büyülü, yeni bir

29 Ömer Erdem; a.g.y.

mantık ve imaja dayalı dil tutum ve anlayışının seçkin bir örneği olarak okurun ilgisine sunulur. [30]

Karakoç; 'verili olan'ın evreninden, fizikötesinin adlandırılamayan evrenine geçer. "Bu, en başta, kutsal metinlerin, yer, zaman ve şahıslara bağlı olmakla birlikte, zaman ötesi sıçrayışlar yapabiliyor olmalarıyla benzeşme isteği olarak da okunabilir."[31] 'Aşkınlık'ı, içten içe tehdit eden ölüm ve onun sembolik hâli, bu uzun şiirde, *Mecnun ve Leylâ*'nın önce ışığa sonra da adak ışığına dönüşmesiyle ondaki nihai anlamına kavuşur. Böylelikle, dünyaya ait bir simge olan ölüm, aşkın sırtında dünya ötesine taşınır ve ebedî ışıkla bütünleşir. Sembolik anlatım, 'nur' sözcüğüyle karşılanan, içselleşmiş ilk kaynağa da göndermede bulunur. İnsan, etten kemikten sıyrılıp öz varlığa doğru yol alır. Çünkü, aşk; ancak ölümden sıyrılarak aşkınlık mülküne adım atabilir.

Buluşma ebedîliğe denk düşerken ölümün gölgesini de silmiş olur. Hayatın gerçekliği böylelikle, sanatın gerçekliğine dönüşür. Karakoç, bu gerçeği bildiği ve gördüğü için, dünya karşısındaki titiz ve tutarlı bir pervasızlığa sahiptir.

İstisnasız her büyük sanatçıda olduğu gibi Sezai Karakoç'un yaratıcılığının başlangıcında da aşk vardır. Doğu'da ve Batı'da, tarihi ve sanatı yaratan bu olgu, özellikle yakın zamanlarda Doğu'da, algılanışında yaşanılan erozyon sebebiyle, *-aşkı ko-*

30 Ramazan Kaplan; **Çağdaş Bir Leylâ ve Mecnun Hikâyesi**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

31 Ömer Erdem; a.g.y.

ruma adına- Karakoç çizgisi taşıyan sanatçılar tarafında örtülü bir mesafeyle dillendirilir, en azından gündelik dile fazla dökülmez.

Aşk; Karakoç'un şiirinde hep bir açılımdır ve büyük bir duyuşun ayak izleridir. Aşk; Karakoç'ta hem bir maden hem de işlenmiş bir mücevher gibidir. *Monna Rosa*'nın yarattığı sarsıcı, sihirli etki, duyuş gücünden ve bu duyuşu Karakoç'un şiir diline aktarımındaki başarısından gelir. "Nefes kesici söyleyiş patlamaları, yalın ve samimi içtenlik ne yazık ki ileriye dönük bir müjdeci şiir olarak okunmamıştır çoğunlukla. Şiirin, yeni şairi işaretlediği rezervler, hiç de uzak olmayan bir süreç sonunda bütün renkleriyle ortaya çıkacaktır. Monna Rosa daha sonra geçmişe doğru âdeta değişe değişe, yeniden ve yeniden hep yazılacaktır ve yazılmıştır da. Şairin heceden serbeste geçişte yaşadığı tatlı ustalık, geçişçilik refleksi bir biçimci edebiyat örnekçiliğ gibi okunabileceği gibi, yaratıcı ve dönüştürücü atılılımcılık diye de değerlendirilebilir."[32]

Monna Rosa'dan çok sonra yazılan ve biraz da Cemal Süreya'nın dıkkatiyle öne çıkan *Balkon* şiiri, yine Cemal Süreya tarafından 'utandırılmış bir aşk şiiri' olarak tanımlanır. [33] Cemal Süreya'nın dikkati, *Kar Şiiri, Şehrazat*, *Ping Pong Masası*, *Köşe, İnci Dakikaları, Veda* gibi ölümsüz şiirler için de değerli ve geçerlidir. Bu şiirler, Sezai Karakoç şiirinin gelişimi, dönüşüm yeteneği ve dönem şiirine getirdiği yeni bir yükselişle de paraleldir. Dil yapılanışındaki şaşırtıcı ters

32 Ömer Erdem; a.g.y.

33 Cemal Süreya; **Günler**, YKY, 3 Baskı, İstanbul 2006.

ahenk, modernist duyuşun özüne yerleştirdiği insancıllıkla yeni boyutlar ve parelellikler kazanır. Aşk, büyük bir değişime uğrar bu şiirlerde. Cemal Süreya'nın 'utandırılmış bir aşk'tan muradı biraz da budur. 'Utandırılmış bir aşk'ta, 'aşkınlık'tan izler vardır.

Sezai Karakoç'un *Köpük* şiirine kadar yazdığı koyu şiirler, onun şair kişiliğindeki aşk çizgisini hem dokulaştırır hem de realist bir hayat mantığından süzülerek realist bir yaşama duygusuna kavuşur.

Hayata karşı içten ve onurlu bir katılım söz konusudur bu şiirlerde. Sözgelimi:

Sizin evin duvarları taştan / Dumanı da mı taştan [34]

dizelerindeki sızılı ironi, hem duyuş hem de duygu gerçekliği, hayatla kurulan esaslı ilişki açısından oldukça çarpıcıdır.

Sezai Karakoç şiirinde metafizik, hayatın içindedir: Sezai Karakoç'a ilişkin bir tespit de, onun şiirinde 'neomistik ürperti'nin var olduğudur. Sanılır ki, şiirlerinde 'metafizik öğelere rastlanan şairler, hep 'öte/öteki dünyaya dair konuşurlar, bu dünyaya değinmezler. Karakoç'un şu cümleleri ondaki 'metafizik'in bu dünyadan soyutlanmadığına işaret eder: *"Bizim metafiziğimiz; Tanrı ve ahiret inançlarıyla şahdamarında gürül gürül canlı bir kan akan bir metafiziktir. İslam uygarlığının temel ilkesi olan mutlaklık aleminin bu dünya penceresinden*

34 Sezai Karakoç; *Şiirler III*, **Körfez /Şahdamar / Sesler**, *Sessiz Müzik*, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

görülen manzarasıdır. Bu dünya, aslında o dünya metnine bir çıkma, bir dipnottur. Fizikötesi, hayatın içindedir."[35]

Aşk; Karakoç'un kalbinde bir ideal sütunu gibi kanar; ancak bu kanayış onun zihin dünyasının köklenip zenginleşmesinde bir tür demlenme etkisi yapar. *Köpük* öncesi şiirlerde sadece aşk vardır, demek eksik bir görüş olmakla birlikte, en yakın anlamda karşı cinse yoğunlaşmış duygular inkâr edilemez. Çünkü, *"insanın şiirden ve kelimelerden yaratılmadığı"* bilir. Karakoç'un şair kişiliği, doğa karşısındaki etkilenişi, güneşi bütün mevsimler içinde görmek gibi şiirce bir duruma karşılık gelebilir.

Karakoç şiirini, aşkla yaşar kılan şey, biraz da aşkla yoğrulmuş şiirselliktir. Şair, "Ben aşkı göğsümde kurşun gibi taşıyorum." [36] diyebilecek kadar aşka tutkundur. Ancak, zekâyla dengelenmiş bu tutku; kendi şehrinin arazisine benzersiz ve ilk kez sadece kendisinin yonttuğu yapı elemanlarını bir bir hazırlar.

Karakoç'ta aşk, 'aşkınlık'a dönüştüğünde; kültür, medeniyet, inanç ve insanlık ideali gibi alt edilmesi çok çetin bir hesaplaşmanın da adayı olur. Öyle ki Sezai Karakoç şiiri, hem poetik hem fikrî düşünüş hem de eser verim yoğunluğu bağlamında birbirini etkileyen ve besleyen bir çizgi izler. Dört yıkılmışlık içinden gelmek hem bir metafordur hem de Karakoç'un hayatının dört temel aktivitesi, *-şiir, fikir, dergi, aksiyon olarak dört ana unsuru-* anasır-ı erbaası olarak da yorumlanmaya uygundur. [37]

35 Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları I**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.
36 Sezai Karakoç; *a.g.y., Kara Yılan*
37 Ömer Erdem; a.g.y.

Karakoç; 'aşk'tan 'aşkınlık'a geçme sürecinde çıkardığı dergilerle, yazdığı kitaplarla, derin ve sarsıcı şiirlerle dört başı mamur bir 'eski zaman entelektüeli'dir ve bütün eski zaman entelektüelleri gibi o da tam olarak anlaşılamaz.

Her yenilgide kısa süreli bir inzivaya çekilir! Sonra toparlanıp hiçbir şey yokmuş gibi, 'aşk'tan 'aşkınlık'a geçer gibi, derin yolculuğuna devam eder.



III

Kimlik ve Hatıralar



Yüzü az bilinir. Ancak izi, köklü ve derindedir. Yüzünü gizleyip izini derinleştirir. Yüzü geniş ve aydınlıktır. İzi dümdüz…

BİR: Az öykü, oyun yazar; ancak bunlar azımsanacak bir azlık değildir. Çok şiir yazar; ancak bu, kendini çoğaltarak ulaşılmış bir çokluk değildir.

Yayınlarıyla, ülküsüyle, nesliyle, bütün hayatı *diriliş* çerçeveli bir resimdir.

Cahit Zarifoğlu'nun *Yedi Güzel Adam*'ından biridir. Kimdir bu *Yedi Güzel Adam*?

Zarifoğlu'nun şiiri, 1970'te *Diriliş*'te yayımlanır.

Karakoç, bu *Yedi Güzel Adam*'ı şöyle sıralar: *1. Necip Fazıl Kısakürek, 2. Sezai Karakoç, 3. Nuri Pakdil, 4. Rasim Özdenören, 5. Alaeddin Özdenören, 6. Erdem Bayazıt, 7. Cahit Zarifoğlu.*

İKİ: 22 Ocak 1933, doğum tarihidir. [38] Annesine göre aynı yılın gülan ayında doğmuştur. Yani, güller ayında, güllerin açıldığı ayda, mayısta…

1933'te Sezai Karakoç'u bekleyen nasıl bir ülke vardır?

1933… Cumhuriyet in 10. yıl dönümünün kutlandığı, 5 yıl önce Latin alfabesine geçildiği, genç Cumhuriyet in kurumlarının ve felsefesinin yerleşmeye başladığı bir yıl…

Hitler'in iktidara geçtiği, 1. Dünya Savaşı'nın 15 yıl önce sona erdiği ve 2. Dünya Savaşı'nın da 6 yıl sonra başlayacağı bir yıl…

ÜÇ: Yıkılmışlıkların içine doğar. Dört yıkılmışlığın içine...

38 Nüfus kayıtlarında dağum yeri olarak *Osmaniye* yazar. *Osmaniye*, o zamanlar, Ergani'nin merkezi için kullanılan bir isimdir.

İlk yıkılış, çağın yıkılışıdır. Eski bir çağın kopa kopa gittiği, hayat tarzında büyük değişikliklerin yaşandığı, insanların bocaladıkları bir dönem... Çağ değişir ve heyecandan çok, yıkım bırakır bu değişim.

İkinci yıkılış; büyük devletin yıkılışıdır. Uzun süre yaşayan devletin, uzun süren yıkılışı...

Üçüncü yıkılış, devletle birlikte geleneksel hayatın yıkılışı, toplumun yıkılışıdır. Savaşın ve değişimin tökezlettiği bir hayatı tanır.

Dördüncü yıkılış; tarihi Ergani'nin yıkılışıdır. *-Ergani, o zamanlar beş bin nüfuslu bir kasabadır. Kasabanın önü, Karacadağ'a dek uzayan bir ovadır.-* Bu yıkılışa şahit olanların kurduğu yeni, korunmasız, çıplak Ergani'yi tanır. Şeyh Sait İsyanı'yla binlerce yıldır biriktirdiklerini bırakarak Karacadağ'ın sırtından eteklerine inen, Osmaniye ve Kale isminde iki mahallesi olan, bir Ergani vardır artık. Evleri, kasabanın ortasında bir yerdedir.

Zülküfül makamının kanatları altındaki Ergani, Mezopotamya'nın köklü şehirlerinden biridir.

Baharda, yalnız o dağa özgü erguvani renkte bir çiçek açar. Ergani isminin oradan gelir. Halk buna, *makam çiçeği* der.

İyice yaşlandığında gözleri görmez olan amcası, zaman zaman dalar, bağırırmış: *"Haydin Ergani'ye gidelim. Neden Ergani'ye gitmiyoruz?"*

Bu yıkılmışlıklar içinde, savaşın siyasi, iktisadi, toplumsal yıkıntıları içinde yıkılmamaya direnen bir aile. Dirense de yıkılmışlığı yaşayan aile…

DÖRT: Babasının adı, Yasin; annesinin adı Emine'dir. Ancak 'İmmi Hanım' derler annesine. Annesi, Karakoçan'ın Gökdere bölgesinden Ergani'ye yerleşmiş bir aileye mensuptur.

Baba tarafının atalarında, savaşlara katılan, yararlılıklar gösteren Sipahi ağaları vardır. Kendilerine beratlarla tımarlar bağlanmıştır. Dedesi Plevne savaşına katılmış, Gazi Osman Paşa'nın takdirini kazanmış bir askerdir.

Dedesi, ailenin beratlarını toplayıp deriden bir kılıfın içinde saklar ve *"Bunu iyi saklayın. Mal mülk insanın elinden gidebilir. Ev yıkılabilir, yanabilir, para elden çıkabilir. Önemli değildir. Ama bunlar çok önemlidir."* der.

Dedenin uyarısına rağmen, bu kıymetli aile mirası kaybolur. Bir ihtimal, Şeyh Sait İsyanı ve onun bastırıldığı kargaşa günlerinde kaybolur. Bir başka ihtimal de 'çocukların bu miras dolayısıyla bir iddia sahibi olup da devlet tarafından güçlüğe uğramamaları için' amcaları tarafından yok edilmiş olmasıdır. Korkudan...

Babasının koyduğu isim, Muhammed Sezai'dir Sezai'nin anlamı da Muhammed'le aynıdır hemen hemen. Adeta onun Farsçasıdır. Geleneğe göre söylenirse, ismi Muhammed; mahlası Sezai.

Nasıl olduğu bilinmez; nüfus kayıtlarına geçirilirken ağabe-

yinin ismi yazılır: Ahmet Sezai. Ailede, okulda, sokakta Sezai olarak çağrılır.

BEŞ: İlk yazısında müstearı Mehmet Leventoğlu'dur. Mehmet'i zaten ismi olarak benimsemiştir, Leventoğlu ise ailenin asıl lakabıdır.

Amcası, kanun çıktığında soyadı olarak Leventoğlu'nu seçer. Fakat nüfus memuru, bu ismi Arapça bulduğu için itiraz eder ve listeden bir soy isim seçer: Karakoç.

Bu seçiş, bir tesadüf müdür? Akkoyunlulara bir telmih midir? Yoksa Akkoyun'a nisbet olarak mı seçilmiştir? Yoksa anne tarafı Karakoçan bölgesinden geldiği için midir? Bilinmez.

Babası, ailenin en küçük erkek çocuğudur. İlkokulu bitirmiş, az da olsa medresede okumuştur. Küçük yaşta kendi işini kurmuş, ticaretle uğraşmış, manifatura dükkânı açmış, kahve işletmiştir.

55 ay, fiilen askerlik yapmıştır. Kafkas cephesinde savaşmış, 2 yıl Rusların elinde esir kalmıştır. Çokça savaş ve esaret anısı olan, çokça kurşun yarası taşıyan, ancak bütün bunları anlatmayan biridir Yasin Bey.

Aklında birtakım beyitler olan, yeri geldiğinde bunları konuşmasına katan, şiir sever bir babadır.

Osmanlı devletinin sonunu, savaşı, isyanı, İkinci Dünya Savaşını, pahalılığı, kıtlığı, ölümleri, hastalıkları, servet kayıplarını görmüş bir babadır.



ALTI: 3-4 yaşlarında dükkânlarından eve dönerken biriyle karşılaşır. Küçük Sezai'ye nereye gittiğini sorar adam. Yaşı küçük de olsa, cevabı büyüktür: *'İstanbul'a.'*

Sonraki hayatı hep İstanbul'a doğrudur. *"İstanbul'da olduğum halde, sanki hep hâlâ İstanbul'a doğru gelmekteyim. İstanbul'u arıyorum."* derken de vuslatı ömür süren bir yolculuğu anlatır gibidir.

YEDİ: İlk sanat algılamaları Maden ilçesinde başlar. Buradan Ahmet Hamdi Tanpınar'la farkı ortaya çıkar. Tanpınar, ilk sanat zevkinin Ergani madeninde pencereden gördüğü kar yağışı olduğunu söyler. Karakoç için mekân yine Maden olsa da görüntü, *'cinlerin düğünü'*dür.

Maden'i, *"Orada bir su varmış, beyaz zinciri daldırdığınızda sarı olurmuş. Oradan getirilen bir şişe dolusu su adeta taş gibi ağır gelirmiş. Bu su, öylece akıp giden su, bakır eriğiymiş."* cümleleriyle anlatır. Bu kasabayla ilgili birkaç hatırasından söz eder. Evleri, yüksek bir tepedeymiş. Bir gün, çarşıya ağabeyi-

nin sırtında, maymun gösterileri yapan bir kafileyi izlemeye gitmiş. Şehir şehir dolaşan göstericiler, oraya da uğramışlar.

Önemli bir hatıra da, duyduğu ilk sanat zevkini dayandırdığı olayla ilgilidir: Ev, bazı odaları kullanılmayacak denli geniştir. Özellikle kızlar arasında cin söylentileri dolaşıyor... Bir gün, evde yalnızken, yarı karanlıkta, son derece renkli ve süslü elbiseler giyinmiş cinler görüyor. *-ya da öyle sanıyor-* Cin taifesi, düğün yapıyor, gelin götürüyormuş...

SEKİZ: Maden'de üç yıl otururlar. Sonra yine Ergani...

Ergani'deki evlerinin önü bağ, arkası bahçedir.

Kuzey yönünde Zülküfül Dağı *-Baba Piran veya Baba Firan Dağı-* vardır. Dağın tepesi iki parçadır. Bu iki parçanın arasında Zülküfül peygamberin -Kur'an'da Zülkılf olarak geçer- makamı vardır. Söylentiye göre, Zülküfül peygamber, askaerleriyle burada savaşmış ve şehit düşmüştür.

Ankara'dan gelen bir emirle bu makamın yıkılışı Karakoç'u derinden etkiler. Zülküfül, şiirlerine belirgin bir motif olarak girer. Zülküf Can yüce müstearıyla makam için bir şiir yazmış, kitaplarından birinin adına *Makamda* demiştir.

Ergani'de günler birbirini izler, mevsimler değişir.

Yaz geceleri, toprak damlarda yatılır. Gökyüzü parlak yıldızlarla doludur. Uzun kış geceleri, yemişler eşliğinde gazavatnameler, siver-i nebiler okunur ve dinlenir. Ve ramazanlar... Topun patlamasıvla açılan iftarlar. Sahurlarda davul-

lar. Mevlütlerde 'hay düşenler'… Düğünler. Harput, Urfa, Diyarbakır sesli türküler. 'Loli' oyunuyla karşılanan yılbaşları… Yağmur duaları…

Güzlerde bağ bozumları. Baharlarda yeşillenen ağaçlar… Patlayan tomurcuklar… Açan iri güller… Dallara asılan gül şurubu şişeleri… Gönüllere ferahlık veren gülanlar… Parlak kuşluklar, berrak ikindiler…

Bu günlerde Piran'a *-şimdiki Dicle-* taşınırlar.

Piran, şiir gibidir, türkü gibidir. Kara incir, nar, kavun, menengüç diyarıdır. İnsanları saf, iyi kalplidir.

Burada geçen bir olayı anlattığı hatırası, o dönemin ilginç bir fotoğrafını verir: Ergani'den Piran'a bir kamyonla göçerlerken gördüğü bir manzarayı yıllar ona hiç unutturmaz. Bir jandarma… Kucağında kocaman bir radyo vardır. Bir ara, kamyonu durdurur. Meğerse, meşeliklerin arasında gözüne, iki küçük çocuk ilişmiş... Elleriyle, başlıklarını *-köylülerin 'terlik' dediği mahalli serpuşu-* saklıyorlar. Jandarma başlıklarını alıp, bıçakla ikiye bölüyor. Kızarak gitmelerini söylediğinde, uçarcasına gözden kayboluyorlar. Sezai Karakoç, olayın devamında şöyle der: *"İşte size 1939 yılından tam otantik bir tablo: Jandarmanın şapka kanunu uygulaması. Güya o yerli serpuş, şapka kanununa aykırıymış. Oysa kendi elleriyle dokudukları ve belki bin yıldır giydikleri bir şeydi o başlık. Ne yapsalardı yani? O çocuklar, başlarına melon şapka mı geçirselerdi?"*

DOKUZ: Yıl 1937… Okul kitaplarından yararlanarak kendi kendine okuma öğrenir.

Aynı yıl İsmet Paşa'nın emriyle Zülküfül makamı yıkılır. Kimse yorumlayamaz bu yıkımı.

Küçük yaşta ilkokula başlar. İhtiyat sınıfı, o zaman için birinci sınıftan önceki sınıfın ismidir. Sınıfta ne masa vardır, ne de sıra... Orta yerde duran, bilardo masası gibi kocaman kum havuzunda çocuklar parmaklarıyla harfleri yazmaktadırlar. Yılbaşında müdürün yaptığı imtihanla birinci sınıfa geçer ve artık hep önden gider.

Verilen ödevi yapıp öğretmenine gösterdiğinde, öğretmeni 'okay' yazar defterine. Bunun 'pekiyi' anlamına geldiğini sonradan öğrenir.

Babasının bir arkadaşının yazıhanesinde bir kitap bulur. İştahla okuduğunu gören yazıhanedeki amca, kitabı hediye eder ona. Bu kitap bir ilmihaldir. İlk namaz surelerini oradan öğrenir.

ON: İkinci Dünya Savaşı'nın zorlukları yaşanmaya başlanmıştır. Buğdaylara hükümet el koyar.

Ekmekler kepekli un kullanıldığı için önce kararır, sonra küçülür ve en sonunda da karneye bağlanır. Nüfus cüzdanlarında, ekmek damgaları, mühürler vardır. Köylüler kendi harmanlarından hububat çalarlar aç kalmamak için.

Ekmekten sonra bez de yoklara karışır. Sonra gazyağı… Sonra sabun... Açlık sınırı, karanlık geceler ve bitlenmeye başlayan ahali…

'Milli şef' olarak anılan Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, "Ahalide bit bulunabilir, bir sakıncası yoktur." deyip ahaliyi rahatlatmaya çalışır.

İlkokul dördüncü sınıfta bir yıl bekletilir, erken bitirmesin diye. Erken bitirse ortaokula alınmayacak, bir yıl ara verince de okuldan soğuyacaktır. En iyisi; pedagoji kurallarına göre temel sınıf olan dörtte bir yıl beklemesidir.

Kış geceleri evden eve dolaşan gazavatname, Siyer-i Nebi gibi kitapları babası ahenkle okur, onlar da dinlerler. Ya da Muhammediye, Ahmediye, Battal Gazi kitapları... Yanında kış tatlıları, kar helvaları ve kıpkırmızı olmuş sac soba...

Kuşluk vakti kavurmalı çorba, öğle yemeği peynir ekmek, biber salamurası ya da pastırma. Asıl yemek ise akşama…

İlkokul beşinci sınıfta iken Ergani'in 6 km güneyine, Dicle Köy Enstitüsü açılır. Durumu iyi olmayan çocukları oraya gitmek üzere yazarlar. O da onların içindedir. Öğretmeni: *"Ne yap yap sakın oraya gitme!"* Babasına bu durumu anlatır. Listeden silinir. Öğretmenin uzak görüşlülüğünü şöyle anlatır: *"Enstitüye gidersen önün kesilir. Mezun olduktan sonra da köye hapsolur kalırsın."*

1943 -1944 Öğretim Yılı'nda kışlar çok çetin geçmekte, çok kar yağmaktadır. Palto neyse ceketten bile yoksundur. Evde dokunmuş ve örülmüş yün kazaklarla soğuktan korunmaya çalışmaktadır.

Namık Kemal'in kitaplarını okur. Okulun dışında eğitim-öğretim yasaktır. Gizli gizli okutan hocalara da yanlış öğretme

ihtimalinden dolayı, babası itibar etmez. Evdeki kitaplardan eski yazıyı kendi kendine öğrenir.

Seçmeler kitabından Namık Kemal, Ziya Paşa, Tevfik Fikret, Ziya Gökalp'in yazılarını okur. Okumak, artık en çok zaman ayırdığı ve en çok sevdiği uğraşıdır.

Haziran 1944'te ilkokuldan mezun olur.

ON BİR: Parasız yatılı okuyabilmek için sınava girmesi gerekir. Diyarbakır'a gider, Diyarbakır'ı sever. *"Diyarbakır sanki ruhumun şehri gibiydi."* der.

Parasız yatılı olarak Maraş'ta bir orta okulu kazanır: Yani 'leyli meccani' olur. Maraş yeni bir sayfadır onun hayatında. "*Maraş çocuk yüreğimin ateş aldığı yer. Belki ondan önce rüya alemi gibi bir iç dünyanın sahibiydim. Derinliğe aday bir dünya. Bu, Maraş'ta alev aldı denebilir." der.*

Pansiyonda kaldığı o günlerde evden götürdüğü kitaplarla Arapça ve Farsça çalışır.

Tanzimat ve Meşrutiyet yazarlarını Mehmet Akif, Süleyman Nazif, Abdulhak Hamid'i okumaya devam eder.

Üç yıl boyunca okul döneminde Maraş'ta, yaz tatillerinde Ergani'dedir.

Okuma yelpazesi sürekli genişlemektedir. Mesela Attar'ın Pendnamesini okur. Son sayfasına, kitaptan etkilenişini, 'geleceğin şairi' olarak not eder:

"Bu kitap cennete girmek için anahtar veriyor
Güzel ahlak, iyi huy, terbiye, hem ar veriyor.
Bize insan olmanın pendini Attar veriyor."

Mesnevi şerhi ve Farsça öğreten bir kitap bulur. Mesnevi'yi iyice anlayarak okumaya başlar.

Dergiler de vardır okuma listesi içinde: *Hakka Doğru, Tanrı Kulu. Orhondan Sesler, Altınışık, Kızılelma...*

Okulda günlerce, Namık Kemal üzerine verdiği konferans ve hürriyet kasidesini ezberden okuyuşu konuşulur.

ON İKİ: Bir cumartesi günü, gördüğü afiş sayesinde *Büyük Doğu* ile tanışır.

Okul yöneticileri, öğretmenleri takip etseler de, okumamaya zorlasalar da notlarını kırsalar da tehdit etseler de o, artık *Büyük Doğu*'nun sadece bir okuru değil, aynı zamanda bir mensubudur.

Mezun olduğu gün, müdür yanına çağırır: "*Sen vatan hainisin.*" der. "*Zaten seni geç anladım.*"

Canı sıkılır bu söze, ancak bu sözü üstadın öğrencisi gibi cevaplandırır:

"Eğer geç anlasaydınız beis yoktu; ancak hiç anlamadığınız anlaşılıyor."

Orta okul yıllarının tatillerinden birinde ilk şiirini yazar. Yaz günlerinin ve Erguvani dağının getirdiği ilhamla kafiyeli, ve-

zinli, konusu ve başlığı Ergani olan uzun bir şiirdir. Hiç düzeltme yapmadan, aklına ilk geldiği gibi kâğıda geçirir.

Kimseye göstermeden yırtıp atar bu şiiri. Ancak, aklında hep 'ilk şiiri' olarak kalır.

ON ÜÇ: 1947… Gaziantep'teki lise yılları… Lisede, artık Batı edebiyatı okumaları da başlamıştır: *Şekspir, Andre Gide...*

Çalışkan bir öğrencidir; ancak tek işi derslerine çalışmak değildir. O sıralarda, Milli Eğitim Bakanlığı klasik eserlerin çevrilmesine başlamıştır. Doğu'dan, Batı'dan belli başlı eserler Türkçeye kazandırılmıştır. Sonsuz bir heves ve sabırla bu eserleri hatmetmeye girişir. Klasiklerden okumadığı, en azından göz atmadığı, az çok bilgi sahibi olmadığı hiçbir eser bırakmaz. Bir gün Türkçe öğretmeni, onu, arkadaşlarına işaret ederek: *"Bu arkadaşınıza dikkat edin çocuklar, o, ilerde büyük adam olacak!"* uyarısında bulunur.

Yine durmaksızın okuyan ve artık idealleri olan bir genç olarak *Büyük Doğu*'nun yılmaz bir takipçisidir.

Okul tatile girdiğinde, hemşehrisi ve sınıf arkadaşıyla birlikte memlekete döner. Trende, İstanbul'dan gelen bir tanıdıklarına rastlarlar. İsim vermeden birkaç gün önce İstanbul'da bir hemşerilerinin vefat ettiğini ve cenazesini kaldırdıklarını anlatır. Adam, adres belirtmez ama tarif ettiği ev, onların evidir. Sonra asker ağabeyini kaybettiğini anlar. "*Yüreğim yanarak, kara trenin penceresinden uzun süre dağlara, ovalara, yamaçlara, yarmalara, tünellere baktım durdum. Trenin ıslak kömür tozu, gözyaşlarıma karışıyordu.*" diye ateşten kelimelerle anlatır bu hatırasını.

Ergani'ye geldiği yaz aylarında, kâtiplik gibi işlerde çalışarak ailesinin geçimine yardım eder.

Büyük Doğu Cemiyeti'ne üye olur. Partiler, cemiyetler kanununa göre kurulduğu ve kapatıldığı için *Büyük Doğu Cemiyeti* aynı zamanda bir parti demektir.

ON DÖRT: Lise üçüncü sınıfa geldiğinde önünde iki şube alternatifi vardır: Edebiyat ve fen.

Aslında onun iki alandaki dersleri de iyidir. Hatta matematik dersinde bazı konuları tahtaya kalkıp arkadaşlarına anlatmaktadır. Matematik hocası, yazılarını okuyunca matematiğinin o kadar iyi olmasına rağmen onu edebiyata yönlendirir. O ise bundan alınır: *"Ne demek istiyorsunuz hocam, matematiğim kötü mü?"* Fen şubesine yazılmayı kafasına koymuşsa da, edebiyat öğretmeni ona sormadan, onun adına tercihini yapar. Şubesi, 'edebiyat' olur.

Lise üçüncü sınıfta artık şiir yazmaktadır. Bir gün, kendini denemek üzere Büyük Doğu'ya Mehmet Leventoğlu imzasıyla, *Sabır* başlıklı bir şiir gönderir. Şiiri, *'Bu şiir gönderilen üç yüz şiir arasından seçilmiştir.'* notuyla yayımlanır.

Kitaplarında yer vermediği bu şiirin, aklında kaldığı kadarını hatıralarına alır:

İlim:
merdiven daya
çık aya

İman:
al eline bastonu
sonu
sonsuza yürü
sürü sürü
putları kıra kıra
var (Var)a.

Hocalarla öğrenciler arasındaki dünya görüşü tartışmalarına katılmaktadır.

Hocaları, *"Yollar yapılmalı, kalkınma sağlanmalı."* derken Karakoç, *"Hocam, sizin bu teklifiniz meseleyi halletmez. Yol yapacaksınız. Ama bu yollardan kim geçecek? Hangi tip insan? İşte biz onu konuşuyoruz. Önce insan problemini halletmek gerekiyor."* karşılığını verir.

Lisede sadece, resim, beden eğitimi ve müzik derslerindeki başarısı parlak değildir.

Beden eğitiminde hoca sınıfı ikiye ayırır. Top oynayacaklar top oynarlar. Diğerlerine ise hoca beden eğitimi hareketleri yaptırır.

O, bu hareketlerden kurtulmak için top oynayacaklara katılır.

Top oynarken de kuralları vardır: *"Kaleci olacak. Fakat top yakalamak için koşmayacak. Ancak, top ona gelip çarparsa başka."*

Arkadaşları razı olurlar ve şu fotoğraf ortaya çıkar: *"Kalede*

kitap okuyan, bu yüzden gol yiyen, hatta okumaya daldığı için gol olduğundan bile haberi olmayan kaleci."

Liseyi, dört temel dersten -edebiyat, kompozisyon, matematik ve tarih- tam not -10- alarak bitirir. Bitirme imtihanları öncesinde yarım numara eksik yüzünden derecesi pekiyi değil iyi olur. Müdür bu durumu izah ederken der ki: *"Hep o dergi yok mu, o çıktığı için böyle oldu."* O ise gülümseyerek cevaplar: *"Belki çıktığı için değil, kapandığı için..."*

1948 yazında, Ergani'de bir işletmede işe girer. Görevi; çakmaktaşı taşıyan kamyonları, güzergâh boyunca kontrol etmek, köylere yolcu almamalarına egel olmaktır. 17 kilometrelik yolda tek başına kaldığı zamanlarda, zihninde bazı şiir taslakları geçer, şiire iyice ısınır.

ON BEŞ: Lise bittiğinde hedefi, İstanbul'a gitmek ve ideali doğrultusunda çalışmaktır. Başka bir planı ve istikbal düşüncesi yoktur. Babası ise Ankara'ya gitmesini, imkân bulursa İlahiyat Fakültesi'nde okumasını, olmazsa Siyasal Bilgiler Fakültesi imtihanlarına girmesini ister. Kendi koyduğu 'babasının rızası olmadan hiçbir şey yapmamak' ilkesine uyarak önce İlahiyat Fakültesi'ne yönelir. Ancak, orada burslu okuma imkânı olmadığı için SBF imtihanlarına girer. İmtihanlar bitince, sonuçların gelmesini beklemek üzere, İstanbul'a gider.

Doğru *Büyük Doğu*'ya... Necip Fazıl'la tanışır ve dergide bir süre çalışır.

SBF imtihanlarını 13. olarak kazanır. Hiçbir meslek düşüncesi olmadığı gibi şair, yazar olmak gibi bir hedefi de yoktur. Kararını verir: 'Sınıf geçecek kadar ders çalışmak, tüm ağırlığı



sosyolojiye vermek.' Sosyoloji hocası aslında Marksist bir iktisatçı olan Sadun Aren'dir. Sınıfta bir tartışma olduğunda da mutlaka der ki: *"Bir de Karakoç' un fikrini alalım."*

Aslında planında hiç olmayan bir okuldur SBF. Düşünür ve izahını yapar: *"İnsanoğlunun planladığı ile kaderin planladığı hayat, ne kadar da farklı, insan, bir amaç çiziyor kendisine ve kestirmeden ona ulaşmak istiyor. Oysa yol çok uzun, dolambaçlı, pürüzlü ve dikenlerle dolu."*

ON ALTI: Sınıf arkadaşı Cemal Süreya'dır. Yani, Cemalettin Süreyya Teber. İlk sınıfta tanışırlar, ikinci sınıfta yakınlaşırlar ve üç yıl boyunca sıra arkadaşı olurlar. Cemal Süreya, birçok konuyu konuşabildiği, zeki ve yetenekli bir arkadaştır onun için. Ortaklıklarından biri de, ikisinin de şiirle ilgileniyor olmalarıdır.

Şiirleri, mizaçları çok farklı da olsa arkadaşlığı sürdürürler. Cemal Süreya'nın şiirleri bir tema ya da imaj etrafında dönerken, onunkiler kesik kesik, bir ruh ifşası şeklindedir.

O, hep içe dönüktür; Cemal Süreya ise beğendiği bir dizeyi, *"Bu benim olsun."* diyerek ondan isteyecek kadar cüretkârdır.

Üstelik, aldığı, kullandığı da olur. *'Yan yana akan, ancak birbirine karışmayan iki su'* gibidirler.

Okulda Cemal Süreya dışında arkadaşları olsa da birlikte olmaktan mutlu olduğu asıl çevre, *Büyük Doğu* dergisi çevresidir.

ON YEDİ: Fakülte birinci sınıfta iken biraz da arkadaşlarının etkisiyle nişanlanmak ister. Ergani'ye, ailesine mektup yazar bunun için. Fakat evden olumlu bir cevap gelmez.

Rüzgâr, o günlerde yazılmış bir şiirdir:

"Uçurtmamı rüzgâr yırttı dostlarım!
Gelin duvağından kopan bir rüzgâr.
Bu rüzgâr yüzünden bulutlar yarım;
Bu rüzgâr yüzünden bana olanlar..."[39]

Çokça üzerine durmaksızın, yayımlamayı da düşünmeksizin şiirler yazar.

Hem istese de nerede yayınlatacaktır? O günlerde yayımlanan dergiler, sanatına ve ruhuna yabancıdırlar. Ankara'da çıkan Hisar dergisi kendisine yakın gibi dursa da; durağan ve şekil olarak eski bir dergidir. Büyük Doğu'nun yeri ise ayrıdır. Çünkü o, dava'nın dergisidir.

Bütün arkadaşlarından farklı olduğunun farkındadır. Dünya görüşüne ve düşüncelerine uzak gözlerle bakılıyor olması onu hep hüzünlendirir.

39 Sezai Karakoç; **Gün Doğmadan**, 2. Baskı, [Bütün Şiirleri], Diriliş Yayınları, İstanbul 2000.

Yalnızlığı kendisine yakıştırır, sürekli okuma uğraşında, münzevi bir kişilik sergiler.

1950'ler,Türkiye'nin de farklı bir döneme girdiği yıllardır. Çok partili hayata geçiş... Yıllar süren CHP iktidarının sonu... Milletin DP'ye destek verdiği ve onun hakiki bir parti olmasını beklediği yıllar...

Büyük Doğu dergisi ve cemiyetinin bir türlü süreklilik kazanmadığı yıllar...

Başvekil Adnan Menderes, *Büyük Doğu Cemiyeti*'nin büyüyüp DP'nin önünü keseceğine dair bir vehme ikna edilmiştir.

Birinci sınıfın sonundaki imtihanlarda parlak bir başarı gösterir.

1951 güzünde yazdığı *Yağmur Duası* şiirindeki dizeler, talihsizliğe atılan taşlar gibidir.

"Ben geldim geleli açmadı gökler
Ya ben bulutları anlamıyorum
Ya bulutlar benden bir şey bekler
Hayat bir ölümdür, aşk bir uçurum
Ben geldim geleli açmadı gökler."[40]

1952 baharında 19 yaşında ve mülkiye ikinci sınıfta iken uzun bir şiir üzerine çalışmaktadır: Mona Rosa.

40 Sezai Karakoç; *Şiirler IX*, **Monna Rosa**, *İlk Şiirler,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

O yıllarda gül, bülbül kavramları alay konusu edilir. O ise, özellikle gül kavramının yeniden diriltilmesi gerektiğini düşünür. Modern bir Leyla ve Mec-nun' denemesi olarak yazar Mona Rosa'yı. Ve bir mesire yerinde ısrar üzerine okur. Cevat *Geray -Sonradan profesör olup, SBF'de dekanlık yapacaktır. O zamanlar bir üst sınıfta öğrencidir.-* alır şiiri. Hisar dergisinden arkadaşlarına verir. Şiir, sürpriz biçimde Hisar'da yayımlanır.

İlk iki tehlike: İlki, Mona Rosa şairi olarak anılmak. İkinci tehlike ise Mona Rosa hakkında konuşulanlar. Şiirden şairinin hayatına, şairinin hayatından şiire yapılan geçişler yapılır. Ona göre; bu şiir üzerine kurulan bütün senaryolar, hikâyeler uydurulmuş şeylerdir. *"Şiiri, hayatın bir fotoğrafı gibi düşünmek şiiri hiç anlamamak demektir." der.*

Devamı da gelir Mona Rosa'nın. Dört bölüm halinde tamamı, 1953 yılında Mülkiye dergisinde yayımlanır.

Yalnızlıkla, idealle, şiirle, gençlik duyarlıklarıyla ve hüzünle geçen bir yıldır 1952.

Güncel politikaya pek yakın durmaz; çünkü; "*Ülkenin yarası derindedir.*"

Fakülte üçüncü sınıfta iken, şubat ayında Malatya hadisesi yaşanır. Davayı takıp eder, hapishaneye, üstadı Necip Fazıl'ı ziyarete gider. Üzgündür, umutsuzdur. Malatya olayı, Menderes hükümetinin CHP gibi davranması sonucunu doğurur. Üstadına göre bu dava dosyası bir iddianame değil, bir siyasetnamedir. Hatta bir rezaletnamedir.

1953 baharı ve güzünde yeni şiirler yazar: *Şehrazat, Karaçayın Türküsü, Dans Eden İki Kardeş, Kar.* O yıl yazılır bu şiirler; ama kimbilir ne zaman yayımlanacaklardır? Çünkü şiirlerinin ortak kaderi, yayımlanmak için yıllar yılı beklemeleridir.

ON SEKİZ: 1953-1954 kışı…

Bir dergi çıkartma düşüncesi vardır aklında. Gerçekleştiremez. M. Şevket Eygi ile ortak bir proje vardır nasibinde: *Yeni Ay.*

Dergiye, Tunus ve Cezayir istiklal savaşları için *Bir Milletin Basübadelmevt*'i başlıklı bir yazı yazar. Zihnindeki diriliş düşüncesi o yıllarda oluşmaya başlar. Ancak dergi yayımlanamaz. O dönemin şartlarında, zarar görmemek için, prova baskıdan savcıya bir nüsha götürürler. Savcı dergiyi inceler ve şöyle der: *"Siz, deli misiniz?"*

Şiirleri, Mehmet Kaplan'ın çıkardığı *İstanbul* adlı dergide yayımlanır.

"Şiir yazma bende bir kaderdir. Adeta ben ondan kaçmışımdır; ama o da beni hep gelip yakalamasını bilmiştir. Ben Sefiller'in kahramanı Jean Valjan gibi hep kaçmışımdır. O kader mahkumunun peşini bırakmayan müfettiş gibi peşimden gelmiştir."

Üstadın sözünden çıkamadığı, ona itiraz edemediği, o da 'Bu bir emirdir.' deyip İstanbul'a çağırdığı için fakülte bitirme sınavlarına giremez. Bütünlemede de halledemeyince okulu bir yıl uzar. Son sınıftaki ikinci dönemi zor geçer. Bursu kesilmiştir. İnce pardesüsüne inat çetin bir kış vardır.

Yine dergi çıkarma hevesine kapılır. Böyle bir durumda dergi çıkarmayı düşünmesi herkesi şaşırtır. *"Belki de bu imkânsızlıklarda bu tür teşebbüsler düşünülüyor, belki de asıl bu imkânsızlık sebebiyle düşünülüyor."*

Dergi çıkar. İsmi *Şiir Sanatı*'dır. Ankara Rüzgârlı Sokak'ta bir matbaada bastırır. Orhan Velicilerin tıkandığı, Attilâ İlhan'ın çıkışının bir sonuç vermeyeceğinin anlaşıldığı bir noktada *Şiir Sanatı*, gençlik, sanat ve edebiyat dünyasında boy gösterir.

Rüzgârlı Sokak'ta İlhan Berk'le karşılaşır, tanışırlar. İlhan Berk, onun *"Bahar bilgisi, güneş rengi, at soluğu ve sen"* dizesini çok beğendiğini belirtir.

Şiir Sanatı, bir arayışın dergisidir. Protesto dergisi olmasa da statükoyu kabul etmez. Dergide dönemin önemli edebiyatçıları bir araya gelir: *Cemal Süreya, Gülten Akın, Erdal Öz, Muzaffer Erdost ve Orhan Duru.*

Açık bir ideolojik tutum içinde değildir; ancak dikkatli her bakış, modern görünüşlü bu dergide yeni bir inanç, İslâm soluğu ve sezgisi görebilir. Dergi, çıktığında dikkati çekse de, asıl büyük yankısı kapandıktan sonradır.

Şiir Sanatı'nın çıkışında Ahmed Arif de Diyarbakır'dan uzun mektuplar yazar, şiirler gönderir. O mektupları, Cemal Süreya ister. Ona verir.

O yıllardaki bir çeviri zirvesinde onun imzası vardır. Orhan Duru: *"Apollinaire'in Mirabeau köprüsü şiiri için çevrilemez diyorlar. Şunu bir çevir de okuyalım."* der. Kuru anlam aktar-

ması değildir yaptığı. Şiiri Türkçede yeniden yazar. Çevirisiyle ünlenen şiirin nakaratı şöyledir:

"Çal sevgili saat, gel sevgili gece
Ben kalıyorum, günler gidiyor sessizce"

ON DOKUZ: 1955'te son sınıfı ikinci kez okuduğu yıl sigaraya başlar. Sigara, elinde şairin altıncı parmağı gibidir. 1984'te, otuz yıllık yoldaşını terk eder.

Fakülteyi son sınıfın ikinci senesinin sonunda, eylüle kalarak bitirir. Memuriyetin kapısına geldiğinde, kafasının epeyce karışık olduğunu fark eder. Burslu okuduğu için mecburi hizmete başlamak zorundadır. Ancak memur maaşı ile geçinemeyeceğini, ailesine yardım edemeyeceğini anlaması uzun sürmez. Müfettişlik sınavlarına girer.

Maliye Bakanlığı'nda göreve başlar. Artık teftiş kurulunun genç bir üyesidir. Kapanıp açılma macerasının açık döneminde olan *Büyük Doğu*'da, edebiyat/sanat bölümünü hazırlar. Köşe yazılarında, 'tahlilci' imzasını kullanır. Necip Fazıl, *"Senin yazılarında hep bir tahlil var."* diyerek bulur bu ismi.

Aynı dönemde, Cemal Süreya'dan da Büyük Doğu için şiirler alır. Hatta Osman Mazlum müstearıyla edebiyat üzerine yazılar da yazar Cemal Süreya.

YİRMİ: Bir arada olmak ve kardeşlerini okutabilmek amacıyla ailesini İstanbul'a getirir. Fatih'te bir ev tutar. Bir yanda ailesi, bir yanda her fırsatta koşturduğu *Büyük Doğu*, öte yanda müfettiş yardımcılığı... Yükü oldukça ağırdır. Bu ara-

da müfettişliğe geçiş konusunda tedirgindir. Sadece bilgi ve beceri yeterli değildir. Her şeyine müdahale edilmekte, fötr şapka giymesi bile istenmektedir.

Büyük Doğu kapanır. Borç senetlerinden bazılarını, kefil olduğu için ödemek zorunda kalır.

Semtler, evler değiştirilir. Kardeşlerinin işsizliğine çare bulmaz. Annesi Emine Hanım 52 yaşında, dünyayı sessizce sırtlayan kadın, sessizce akıp gider öte aleme.

Yoktur Gölgesi Türkiye'de şiiri o günlerin duyarlılığı ile yazılır.

"İncedir billurdandır yoktur gölgesi Türkiye'de
Bir meçhul Meryem mermerden değil ama kutlu
Gözlerine baksanız erirsiniz kar gibi
Elinizi sallasanız rüzgârından sallanır
Bir geyik olur sizi arar melûl ve bakır
Görür gibi uyur konuşur gibi susar güler ağlar gibi"[41]

1950'li yıllarda, ülkeyi gezdikçe geçmişten kopuşu daha iyi gözlemler: *"Geçmişine bu kadar yabancılaşmış bir ülke yoktur. Bir mucize olup da bu gidişe dur denmezse, tarihe karışmamız mukadderdir."*

YİRMİ BİR: *Balkon* şiirini, bir mektubuna ek olarak Cemal Süreya'ya gönderir. Sonraki bir gün Pazar Postası'na bir bakar ki; şiiri yayımlanmış. Üstelik, Cemal Süreye, ona yazdığı mektuptan alıntılar yapar ve şiirdeki birkaç kelimeyi de değiştirir.

41 Sezai Karakoç; *Şiirler III*, **Körfez /Şahdamar / Sesler**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

Cemal Süreya'ya ağır bir mektup yazar. Mektup birkaç gün sonra geri gelir. Çünkü, o öfke esnasında adresi eksik yazmıştır.

Cemal Süreya, bir yazısında yeni bir şiirin, bir akımın doğduğundan söz eder. Ve buna *Balkon* şiirini örnek gösterir. Muzaffer İlhan Erdost, o şiire daha büyük bir anlam yükler. İkinci Yeni'yi başlatan sembol şiir olur *Balkon*. Ancak, Erdost'un yorumundaki 'anlamsız' ve 'rastlantısal' gibi adlandırmalara Karakoç'la birlikte Attilâ İlhan da karşı çıkar: *"Balkon şiiri ne anlamsız, ne de rastlantısaldır."*

Edip Cansever'in *Yerçekimli Karanfil* adlı kitabı yaymlanır. Kitap üzerine Pazar Postası'na bir yazı yazar: *'Bir Materyalist Şiir'* Başlığına karşılık bir suçlama yazısı değildir. Her şeyden önce şairi değil, şiiri inceler. Kelimenin etimolojik anlamı itibariyle, bu şiirin materyalist olduğunu iddia eder. Yazı yayımlanır yayımlanmaz, adeta yaylım ateşine tutulur. Görevde olduğu Arapkir'den cevap yetiştirmeye çalışır. Bir müddet sonra tartışmanın seviyesi artık iyice düştüğü sırada, toplu bir cevap yayımlayarak tartışmadan çekilir. Muzaffer İlhan Erdost'un dergisinden uzaklaştırılır ve tartışma biter. Erdost'un çabalarıyla çıkan edebiyat bölümü yayımlanmaz olur. Derginin asıl satışını sağlayan bu bölüm olmayınca, kısa zamanda satışlar düşer. Pazar Postası satılmaz ve kapanır.

İstanbul'u doğduğu şehir gibi özler. Anadolu'dan sıkılmıştır.

YİRMİ İKİ: 1958 yazında babası İstanbul'daki evi boşaltır, çocuklarını da yanına alarak Ergani'ye döner. Aslında Ergani'den çıkarken, kasabadaki arkadaşlarına, artık bir daha

geri dönmemek üzere İstanbul'a gittiklerini söylemiştir Yasin Karakoç. Dönüşünü izah konusunda sıkıntı yaşar. Yasin Bey, dönüş sebebini şöyle anlatır Ergani'de: *"90 yaşında bir kadının futboldan bahsettiği, ölülerin de apartman merdivenleri dar olduğu için kapıdan değil de pencereden çıkarıldığı bir memlekette durulmaz."*

YİRMİ ÜÇ: İki arkadaşıyla müfettişlik yeterlilik sınavına girerler. Aslında bu sınav, o zamana kadarki çalışmalara bakılarak sonuçlandırılmakta, istisnalar dışında herkes sınavı kazanmaktadır. Yazılı sınavı üçü de kazanırlar. Fakat sözlüde sadece bir kişinin başarılı olduğu açıklanır.

Karakoç'un neden kazanamadığı bellidir. İçki içmemekte, hatta şapka giymemektedir. *Büyük Doğu* dergisine sanat/edebiyat bölümü hazırlamakta, üstelik Necip Fazıl'la, senetlerine kefil olacak kadar yakın ilişkide bulunmaktadır.

Müfettişlikten ayrılır. Gelirler Kontrolörü olarak çalışmaya devam eder.

YİRMİ DÖRT: 6 Ocak 1959, Karakoç'un hayatında önemli bir tarihtir. O sabah Babıali Caddesi Meserret Kıraathanesi'nde iki arkadaşı ile randevusu vardır. Gelen arkadaşıyla dip tarafta çay içmekte ve diğer arkadaşlarını beklemektedirler. O sırada büyük bir patlama olur. *Sirkeci Faciası, Sirkeci İnfilakı* olarak adlandırılan bir olayda, kıraathanenin karşısındaki Tan Matbaası'nın birinci katında bulunan 90 kilogram dinamit infilak etmiştir. Meserret'in içinde 4, kapısında ise 7 kişi ölür. Patlamayı küçük yaralarla atlatırlar.

"Ben kandan elbiseler giydim
Hiç değiştirsinler istemezdim"
başlıklı şiiri o günü anlatır:
"Kendinden bir şeyler kattın
Güzelleşirdin ölümü de
Ellerinin içiyle aydınlattın
Ölüm ne demektir anladım"[42]

1956'dan bu yana yayımına ara veren *Büyük Doğu* 1959'da tekrar yayımlanmaya başlar.

YİRMİ BEŞ: 1960 Ocak-Şubat-Mart ayları Diriliş dergisini çıkarmanın hazırlıkları ile geçer. Siyasi havanın iyice kavgaya dönüştüğü, kimsenin kimseyi dinlemediği bir ortamdır.

Diriliş dergisi yayımlanır. Uzun soluklu bir koşu başlamıştır artık. 45 abonesi olan derginin masrafını kendisi karşılar. İkinci sayı da çıkar. Üçüncü sayıyı görevli olduğu Anadolu'da hazırlar. Ancak o sırada 27 Mayıs ihtilali olur. İstanbul'daki arkadaşları, bu ortamda dergi çıkartmanın uygun olmayacağını söyleyince, derginin ilk çıkış iki sayılık olur.

İhtilal, herkesin hayatını değiştirmiştir.

Sivil hayatta, bu kadar asker denetiminde yaşamaktansa askere gitmeyi tercih eder. Ankara'da ve Ağrı'da tamamlar askerliğini. Kıta hizmetinde yedek subay, altı ay asteğmen, altı ay da teğmen olarak görev yapar. Askerlik anılarının çoğu Ağrı'nın dillere destan soğuğu ve karı üzerinedir.

42 Sezai Karakoç; **Gün Doğmadan**, 2. Baskı, [Bütün Şiirleri], Diriliş Yayınları, İstanbul 2000.

Ülke genelinde ihtilal sonrasının karmaşa günleri, tartışmalar, inatlaşmalar, idamlar, *'Yarım milyon insanı temizlememiz gerekiyor.'* iddiaları...

1961'in sonudur ve aklında hep memuriyeti bırakma düşüncesi vardır.

Okumaya, yazmaya, idealine hizmet etmeye yeterince zaman ayıramadığını düşünür. Aralık 1961'de yıllık iznini alarak Ergani'ye gider. Niyeti iznin sonunda istifa etmektir. Fakat bu düşüncesini gerçekleştiremez. Çünkü mecburi hizmeti henüz bitmemiştir, birikmiş bir parası da yoktur.

İzni bitince İstanbul'a döner ve memuriyete kaldığı yerden devam eder.

YİRMİ ALTI: Son Posta gazetesinde fıkra yazarlığı yapar ve ikinci kitabını yayınlar: *Şahdamar.*

1962 kışında, 30 yaşına girmek üzeredir. Arnavutköy'de bir pansiyonda geçen yalnız gecelerde, ruhu iyice hassaslaşır. Her kıpırdanış onda metafizik bir soruna dönüşür. Çimenlere basmaya bile çekinir.Taşa, toprağa basar yürürken.

Bahardan yaza geçişte *Sesler* şiiri çıkar kaleminden.

Günleri İstanbul ile Anadolu arasında geçer. İstanbul, Kırşehir, Mucur, Hacıbektaş, Gümüşhacıköy. Merzifon...

Merzifon'dayken Cemal Süreya ile mektuplaşırlar. Cemal Süreya hâlini anlatmasını ister mektubunda. Karakoç, içinde bulunduğu metafiziği kurcalama halini anlatmak için *"giyoti-*

ne abone olmuş gibiyim." der. Cemal Süreya şiir yazar: *"yüzüm giyotine abone."*

Bir arkadaşının evindeki hâlini anlatırken "*Orda, telaşlı bir Kafka gibi yabancı duruyordum." Cümlesini kurar.* Cemal Süraya, *'telaşlı Kafka'* imgesini de kullanır.

1963 yazında, Diyarbakır'dayken hastalanır. Teşhis, tifodur. Ölümün kıyılarında dolaşmıştır. Ruhu da en derin noktasından başlayarak tepeden tırnağa yenilenmiştir sanki.

18 Kasım 1963, babasının ölüm haberi ile yüreğinin yaralandığı gündür. İçinde, ölmüş de olsa babasından son bir mektup alacağına dair kuvvetli bir his vardır. Mantığı ne derse desin, kalbi 'bir olmaz'ı ister. On beş gün kadar sonra kardeşinden bir mektup alır. İçinden babasının vasiyeti çıkar. Babası meğer ölümünden iki hafta önce bir akrabalarını çağırıp vasiyetini yazdırmış, her şeyi düşünmüş, planlamış ve ölümünden sonra nasıl davranmaları gerektiğini not ettirmiştir. Cenazeyi nasıl kaldıracaklarından, kimlerin Kur'an okumasını istediğine kadar her şeyi tespit etmiştir.

Mektup beklentisi de böylece karşılanmış olur.

1963-1964 kışında bir büyük şiir yazar: *Köpük.*

YİRMİ YEDİ: Aksaray'da bir otelin salonunda geceleri Erol Güngör ve Mehmet Genç'le birlikte çalışırlar. Her biri bir masadadır ve zaman zaman bir araya gelip sohbet ederler.

Sezai Karakoç, Cemal Süreya ve Doğan Yel; Mülkiye'den ve Maliye Teftiş Kurulu'ndan arkadaştırlar. Cemal Süreya ve

Doğan Yel'le köprüde buluşup memuriyetten ayrılmayı konuşurlar. Sonunda 1964 yılı 11 Haziran'ında,[43] istifa mektubunu *Köprü* altındaki bir posta kutusuna atar. Bir gün sonra Doğan Yel, bir ay sonra da Cemal Süreya istifa eder. İstifa ettkleri günlerde heme n her gün, Galata Köprüsü'nün altındaki kahvede buluşurlar. Karar vermişlerdir; kim önce iş bulursa diğer ikisine parasal yardımda bulunacaktır. İki kişi iş bulursa, geri kalan bir kişiye…

Doğan Yel, iyi bir edebiyat okurudur. İki arkaşaının, yani iki şairin de sadık okurudur. İstifa edişi, şair arkadaşlarıyla yan yana olmak içindir. İş bulan ilk o olur. İlk maaşını alacağı gün, Sezai Karakoç'la Cemal Süreya, Galata Köprüsü'nün altındaki o kahvede arkadaşlarını beklerler. Gelmez. İki üç gün daha beklerler; ükenin en büyük özle kuruluşuna işe başlayan Doğan Yel gelmez. [44]

Cemal Süreya ve Doğan Yel; zaman zaman Eminönü Vergi Dairesi'ne arkadaşları Sezai Karakoç'a yardıma; zaman zaman da çay ve siagara eşliğinde şiir konuşmaya Fındıkzade'deki evine giderler. Karakoç'un evinde, Nuri Pakdil'le, Rasim Özdenören'le, Cahit Zarifoğlu'yla tanışırlar ve üçünü de çok severler.

Karakoç'un hiçbir maddî birikimi, hatta o ay geçinebileceği kadar bile parası yoktur. İstifa ettiği için başka bir memuriyete de giremeyecektir. Tevekküllü ve sakindir. Sıkıntılı günlerin başladığının farkındadır.

43 Cemal Süreya, istifa tarihine 21 Haziran 1964 derken; Sezai Karakoç, hatırlarında bu tarihi 21 Haziran 1965 olarak belirtir.

44 Cemal Süreya; **Günler**, YKY, 3 Baskı, İstanbul 2006.

Arkadaşı Emin Erol'un katkılarıyla Diriliş'i tekrar çıkarmaya karar verir. İlk çıkışından 48 ay sonra Mart ayında Diriliş, 48 sayfa, renkli kapaklı olarak yeniden yayımdadır. Yeni bir umut...

4. sayıda Ankara'nın bir ilim ve üniversite şehri, İstanbul'un ise Başşehir olmasını teklif eder. Herkes tutuklanacağını düşünse de bu gerçekleşmez. Ancak bu teklif çok konuşulur ve tartışılır.

İkinci çıkışı bir yıl sürer. Maddî sebeplerle dergi kapanır. Bir yıl önceki borçlarını ödeyemediği gibi biraz daha borçlanmıştır.

Ülke genelinde, uzun zamandır hiçbir kitap toplatılmadığı halde *İslâmın Dirilişi* toplatılır. Yazarına da 163. maddeden, ağır cezalık bir suç isnat edilir. İddiaya göre kitapta, Bediuzzaman'a ve Risale-i Nur'a övgüler vardır. Nurculuk da dini esaslara dayalı bir devlet kurmayı amaçladığına göre... Böyle bir mantık bağı kurulur. Daha sonra *Yazılar* kitabı için, yine 163. madde kapsamına giren bir dava açılır. Yıllar boyunca sürer bu davalar. Sonunda mahkumiyet çıkmasa da yorucu, yıpratıcı, sinir bozucu bir süreç yaşanır.

Bu sırada Sabah gazetesinden yazı yazma teklifi alır.

Daha önce M. Şevket Eygi'ye yaptığı teklifi yapar: *"6 aylık ücretimi peşin vereceksiniz. Eğer 6 aydan önce ben ayrılırsam kalan paranızı iade ederim. Siz beni işten çıkarırsanız kalan alacağınızı tazminat yerine sayarım."*

Bir ilkenin tespitidir bu. Yazarın sadece bir işçi olmadığını anlatmak ister.

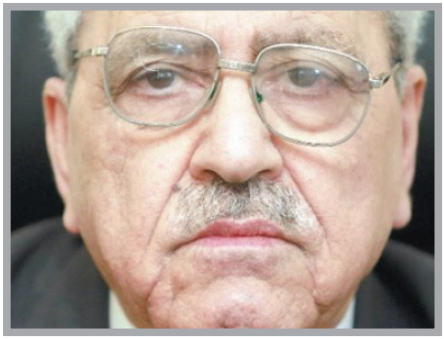
Yazmak istemektedir, işsizdir ve paraya ihtiyacı vardır. Yani bir bakıma buna zorunludur. Ancak bu zorunluluk onu, ihtiyaç duyulduğu zaman çağrılan, istenildiği zaman uzaklaştırılan biri yapamaz. Maaş alacağım diye yazarlığın onurundan ödün vermek istemez. Tüccar sıfatlı gazete sahiplerine bunları anlatır, gösterir.

Aylarca bu konuda temaslar yapılır. Arkadaşları devreye girer. Ama o, ilkelerinden vazgeçmez. Hatta karşı tarafa süre vererek kestirip atar: *"Kabul ettiniz ettiniz, yoksa konuşmayalım."*

Süre bitimine kısa bir süre kala 2000 lira olan aylık maaşının 6 aylık toplamı olm 12.000 lira ile Sabri Özpala kapıdadır. O sırada, bütün parayı odada yanmakta olan gaz sobasına atıp yakmak gelir içinden. Yakacak ve şöyle diyecektir: "*Tamam siz gerekeni yaptınız. İstediğiniz yazıları yazacağım. Para üzerine bu kadar pazarlık yapmamalıydınız. Unutmayın ki; rızkımızı veren Allah'tır.*" Şimşek hızıyla döner düşüncenin etrafında. Yapmaz. Parayı yakmaktan çekinmez. Ancak içinden, "*Ya bu adam bir deli deyip yazdırmaktan vazgeçerlerse.*" düşüncesi geçer.

Sabah gazetesindeki 'sütun' başlıklı köşesinde 10 ay boyunca hiç ara vermeksizin yazılarını sürdürür.

Diriliş 1969'da, üçüncü kez, küçük boy ve aylık olarak 16 sayı çıkar.



YİRMİ SEKİZ: Ocak 1971... *Diriliş*, çıktığı yokuşu artık tırmanılmayacak kadar dik bulmya başlamıştır.

İlginç bir ruh hâli yaşar. 20 yılın ardından Ankara'yı özler. Öğrencilik yıllarına, o yılların arkadaşlıklarına ve o yılların Ankara'sına varmak için içinde dayanılmaz bir istek vardır. Tıkanan hayatına bir yol aramaktadır belki. Belki de kendini aramanın bir parçasıdır.

Ruhundaki bu yangını söndürmek için Ankara seferlerine başlar. 20 kez gider gelir Ankara'ya. Her gidişinde birkaç gün kalır ve yine İstanbul'a döner. İstanbul hayatının bittiğini yer yer hisseder.

Arkadaşlarının da ısrarıyla memuriyete dönme kararı verir. Yönetici konumdaki arkadaşlarının da katkısıyla yeniden göreve başlaması kolay olur.

İstanbul'dan uzaklaşmış olmanın çağrıştırdığı tarihsel trajedinin fon olarak kullanıldığı şiirler *Şiirler V* yayımlanır, *Zamana Adanmış Sözler* başlığıyla.

Memuriyette çok kalamaz. Bu defa bir daha dönmemek üzere ayrılır. Artık bütün emeği, zamanı, hassasiyeti Diriliş dergisi,

Diriliş Yayınları üzerinedir. Aslında bütün bu yayın çabası da Diriliş neslini yoğurmak içindir.

YİRMİ DOKUZ: Hiç arkasına bakmadan, çizgisini bozmadan yürür.

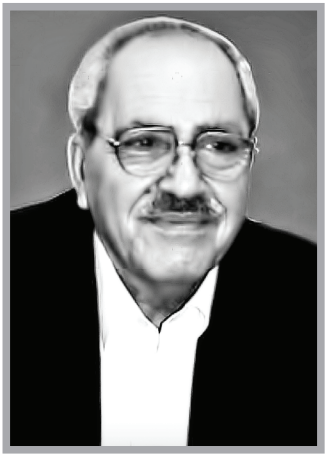
Türkiye'yi yönetenler, kendisini dinleme ihtiyacı duymaz. *Diriliş*, bir ara parti olarak da karşımıza çıkar. Partinin amacı parti programında şöyle açıklanır: *'Amaç, üç kelimeyle özetlenirse, hakikat, adalet ve fazilettir.'*

Bir toplantıda Fethi Gemuhluoğlu hal'den anlayan bir yol ehline, kendisini kast ederek sorar: *"Onun hakkında ne buyurursunuz?"*

O zat birçok şey söyler. Söyledikleri, o kadar karmaşıktır ki; ancak şairin *"yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır"* dizesinin sözünün şerhi olan şu tespiti açıkça duyulur ve anlaşılır: *"Mağlup görünür/fakat her zaman galiptir."*

OTUZ: Fatih'te oturduğu çatı katında 'güvercinler taraçalara konarken' Karakoç, İstanbul'u bir seyyah gibi dolaşır. Cadde-i Kebir'de en çok Fransız Konsolosluğu Kütüphanesi'ni sever. Seyrek de olsa Taksim Eftalikos Kahvesi'ne Beyoğlu'nda Baylan Pastahanesi'ne, Beyazıt'ta Küllük'e, Bahar Pastahanesi'ne, Aksaray'da Bulvar Çay Salonu'na, Laleli Kahvesi'ne gider. Oralarda yazar bazı şiirlerini.

OTUZ BİR: Taksim Eftalikos Kahvesi'nde Fazıl Hüsnü Dağlarca'yla karşılaşır. Çay içip sohbet ederler. Bir ara Karakoç'a *"Varlık'a şiir gönder. Yayımlanır."* der. Dağarca,



Varlık'ta etkili bir konumdadır. *"Varlık'a şiir göndermem söz konusu olamaz!"* cevabını verir. Dağalarca'nın hayretle *"Niçin?"* diye sorması üzerine, dünya görüşünün o dergiyle bağdaşmadığını, dolayısıyla şiir göndermesinin mümkün olmadığını belirtir.

OTUZ İKİ: 1990'da noktalamış gibi göründüğü sanat edebiyat sorunlarından uzak duran Karakoç, büyük yürüyüşünü hâlâ sürdürmekte… [45]

45 Bu bölümün hazırlanmasında, Sezai Karakoç'un hatırlarının yanı sıra, aşağıdaki dört kaynak da dikkate alınmıştır:
İsmail Sert; **Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.
Hamit Can; **'Tüyler İçinde Gelen Yeni Dünya'**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.
Turan Karataş; **Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç**, *(Doktora Tezi)* Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998.
Mustafa Kirenci; **Akıp Giden Zamandan Kalanlar**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*



IV

Parasız ve Yatılı



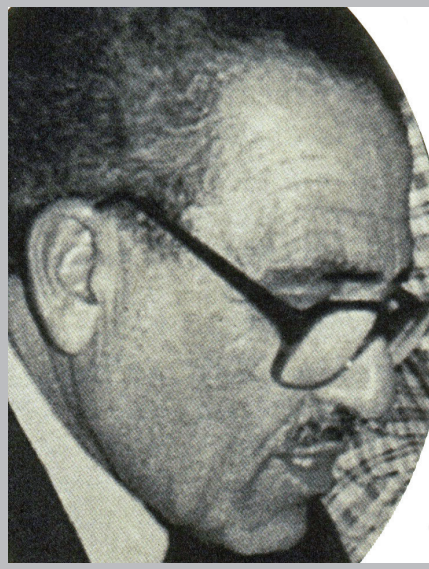
Ortaokulu Maraş'ta, liseyi Gaziantep'te bitirdikten sonra yüksek öğrenim için Ankara yollarına düşer. Ailesi İlahiyatta okumasını isterken kendisi felsefede okumayı düşünür. Ama pratik zorunluluklar, onu, parasız yatılı sınavını kazandığı Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde okumaya yönlendirir.



Siyasal Bilgiler Fakültesi birinci sınıf öğrencisiyken hocaları tarafından fark edilir. Kendisine asistanlık önerilir, ama o bu öneriyi kabul etmez. Kendisi için gazetede üst üste birkaç başyazı yazan Prof. Dr. Osman Turan'ın çağrısını dikkate bile almaz.

Sezai Karakoç, şiirimizin üç 'Parasız Yatılı'sından biridir: Ünsal Oskay'ın tespitiyle, şiirimizde üç 'parasız yatılı' vardır. Ece Ayhan, Cemal Süreya, Sezai Karakoç. Üçü de Mülkiye'den arkadaştır, üçü de üniversiteyi devlet bursuyla okumuştur. Ve üçü de devletle ilişkilerinde hep 'mesafeli' olmuştur. Ece Ayhan'ın devlet hizmetinden hemen uzaklaştırılması, Sezai Karakoç'un kısa süren memuriyeti ve Cemal Süreya'nın uzun fakat 'sorunlu' hizmetlerini göz önüne alırsak, üçünün de devletle başlarının pek hoş olmadığı anlaşılır. Bu açıdan bakıldığında, popülist yönsemeleri fazla olan Garip'in ardından Türk şiirinde ilk 'sivil şiir' olarak II. Yeni'nin belirdiği görülebilir. [46]

46 Haydar Ergülen; **İnancı da Şiirine Dahil Büyük Bir Şair Sezai Karakoç**, 7. Uluslar arası Sapanca Şiir Akşamları, 5-8 Eylül 2007, Sakarya Valiliği Yayınları, Mayıs 2008.



V

İkinci Yeni

İlk şiirlerinden biri metafiziği gözeten Sezai Karakoç, Mehmet Akif - Yahya Kemal - Necip Fazıl çizgisini belirginleştirip, Kur'ân'ı 'asrın idrakine bir kez daha söyletmek' üzere, 'diriliş' düşüncesini geliştirir.

Sezai Karakoç İkinci Yeni'de topu topu bir hafta kaldı. Ama İkinci Yeni'nin kargas, oluşum ve çıkış günlerinde o da vardı.

Ece Ayhan

Hem Modern Türk Şiiri, hem de İkinci Yeni ve sonrasında yazılan şiir üzerine yapılan her değerlendirmede, Sezai Karakoç için ayrı bir başlık açmak ihtiyacı duyulur. Bunun iki sebebi vardır: İlki, *'Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?'* sorusudur. [47] İkincisi, İkinci Yeni ile ortaya çıkan şiirin mimarlarından birisi olan Karakoç'un, Modern Türk Şiiri'nde arayışa ve yeniliğe kurban edilen köklü bir dilsel yapıyı, başka bir deyişle tarihsel, mitsel ve mistik algının imkânlarını da şiire dâhil etmekte gösterdiği cürettir.[48]

Ali Ayçil, ikinci sebep konusunda şu açıklamayı getirir: "Karakoç şiirinde, ulus devlet bünyesi içerisinde kendi modernliğini inşa etmeye koyulan şairlerin eksik bıraktığı ya da zaten şiire dâhil etmek istemediği hafızai alan, bilinçli bir biçimde kullanıma sokulmuştur. Ancak, köklü bir dilsel yapının, modernliğin mecbur bıraktığı yeni dile ve yeni şiirin bünyesine eklemlenmesi, onun bir 'köprü şair'liği tercih ettiği anlamına gelmez. Sezai Karakoç'u biricik yapan, kopuşsuz bir

47 Bu soru; Turan Karataş tarafından da [Turan Karataş; **Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç**, *(Doktora Tezi)* Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998.] Mehmet Can Doğan tarafından da [Mehmet Can Doğan; **Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.] sorulmuştur.

48 Ali Ayçil; **Bir Âşık KaraYılanı Çağırıyor**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

zamanı modernliğin içerisinde yeni baştan örgütleyebilmesidir. Kopuşsuz zaman algısı, sadece tarihsel olana değil, mistik ve mitolojik olana da işaret eder. Tarih her ne kadar kendisini, bir sebep sonuç zinciri içerisinde inşa etse de nihayetinde çizgisel bir yapısı vardır ve geçmişin tekrarlanamazlığına inanır. Oysa mitolojik zaman, dairevi bir biçimde yinelenen ve sürekli kaynağa atıfta bulunan döngüsel bir hareket anlayışına sahiptir. Mitolojik algı, her yeni duruma ancak kökene geri dönerek meşruiyet kazandırır. Mistik zaman ise, 'ân'a odaklanmıştır. Varlık aşk halindeyken öncesiz ve sonrasızdır. Sezai Karakoç şiirinde, kopuşsuz zamanın, yani geleneğin inşa edildiği tarihin; mitolojinin de temel mantığı olan kökene bağlılık bilincinin ve hakikatin parıldayıp durduğu 'ân' kavrayışının, metni şu ya da bu oranda belirlediğini söyleyebiliriz." [49]

> Bir araya gelişimizi anlatayım. Zaten Cemal Süreya sınıf arkadaşımdı. Biz dördüncü sınıftayken Ece Ayhan başladı Mülkiye'ye. O zamanlar İlhan Berk Ankara'daydı, öğretmenlik yapıyordu. Gülten Akın, yanımızdaki Hukuk Fakültesi'ndeydi. Lise arkadaşım Seyfettin Başçllar, Ziraat'teki Muzaffer Erdost, Ankara'dalardı. Sonradan Orhan Duru geldi.
>
> *Sezai Karakoç*

'Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?' sorusunun yanıtını, 1960'lı yılların şiir-şair seyrinde aramak gerekir. 1960'lı

49 Ali Ayçil; a.g.y.

yıllarda, İkinci Yeni içerisinde değerlendirilen şairler, kendi şiirlerini geliştirmeye koyulur. İlhan Berk, Edip Cansever, Turgut Uyar, Sezai Karakoç, Cemal Süreya ve Ece Ayhan, 1960'lı yıllarda kendi poetik tutumlarını yansıtacak bütüncül bir söylem geliştirmek için çalışır. Bu da tek tek şairlerin *poetikalarının* belirginleşmesini sağlar. "Hep arayan İlhan Berk, aykırı olanın peşine düşer; Tanrıtanımaz varoluşçuluğa ulaşacak olan Edip Cansever, Yunan mitolojisinde nefes almaya çalışır; küçük insana büyük sıkıntılar getiren Turgut Uyar, geleneği de yoklar; özgürlüğü, toplumsal olanın eleştirisinde bulan Cemal Süreya, Ortadoğu'ya uzanma gereği duyar; şiiri dil kullanım pratiğiyle yapboza dönüştüren Ece Ayhan, rejimi hedef alır. İlk şiirlerinden beri metafiziği gözeten Sezai Karakoç, Mehmet Akif-Yahya Kemal-Necip Fazıl çizgisini belirginleştirip Kur'ân'ı 'asrın idrâkine bir kez daha söyletmek' üzere, 'diriliş' düşüncesini geliştirir."[50]

> *II. Yeni'yi, I. Yeni'den ve diğer akımlardan ayırmak istersek, şöyle özetlenebilir: Ankara'dayız. Şiirin beşiği hep İstanbul oldu. Evet, Anadolu'da da çok şair vardı, şiirler yazıldı ama merkez İstanbul'du. Servet-i Fünûn, Fecr-i Ati, Milli Edebiyat, hepsi İstanbul merkezlidir. Türk edebiyatında, Nesimi ve Fuzuli'yi dışarıda tutarsak, ki onlar da İstanbul'un henüz Divan Edebiyatı'nın merkezi olmazdan evveline tekabül eder, şiirimizde başat bir Anadolulu şair göremeyiz. II. Yeni bunu değiştirdi. Bir nevi Ankara ekolüydük biz. Kimimiz okumak için, ki-*

50 Mehmet Can Doğan; **Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

mimiz çalışmak için gelmiştik. Yine de derin bir kırılma değildir bu Ankaralı şiir.

Sezai Karakoç

Sezai Karakoç'un sosyal projesini fark eden edebiyat kanonu, İkinci Yeni'nin bu öncü şairini görmezden gelmeyi tercih eder. Ahmet Oktay, durumu olabildiğince açık bir biçimde şu sözlerle ortaya koyar: "1960'lardan sonra yazınsal iktidar 'İkinci Yeni' girişiminde açık ve örtük (günümüz şairlerinden Karakoç'a borçlu olanları rahatlıkla çıkarabilir dikkatli okur) bir yeri olan Sezai Karakoç'un çevresinde bir sessizlik oluşturmayı bilmiş, bir ortak-yaşarlığı (symbiosis) seç(e)meyen Karakoç da bu yazınsal iktidarı bir daha görmemek üzere dışlamıştır." [51]

Dışlamanın ne denli belirgin olduğunu, Muzaffer Erdost'un yazdıklarından izlemek mümkündür. Erdost 1957 Şubat'ında Sezai Karakoç'u da İkinci Yeni şairi olarak sunar. [52] Tartışma doğuran *'Şiirimizi Götürenler'* başlıklı yazısında şairin adını İlhan Berk, Edip Cansever, Turgut Uyar, Cemal Süreya, Ece Ayhan ve Ülkü Tamer'in yanında anar. [53] Fakat sonraki yıllarda İkinci Yeni için söz aldığında, başlangıçtaki birlikteliğe rağmen, Sezai Karakoç'un bu şiir içinde hiç yeri olmamış gibi konuşur. Aynı durum, ikircikli bir vefa duygusu ve 'jest'le Cemal Süreya'da da gözlenir. 1950'lerde İkinci Yeni'ye eleşti-

51 Ahmet Oktay; **Yazılanla Okunan**, Yazko Yayınları, İstanbul 1983.

52 Muzaffer İlhan Erdost, **Tartışma Yanılmaları**, Pazar Postası, S. 6, 3 Şubat 1957.

53 Muzaffer İlhan Erdost, **Şiirimizi Götürenler**, Pazar Postası, S. 5, 27 Ekim 1957.

riler getiren Ahmet Oktay'ın yıllar sonraki şu sözleri, durumu berraklaştırır: "Sezai Karakoç Türk şiirinin içeriden değiştiği yıllarda bile kendi yaşıtlarından farklı bir çizgi izlemiş, metafizik sorunlara özel bir önem vermiş, bu eğilimi giderek köklü bir din duygusunda temellenmiştir. (...) bu ilgi [Batı şiiri ilgisi] salt estetik düzeyde kaldığı sürece, yazın çevreleri ve organları Karakoç'a yakınlık duymuş, ama ilginin ağırlığı islamcı boyutta toplanmaya başlayınca yakınlık aldırışsızlığa dönüşmüştür." [54]

> *Hepimiz yüksek tahsilliydik. Bizden önce çok fazla yüksek tahsil yapmış şair yoktur Türk şiirinde, bu yönüyle özellikle I.Yeni'den farklıydık. Hiç olmasa şiirimizde yine de Anadoluluğun izleri vardır.*
>
> *Sezai Karakoç*

Sezai Karakoç, 1960'larda kendi şiirinin çizgisini İslâmî bir duyuş ve kavrayışla belirginleştirirken söyleyişte gözden kaçmayacak bir tercihte bulunur. 1950'lerde yazığı şiirlerde İkinci Yeni'nin dil, imaj ve anlam konusundaki dikkatlerine karşı mesafesini hep koruyan Karakoç, 1960'larda bunları ustaca değerlendirir. Şiirini bir taraftan epiğe açarken bir taraftan da yoğun ve tekrarlı imajlarla zenginleştirir. Dil sapmalarından da kaçınmayan şairin imajlarında, kaynaklandığı yerin belirleyiciliği hissedilir. Bu da onun İkinci Yeni deneyimini dönüştürdüğünü gösterir. Ebubekir Eroğlu, şairin imajlarındaki bu özelliği, şöyle açıklar: "Sezai Karakoç'ta imge, bireysellikten çıkıp toplumsallaşmakta ve aynı zamanda 'toplumsal oluşu-

54 Ahmet Oktay; a.g.y.

mun adlandırılması' olmaktadır." [55] Sezai Karakoç, çıktığı yer ile geldiği yer arasında bir kavis oluşturmuş ve 'diriliş' düşüncesiyle bu kavisi bir daire olarak tamamlamıştır. Bu dairede, Türkçe ile nefes alan bir kültür yaşamaktadır. [56]

> *Biz Ankara'daydık ama bizim şiirimiz de İstanbulludur. O şiirin, geleneğin devamıdır. Bu zamana kadar kimse Ankara'da olmamız meselesinden, bunun getirdiklerinden bahsetmedi, buna hep şaşarım.*
>
> *Sezai Karakoç*

50 yılı aşkın bir süredir Türk şiiri İkinci Yeni kalkışmasıyla ilgileniyor, ondan etkilenmeyi sürdürüyor, onu tartışıyor, hesaplaşmasını onun üzerinden yapıyor, ondan neş'et ediyor, onu açımlıyor, genişletiyor, onun yol açtığı yeniliklerden, sunduğu zengin imkânlardan yararlanmayı sürdürüyor. Ne şekilde olursa olsun ona kayıtsız kalamıyor. İkinci Yeni, kıymetli bir şiir çünkü, geç de olsa kadri kıymeti bilinmiş, büyük, usta, iyi tüm şairlerine değer verilmiş bir şiir. Bu yüzden, İkinci Yeni şairi olmak da ayrıca önemli ve değerli bir şey, benim nazarımda. Bu yüzden, onun şiirinin ihtiyacı olmasa da, Sezai Karakoç'u İkinci Yeni içinde, merkezinde, çevresinde, çekirdeğinde, her neyse, görmek ve öyle değerlendirmek yanlısıyım. İkisinin de birbirlerini büyüttüğünü düşünüyorum öte yandan da, İkinci Yeni de Sezai Karakoç'a pek çok şey katmıştır, Sezai Karakoç da İkinci Yeni'ye büyük şiiriyle katkıda bulunmuştur.

55 Ebubekir Eroğlu, **Sezai Karakoçun Şiiri**, Bürde Yayınları, İstanbul 1981.
56 Mehmet Can Doğan; a.g.y.

Balkon şiirimle başlatıyorlar İkinci Yeni'yi. Bunu, bir yerde Cemal Süreya yazmıştı. Ama, o şiir 1957'de yazılmıştır. Oysa, Turgut Uyar, Geyikli Gece'yi daha evvel yazdı. İkinci Yeni özellikleri taşıyan Monna Rosa' da daha evvel yazılmıştı. Bence, İkinci Yeni'yi 1953'ten başlatmak gerekir. İkinci Yeni ismini Muzaffer Erdost koymuştu: Ben İkinci Yeni adından pek hazzetmemiştim; ama İlhan Berk bu ismi sahiplenip, hatta"İkinci Yeni benim" demişti.

Sezai Karakoç

İkinci Yeni şiirinin öncüleri, kurucuları ya da en azından çevresinde yer alan iyi, usta şairler, sonraki dönemlerinde de İkinci Yeni'nin yarattığı 'hale'yle ya da 'aura'yla sürdürmüşlerdir yolculuklarını, serüvenlerini, şiirlerini.

Belki şöyle söylemek de mümkün: İkinci Yeni döneminde İkinci Yeni şiirleri yazmamış olsalardı, daha sonraki kitaplarını farklı şekillerde yazacaklardı belki de, ya da yine usta olacaklar, büyük şair olacaklar, ama 'öncü', 'yenilikçi', 'devrimci' şairler olarak anılma şanslarını yitireceklerdi.

Sezai Karakoç da, inancı, geleneğe farklı bakışı, Diriliş düşüncesi, mistik yönelimi, inancıyla bağlandığı medeniyet... bütün bu hususiyetleriyle ya da hassasiyetleriyle bazılarına göre İkinci Yeni'nin 'dışında', hatta tam da bunlardan ötürü tam 'karşısında' duruyor sayılsa da, 'yeni gerçekçi bir şiirin en azından yanında yer alması, onu tam da böyle bir kavramla

dalandırması ve savunması sebebiyle İkinci Yeni şairidir. [57]

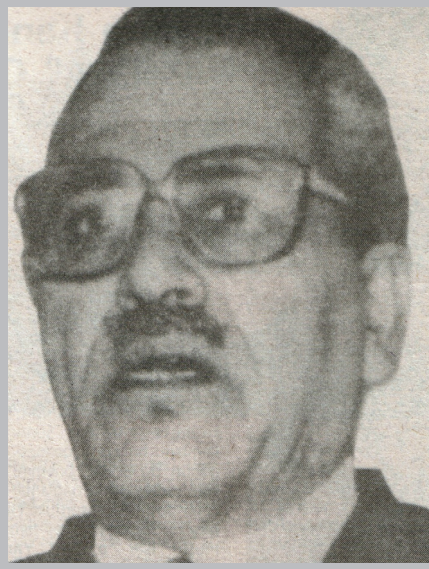
> *Bence, II. Yeni'nin asıl getirdiği, sinemadır. II. Yeni şiirinde kamera vardır.Turgut Uyar'ın Geyikli Gece'si baştan sona bir hikâye anlatır. Bir de II. Yeni, aslında İtalyan Yeni Gerçekçilik akımından etkilendi; ama bunu da hiç kimse yazmadı.* [58]
>
> *Sezai Karakoç*

Sezai Karakoç, İkinci Yeni'ci olmasaydı da büyüklüğü teslim edilirdi. Sezai Karakoç'un, Türk şiirinin büyük şansı olan İkinci Yeni'nin kurucularından olması, elbette farklı kesimler tarafından daha çok bilinmesini de sağlamıştır. Fakat kabul etmek gerekir ki, Sezai Karakoç, İkinci Yeni şairi olmasaydı da yine aynı kabul ve ilgiyi görürdü. Bu, her dönemde var olan şiire ilişkin umutsuzluğa karşın, iyi ve büyük şairlerin güzel bir 'kaderi olduğunu gösterir. [59]

57 Haydar Ergülen; **Sezai Karakoç, İkinci Yeni ve Taha'nın Kitabı**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

58 Epigraflar: *Sezai Karakoç II. Yeni Serüvenini Anlatıyor*, Ot, S. 1, Mart 2013.

59 Haydar Ergülen; **İnancı da Şiirine Dahil Büyük Bir Şair Sezai Karakoç**, 7. Uluslar arası Sapanca Şiir Akşamları, 5-8 Eylül 2007, Sakarya Valiliği Yayınları, Mayıs 2008.



VI

Büyük Doğu ve Necip Fazıl

Maraş'ta ortaokul öğrencisiyken gördüğü bir afiş, onun kafasını karıştırmaya yeter. Henüz ortaokul sıralarındadır. Yatılı öğrencidir. Okulun paydos olduğu bir saatte, okuldan çıkmış, kent içinde gezinirken, birdenbire bir duvar afişi üzerinde gördüğü bir slogan (veya slogan gibi bir bildiri) onu can evinden yakalar. Gördüğü tanıtımda *Büyük Doğu*'nun çıkacağı yazılıdır.

Büyük Doğu'yu, bir dostu, bir sevgiliyi bekler gibi bekler. Bu bekleme sırasında, bir tamlama onun kafasında büyür, zenginleşir, çoğalır. Daha *Büyük Doğu* dergisini görmeden, ilkin adının büyüsüne vurulur. Onun dünyasında, *Büyük Doğu*'nun farklı bir imgesi oluşur. Sonra dergi çıkar. Haftalık derginin her sayısını, satır satır okur, sindirir, kafasına yerleştirir. O tarihte henüz on üç, on dört yaşlarındadır.

Fakülte öğrencisiyken *Büyük Doğu* ile ilişkisi süreklilik kazanır. Artık yalnızca yetişkin bir okur değildir. Şiirler yazmaya da başlamamıştır. Düzyazılar kaleme almaktadır. *Büyük Doğu* dergisinde okuduğu *'İdeolocya Örgüsü'* başlığını taşıyan yazılar, onun için yalnızca soyut düşünce ustalığından ibaret kalan yazılar değildir; bu yazılar, ona hayatın rehberi gibi görünür.

İstanbul'a Büyük Doğu'yu ziyarete gittiğinde, derginin çalışma salonunda çalışanlara, sağ elini yukarıya kaldırarak: 'Selam size!' diye seslenir. Ve onlardan da ellerini kaldırarak: 'Size selam!' diye cevap vermelerini bekler. Fakat orada çalışanlar, bu genç adamın kendine özgü Büyük Doğu selamı verdiğinin farkında bile olmazlar. [60]

***

Cemal Süreya, 1950'li yıllarda onun bir hilesini yakaladığını söyler: "Necip Fazıl kendisinden borç ister, o da her seferinde cebindeki parayı son kuruşuna kadar verirdi. Sonunda kendi-

60 Rasim Özdenören; **Sezai Karakoç: Bir Entelektüelin Profili**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

si aç kalırdı. Buna bir çare düşündü. Marmara Kıraathanesi'ne giderken özellikle de aybaşlarında yanında daha az para taşıyordu. Az dedim ya, o kadar da az değil. Maaşının yarısı kadar. Sanırım, Karakoç'un hayatındaki tek oyun budur. Üniversite yıllarında burslarını kırdırıp üstada verirdi." [61]

Ece Ayhan da Necip Fazıl'ın Sezai Karakoç'u çok sevdiğini belirtir ve aynı ayrıntı üzerinde durur: "Öyle ki burs parasını bile ona gönderirdi, gariban çocuktu. Necip Fazıl da Sezai Karakoç'un burs parasıyla kumar oynardı." [62]

Necip Fazıl'ın kefili olarak önemli bir banka borcunu ailesinden yardım isteyerek öder.

Durali Yılmaz, bir yazısında Sezai Karakoç - Necip Fazıl ilişkisini farklı bir açıdan ele alır: "Sanırım 1978 sonbaharıydı. Hava pusluydu. *Büyük Doğu*'nun Yerebatan'daki bürosu... O yılın mayısında çıkmaya başlayan *Büyük Doğu* son kez kapanmıştı. Necip Fazıl, belki de dergi yerine çıkaracağı raporları düşünüyordu. Ülkenin ufku, tıpkı dışarısı gibi giderek kararıyordu. Aslında Büyük Doğu'nun günlük çıkması gerekiyordu, ama imkânlar ortadaydı. Büyük Şair, yılların yorgunluğunu omuzlarında hissediyormuşçasına durgun, caddeye bakıyordu. Bir zamanlar ülkenin bütün şair, hikâyeci, yazar kim varsa hepsini *Ağaç* dergisinde, ardından *Büyük Doğu*'da toplayarak, bir orkestra şefi gibi yöneten, ele avuca sığmaz ve hiçbir kayıt

61 Cemal Süreya; **99 Yüz, İzdüşümler, Söz Senaryosu**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1996.

62 Ece Ayhan; **Günce** / '*Bir yıl Daha Yaşamak İstiyorum*', Öküz, S. 74, Temmuz 2000.

altına alınamaz sahici sanatkâr, çalkantısız bir içdenizi andırıyordu. Yıllar önce onun çevresinde şöhreti yakalayıp sonra sırt çeviren, şimdi de ona *sabık şair* diyenleri düşünüyordum. Ama onu en çok yaralayan, en yakınlarından gelen bir mektuptu.

Büyük Doğu'da yazmaya davet ettiği ve kendi çocukları gibi gördüğü insanlar, bir mektupla bu daveti reddetmişlerdi. Burada Cahit Zarifoğlu'nun adı vardı; ama imzası yoktu. Büyük Şairin, bunu özellikle dile getirdiğini ve bugünden sonra Zarifoğlu'na daha farklı baktığını biliyorum. Ülke, aydınları bile girdabına alabilen işte böyle bir politik çalkantı içindeydi. O anda Büyük Şair, bana döndü:

'Sezai'yi arayalım.' dedi.

Ben öylece bakıyordum. Oğlu Osman da oralardaydı. Hemen telefonu çevirdi. Telefon numarasını ezbere mi çevirmişti, deftere mi bakmıştı, yoksa Osman'dan mı istemişti? Şimdi tam hatırlayamıyorum.

Telefonu çevirirken her şey normaldi; ama konuşma başlayınca önce bir şaşkınlık, ardından öfke, ardından da hüzün yürüdü Büyük Şairin yüzüne. Aklımda kaldığı kadarıyla konuşma şöyleydi:

'Sezai'yi ver bana...'

Karşıdan gelen cevap tahminen şöyle:

'Rahatsız efendim.'

'Orada değil mi?'
'Kimseyle konuşmuyor.'
'Ver dedim.'
'Ben Necip Fazıl... Ben kimse miyim?'

Biraz durakladıktan sonra kırgın bir sesle ekledi:

'Durali de burada... Sesini duymak istedim... Niye uğramıyorsun bana? Cenazeme mi geleceksin?'

Sonradan öğrendim ki, Sezai Karakoç hastaymış, telefona çıkan da Tahir Yücel'miş. Bunu sonraları Tahir'le konuştuk.

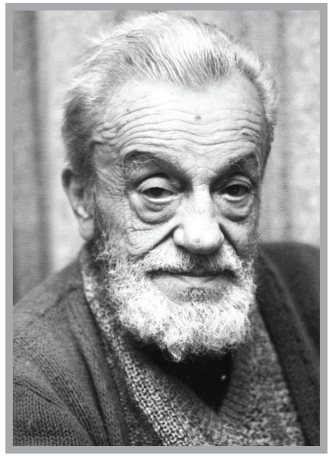
Büyük Şair, telefonu kapattı. O güne kadar hiç görmediğim bir hüzün belirdi yüzünde. Bir süre sessizce önündeki kâğıtlara baktı. Bir ara kalemi eline alır gibi oldu, vazgeçti.

'Ankara'ya gittiğimde hep yanımda olurdu. Beni uğurlamak için istasyona gelirdi. Trenin arkasından koşardı.' dedi mahzun bir halde.

Ve şimdi tam hatırlayamadığım birçok takdir edici sözler söyledi Sezai Karakoç için. Ama yüzündeki acı hüznün gölgesi açılmamıştı. Çok sevdiği birine karşı yaşanan kırgınlık, insanın yaşadığı en büyük acı olmalıydı. Hele bu insan büyük bir şairse, onun hüznü bütün insanlığı sarsabilirdi. Bütün gücümü toplayarak, mırıldandım:

'Efendim, Babıâli'de yazdıklarınıza üzülmüş.'[63]

63 Durali Yılmaz; **Bâbiâli'nin Son Sayfaları**, Yedi İklim, *Necip Fazıl Özel Sayısı,* S. 182, Mayıs 2005.



Ben Sezai Karakoç'un, Necip Fazıl'ın o kitabında yazdıklarına kırıldığını biliyordum. Kendisinden duymamıştım; ama kulağıma çalınmıştı bir yerlerden. Tabiîdir ki onun kırılmasını çok da haklı buluyordum. Birçokları için özel cümleler kullanılırken, bazılarına kürsüler verilirken, Sezai Karakoç gibi bir büyük şairin *'Ah bizimkiler, vah bizimkiler...'* denilerek, birkaç isimle birlikte zikredilmesi olacak iş değildi.

'Nasıl olur?' dedi, *'Ben, o eserimde adı geçenlerin hiçbiriyle değişmem Sezai'yi. Ben orada bazılarının adını öne çıkarırken ironik bir ifade kullandım. Onlardan bin tanesi bir Sezai eder mi?'*

Büyük Şairin hüznü, bütün odayı kaplamıştı. Ne diyeceğimi bilemiyordum. Uzun süren sessizliği yine kendisi bozdu:

'*Hemen bunu tashih edeceğim. Demek yanlış anlaşıldı.*'

Büyük Şairin hüznü bir girdap gibi beni çekip almıştı. Sessizlik giderek dayanılmazlaşıyordu.

Bayazıt Hamamı'nın karşısında, nargileciler vardı. Sezai Karakoç, akşamları oraya geliyor ve geç vakitlere kadar oturuyordu. Bir akşam gittim ve Sezai Karakoç'un yanına oturdum. Laf açıldı ve ben Necip Fazıl'ın: *'Bin şu kişi, bin bu kişi bir Sezai eder mi?'* dediğini naklettim. Tabiî ki Necip Fazıl'ın *Babıâli*'nin sonlarını yeniden yazacağını da söyledim. Sezai Karakoç gerçekten haklıydı. *Babıâli*'yi kim okusa, orada onun harcandığını söylerdi. Bu konuyu açmamdan memnun oldu. Hatta çok rahatladığı da belliydi. Bana döndü ve ciddî bir ifadeyle:

'Bunu yazsan iyi olur.' dedi. Büyük Şair, *Babıâli*'nin sonlarını yeniden yazdı. Ne var ki bunu yayımlayamadı. Sonraki baskılar sanırım Mehmet Kısakürek tarafından düzenlendi. O kısımlar bol noktalı ve boşluklu olarak yayımlanmaya devam etti. Altına da bir not eklendi. O nota bakılırsa, bunda haklı gerekçeleri de vardı. Bana göre doğru olan, o sayfaların eserden bütünüyle çıkarılmasıydı; bugün yanlış anlaşılan bu sayfalar, yarının araştırmacılarını da yanlışlıklara sürükleyebilirdi.

Büyük Şair'in neler yazdığını bilemiyoruz. Belki kamu oyunda yanlış anlaşılacak ifadeler de vardır. Bunlar, yukarıda belirtilen olaylar sebebiyle bir anlık kırgınlık sonucu yazılmış da olabilir. Ondan kalanlar üzerinde yapılacak bir ilmî çalışmada, bu düzeltmelerin yer alması daha uygun olabilir. Herhalde ondan kalan bir kelimeyi bile yok etmek kimsenin aklından geçmez. Hele evlatlarının hiç geçmez. Bana kalırsa, bir Necip Fazıl Enstitüsü kurulmalıdır. Ondan kalan ne varsa koruma altına alınmalıdır.

Bunları niçin yazdım? Aradan 27 yıl geçtikten sonra bir yanlış anlaşılmayı düzeltmek için mi? Araştırmacılara bir kapı aralamak için belki de... Yoksa Necip Fazıl ve Sezai Karakoç, Türk edebiyatında çoktan yerlerini almış iki büyük şair... Türkçe var oldukça her ikisinin de var olmaya devam edeceğini biliyorum." [64]

Necip Fazıl'ın *'Cenazeme mi geleceksin?'* sözü, Karakoç'u çok etkiler. Necip Fazıl'ın cenazesinde, polis barikatını aşarak Eyüp Sultan Camisi'nin duvarına yaslanan; ancak jandarmanın itekleyerek uzaklaştırmaya çalıştığı mahzun insanlardan biri olarak belleklerde yer eder. O anda Rasim Özdenören'le göz göze gelirler. Özdenören, o an Necip Fazıl'ın *'Cenazeme mi geleceksin?'* sözünü hatırlar. [65]

Necip Fazıl; çevresindeki insanların şiir, öykü yazdığından pek haberi olmaz. Ya da bu uğraşları pek önemsemez. Sezai Karakoç'un şiir yazdığını bile 1962'ye dek bilmez. Oysa, Karakoç'un ilk kitabı *Körfez* 1959'da çıkmıştır. *Büyük Doğu*'da sanat sayfaları hazırlamıştır. Hapis cezalarından birini tamamlayıp özgürlüğüne kavuşan Necip Fazıl, *Son Posta* gazetesinde köşe yazarlığına başlar. Sezai Karakoç, o günlerde yayımlanan *Şahdamar* kitabını Necip Fazıl'a takdim eder. Necip Fazıl, köşesinde *'Onu Anlamak'*, başlıklı bir yazı yayımlar. Bu yazının girişinde, Sezai Karakoç'tan övgüyle söz eder. Karakoç'un şiir yazdığını öğrenmesini, bir babanın evladının şair olduğunu öğrenmesindeki duygularına benze-

64 Durali Yılmaz; a.g.y.

65 Sıddık Akbayır; **Rasim Özdenören'le Söyleşi**, 7 Şubat 2009 Ankara.

tir. Özellikle, *Kar* şiiri üzerinde durur. Şiirdeki, *'Her şeyi beni anlayacaksın'* dizesindeki 'beni' sözcüğünü eleştirir ve Karakoç'a dizeyi *'Her şeyi onu anlayacaksın'* biçiminde yazmasını önerir. [66]

Necip Fazıl'ın Malatya Cezaevin'de bulunduğu günlerde Sezai Karakoç Ankara'da öğrencidir. 'Üstad'ı ziyarete giderken hediye olarak karpuz alır. Necip Fazıl, Karakoç'un bu inceliğinden çok etkilenir. *'Sezai Sezai! Benim kara gözlü Sezaim!'* der.

66 Sıddık Akbayır; **Rasim Özdenören'le Söyleşi**, 7 Şubat 2009 Ankara.



VII

Diriliş Göğünün Maviliği

Diriliş Yayınları'nın büyük pencereli o küçük odasında, Karakoç'un arkasındaki beyaz duvarda yalnızca bir Diyanet takvimi ve Yüce Diriliş Partisi'nin bir afişi göze çarpar.

Demir ayaklı kahverengi masası şaşırtıcı ölçüde sadedir; masada hiçbir kitap yoktur. Yalnızca parti bildirgeleri ve eski bir faks-telefon, birkaç kalem ve karalama kâğıdı…

Hem parasız hem yatılı 'Mahcup ve onurlu çocuklar'a gül dağıtır. Dersi, 'inci dakikaları' gibidir. İnsanın şiir ve kelimelerden yaratılmadığını söyler. Şiir laboratuarında 'diriliş' aşısına çalışır.

Kral TV'de şiiri okunurken gizlice çekildiği belli olan görüntülerle şaşkınca yürüyen bu adam; gül sağanağında ıslanmış bir bulut gibi Diriliş göğünün maviliğinde akıp gider.

Diriliş Dergisi
"Bir dergi gibi benim hayatım
Bu yüzden ölmem; batarım" [67]
Cemal Süreya

Türk edebiyatı, bir dergi edebiyatıdır. 'Türkiye'de dergici kimdir?' sorusunun yanıtı pek değişmez. Sanat-edebiyat dergiciliği tarihinde istisnalar dışında hep aynı tiple karşılaşılır. Bu istisnalardan biri de Sezai Karakoç'tur.

Bir yanda düşlere yetmeyen para, kıt zaman-ikinci iş, eksik donanım, yetersiz deneyim; diğer yanda düşlere sarılı umut, kendine güven, yapılan işi önemseme, kısa bir sürede 'kültür hayatında yerlerini alacaklarına' tam inanç, Anadolu'da bir derginin oluşum serüveninin ilk sayfası olur. Bu yoğun çağsamayı ve mutluluğu diri tutan nedir, pek de bilinmez.

67 Cemal Süreya, **Sevda Sözleri**, Can Yayınları, İstanbul 1990.

Aslında, bu yoğun çağsamayı ve mutluluğu, her dergide diri tutan bir *'esas oğlan'* vardır. "Künyenin altına büyük böbürlenmelerle liste edilen 'yazı kurulları', 'edebî heyet'ler, 'inceleme ve tetkik komisyonları', o yürek burkucu tekilliği gizlemekten başka hiçbir işe yaramaz." [68]

▪ BİRİNCİ DÖNEM | Nisan 1960 - Mayıs 1960 | İki Sayı

Diriliş dergisinin yayımlandığı 1960'n ilk ayları, DP ile CHP arasındaki siyasî gerginliğin, öğrenci olaylarının hız kazandığı bir döneme denk gelir. Sezai Karakoç ise bu dönemde Yeğenbey Vergi Dairesi'nde memur olarak çalışmaktadır. Siyasî gelişmeleri yakından takip eden ve bunları Beyazıt'taki kahvehanelerde arkadaşlarıyla konuşup tartışan Karakoç, 'kısa vadeli çalışmaların, muhalefete ve komünistlere çatmakla yetinmenin fazla bir fayda vermeyeceğini düşünerek bir düşünce ve edebiyat dergisiyle yeni bir hareketin başlatılması gerektiği'ne kanaat getirerek *Diriliş* dergisinin ilk sayısını çıkarır.

1960'ın Ocak, Şubat ve Mart aylarını, *Diriliş*'i aylık bir dergi olarak çıkarmayı düşünme, karar verme ve hazırlıklarını yapma dönemi olarak geçiren Karakoç, yine hatıralarında bu dergiyi çıkarma amacını net bir biçimde ifade eder:

"Yeni bir nesil gelmişti. Ortam otuz yıl öncesine göre çok değişmişti. Düşünüşte bir tazelenme ve yenilenmeye ihtiyaç vardı. Yeni bir dil ve üslûp gerekliydi. Bir süredir daldığım metafizik

68 Ahmet Turan Alkan; **Yatağına Kırgın Irmaklar**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2005.

düşünceler de kendini ifade için beni zorluyordu. Bu fevkalâde şartlar içinde doğdu Diriliş." [69]

Diriliş'in masraflarını, bir arkadaşının temin ettiği parayla yayımladığı *Şiir Sanatı*'nın aksine maaşından karşılayan Karakoç, memur olduğu için jenerikte derginin sahibi olarak Hüsnü Gündüz'ü gösterir.

Şiir Sanatı ve *Diriliş*'ın ilk dönemi arasındaki beş yıllık sürede Hamle, İstanbul Büyük Doğu, a dergisi, Pazar Postası, Fetih, Türk Ruhu ve Türk Yurdu gibi yayın organlarında şiir ve yazıları çıkan Karakoç'un ilk şiir kitabı *Körfez* de bu dönemde yayımlanır. [70]

Normal dergi ebadında 20 sayfa olarak yayımlanan *Diriliş*'ın bu ilk dönemine ait sayılarında, *Şiir Sanatı*'na nazaran edebiyatın oldukça geri plânda kaldığı görülür. *Diriliş*'ın her iki sayısındaki gerek telif ve gerekse çeviri yazılarının tamamına yakını medeniyet eksenli ya da metafizik derinlikli bir içeriğe sahiptir. Edebiyatla ilgili tek yazı ise derginin ikinci sayısında yayımlanan, Sezai Karakoç imzalı *Galile Denizi* başlıklı yazıdır. Bu iki sayının şiir bakımından da geri plânda kalmış olduğu söylenebilir. Sadece Sezai Karakoç'a ait üç şiir yayımlanır.

Diriliş'ın iki sayıdan ibaret olan bu ilk dönemi, maddî gerekçelerden ziyade siyasî ortamın her geçen gün gerginleşmesi nedniyle kısa sürer:

69 Sezai Karakoç; **Hatıralar**, Diriliş, S. 84, 23 Şubat 1990.
70 Sezai Karakoç; **Körfez**, Kül Yayınları, İstanbul 1959.

"Diriliş'i iki sayı çıkardıktan sonra turneye çıkmak zorunda kaldım. Turnede üçüncü sayıyı da hazırladım. Ancak, o arada ihtilâl oldu. İhtilâlden sonra kontrolörlükten ayrılan ve İstanbul'da serbest çalışmaya başlayan arkadaşım İhsan'a mektup yazıp derginin ve parasının hazır olduğunu belirtip 'Göndereyim mi?' dedim. Ancak gelen cevapta şimdi dergiyi çıkartmayı devam etmenin doğru olmayacağı belirtiliyordu. Böylece dergi kapandı. İlk çıkışında iki sayıdan ibaret kaldı." [71]

Derginin ikinci sayısı bayilere dağıtılırken sıkıyönetim ilân edilir. Sezai Karakoç, 27 Mayıs 1960 İhtilâlini Van'da öğrenir. Karakoç, sivil hayatta sürekli asker gözetiminde yaşamaktansa askere gitmeye karar verir. Bu kararla *Diriliş* altı yıl ertelenir.

▪ İKİNCİ DÖNEM | Mart 1966 - Ocak - Şubat - Mart 1967 | On İki Sayı

1960'lı yıllar, Sezai Karakoç'un altı yıllık bir aradan sonra *Diriliş*'i daha uzun süreli yayımlamaya başladığı bir döneme denk gelir. Karakoç, *Diriliş*'ın çıkmadığı yıllarda Yeni İstiklâl, Yeni İstanbul ve Babalide Sabah gazetelerinde, uzun süre düşünce ve deneme yazıları yayımlar. Bunun dışında, dönemin önemli düşünce ve edebiyat dergilerinden Türk Yurdu, Düşünen Adam, Türk Dili, Papirüs, Değişim, Dost, Büyük Doğu, Hilâl, Soyut, Şiir Sanatı ve İslâm Düşüncesi'nde şiir ve yazılarıyla görülür. Karakoç'un; *Şahdamar, Yunus Emre, Adâbü'l-Mürîd, Farklar, Diriliş'in Çevresinde İslâm,*

71 Sezai Karakoç; **Hatıralar**, Diriliş, S. 84, 23 Şubat 1990.

Hızırla Kırk Saat, Üç Kaside, Sütun, İslâm'ın Dirilişi, İslâm Toplumunun Ekonomik Strüktürü, Mehmet Akif ve *Sesler* gibi şiir ve düşünce eserleri peş peşe yayımlanır.

Memuriyetten ayrıldığı günlerde, Ergani'ye dönmeye karar veren Karakoç, yakın bir arkadaşının onu bu kararından vazgeçirmek amacıyla kitaplarını bastırması için verdiği borç parayla *Diriliş* dergisine tekrar hayatiyet kazandırır. *'Ayda Bir Çıkar, Siyaset, Düşünce ve Edebiyat Dergisi'* alt başlığı ile normal boyda 48 sayfa olarak toplam 12 sayı -son 3 sayı bir arada- yayımlanan *Diriliş*'in bu II. döneminde edebiyat ve çeviri yazılarının ön plâna çıkar. Başta Seyyid Kutub, Malik bin Nebi, Hamidullah ve Mevdudî olmak üzere İslâm âleminin önemli şahsiyetlerinden yapılan çeviriler *Diriliş*'in bu döneminde ayrı bir önem kazanır. Ayrıca Batı düşünce ve edebiyatından önemli çeviriler dergi sayfalarında yer alır.

Karakoç'un birçok şiirinin yanı sıra, Diriliş'in kapakları, Erdem Bayezıt, Sedat Ümran, Halim Uğurlu ve Alaeddin Özdenören gibi isimlere açılır. *Diriliş*, makale açısından da oldukça zengindir. Karakoç'un daha sonra *Diriliş'in Çevresinde, Farklar, İslâm'ın Dirilişi* kitaplarında bir araya gelen düşünce yazılarının yanı sıra, Kâmil Öztürk, Said Çekmegil, Bahri Zengin, Nuri Pakdil ve Rasim Özdenören gibi yazarların metinleri de dikkat çeker.

▪ **ÜÇÜNCÜ DÖNEM | Ekim 1969 - Ocak 1971 |** On Altı Sayı

Karakoç, 1967'de, on bin lira borcu olan bir işsizdir. *Diriliş*'in II. dönemine son vermek zorunda kalan Karakoç, iki yıl ara-



dan sonra Ekim 1969'dan itibaren 16 sayı daha yayımlayarak derginin III. dönemini başlatır. Yine *'Ayda Bir Çıkar, Siyaset, Düşünce ve Edebiyat Dergisi'* alt başlığıyla yeni yayın dönemine başlayan *Diriliş*'in ilk 12 sayısı kitap boyutunda, beyaz kapakla 64 sayfa olarak yayımlanır. Ağustos ve Eylül aylarında çıkmayan *Diriliş*'in son 4 sayısı normal boyda yayın hayatını tamamlar.

Diriliş'in bu III. döneminde Batı edebiyatı ve düşüncesinden yapılan çevirilerin ağırlık kazanır. Bunların başında; Kierk Gegaard, Virginia Wolff. G. Marcell, Kari Jaspers, T. S. Eliot ve Willam Foulkner gibi isimler gelir.

Sezai Karakoç'un şiir, öykü ve metafizik ağırlıklı yazılarının dışında *Diriliş*'in bu döneminde, Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, Ebubekir Eroğlu, Cahit Zarifoğlu, Ahmet Yücel, Cahit Koytak, Rasim Özdenören, Mehmet Çavuşoğlu, İsmail Kıllıoğlu, Osman Sarı, Durali Yılmaz gibi isimler yer alır.

Diriliş'in bu dönemi, ayrıca Karakoç'un *İslâm'ın Dirilişi* ve *Yazılar* isimli kitapları nedeniyle yargılandığı yıllara denk gelir. *Diriliş*'in bu dönem sayılarında, Karakoç'un yargılanmalarıyla ilgili çeşitli haberlere yer verilir. Bunlardan biri, derginin ilk sayısında *'Diriliş Davaları'* başlığı ile verilir:

"İki yıldan beri Diriliş davaları sürüp gitmektedir. Bu davalardan birincisi, Diriliş'in geçen döneminde bir seri başmakale

olarak yayımlanan İslâm'ın Dirilişi adlı kitabımızdan ötürü, İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davadır. İkincisi ise, 1960 ile 1967 yılları arasında çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmış yazılarımızdan bir araya gelen Yazılar adlı kitabımızdan ötürü, İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılmış davadır. Birinci davada, aleyhimize olan bilirkişi raporuna itirazımız üzerine aynı raporda imzası bulunan iki profesör ile yeni bir bilirkişi profesörden meydana gelen yeni heyet anlaşamamış, eskileri ayrı bir rapor vermişlerdir ki bu rapor da aleyhimize olmakla beraber ilk raporları kadar sert ve keskin olmamış, kaypak bir ifadenin arkasına gizlenmiştir. Yeni bilirkişinin raporu ise, eserin fikrî mahiyetini tespit ederek kitapta hiçbir suç bulunmadığını ifade etmektedir. İkinci davada ise aleyhimize olan bilirkişi raporuna itirazımız ve yeniden incelenmesi isteğimiz reddedilmiştir. İki davada da, savcılar, esas hakkındaki mütâalarında, 163. madde hükmüne göre cezalandırılmamızı istemişlerdir. Davalar, müdafaaya kalmıştır." [72]

Derginin daha sonraki sayılarında ise sözü edilen kitaplar için açılan davalarda Karakoç'un beraat ettiği öğrenilir. Fakat bir başka haberde ise 4 ve 3. ağır ceza mahkemelerinde açılan davalardan beraatine karşın, savcılığın iki davayı da temyiz ettiğine dair bir başka haber çıkar.

▪ **DÖRDÜNCÜ DÖNEM | Eylül -Ekim 1974 – Şubat 1976 |** On Sekiz Sayı

Üç buçuk yıllık bir suskunluktan sonra *Diriliş,* Eylül - Ekim

72 Sezai Karakoç; **Diriliş Davaları**, Diriliş, S. 1, Ekim 1969.

1974 tarihinden itibaren toplam 18 sayı daha yayımlanır. Normal dergi ebatında kapaklı olarak yayımlanan *Diriliş*'in bu dönem sayılarında; Sezai Karakoç, Ebubekir Eroğlu ve Kâmil Öztürk'ün edebiyatla ilgili önemli yazıları yer alır. Batı düşüncesinden yapılan medeniyet ve tarih eksenli çeviri yazıların haricinde Mektubat, Mesnevi ve Silahtar Tarihi isimli eserler ile Malcolm X'den yapılan çeviriler dergiye ayrı bir önem kazandırır. Afrika edebiyatından yapılan çeviriler ise *Diriliş* okurunu farklı bir dünyayla tanıştırır.

Diriliş okurları, dönemin genç şairlerinden İsmet Özel ismiyle ilk kez, bu sayılarda karşılaşır.

Tasavvuf eksenli yazıların ağırlığını hissettirdiği *Diriliş*'te edebiyat ürünlerine de genişçe yer verilir. Rasim Özdenören ve İsmail Kıllıoğlu, *Diriliş*'in bu döneminde dikkat çeken öykücülerdir.

▪ **BEŞİNCİ DÖNEM | 6 Mayıs 1976 – 3 Ağustos 1978 |** Kırk Bir Sayı

Diriliş dergisi üç aylık bir dinlenmeden sonra V. dönemini yeni bir kimlik ve formatla sürdürmeye devam eder. IV. dönemin devamı olarak yayın hayatını sürdüren *Diriliş*, 19. sayıdan başlatılır. Pazartesi ve Perşembe günleri günlük gazete formatında bazen tek, bazen de çift yaprak biçiminde yayın hayatını 3 Ağustos 1978'de, 60. sayıyla tamamlar. Bu dönemin 19. , 20., 21. ve 22. sayıları ise üç kısım olarak yayımlanır.

Diriliş'in bu sayılarında gerek Türkiye gerekse dünya siyasetiyle ilgili yazılar ağırlıklı olarak kendisini hissettirir. Kıbrıs,

Avrupa Birliği, Lübnan savaşı, Filisten sorunu, İsrail terörü, Avrupa ülkelerindeki seçimler ve Almanya'nın dış politikası başta gelen konulardır. Birçoğu imzasız yayımlanan bu yazıların dışında, *Diriliş*'te çağdaş Batı edebiyatından çeviriler sıkça yer alır.

1970'li yıllardan itibaren *Diriliş*'in sayılarında tasavvuf ve klâsik edebiyat üzerine yazıların ağırlığı görülür. Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu, Şakir Diclehan ve M. Güleçyüz imzaları dikkat çeker.

▪ **ALTINCI DÖNEM | Ekim 1979 – Eylül 1970 |** On İki Sayı

Diriliş'in VI. dönemi, V. dönemin devamı olarak 61. sayıdan itibaren yayın hayatına başlar. *Diriliş*'in bu yeni döneminin ilk sayısında ise derginin çıkışı şöyle gerekçelendirilir:

"Diriliş, bir yılı aşkın bir aradan sonra, tekrar yayın alanına giriyor. Böylece, bir kere daha, bir ölüm kalım savaşında varlığını ispat ediyor. Bu düşüş kalkış dünyasında bir kez daha ayağa kalkıyor. Seslendiği toplum, çağırdığı insanlık, teşri ve şifa masasına yatırmaya çalıştığı çağ gibi kimi zaman ölüm sularına erip tarihe karışacak gibi olduktan sonra, umutsuzlukların en kabarık anında esen ilahî bir lütuf rüzgârı, onun, yeniden görünüşler âleminde zuhuruna imkân bağışlıyor."[73]

Karakoç'un sahipliğinde *'Ayda Bir Çıkar, İnanç, Düşünce, Edebiyat ve Siyaset Dergisi'* altbaşlığıyla VI. dönemine başlayan *Diriliş,* normal dergi ebatında, beyaz karton kapaklı ve 50-66 sayfa arasında yayın hayatını sürdürür.

73 Sezai Karakoç; **Yeniden Çıkış**, Diriliş, S. 61, Ekim 1979.

Diriliş'in bu döneminde, Karakoç'un yazı ve şiirlerinin yanı sıra gerek Doğu'dan gerekse Batı'dan yapılan çevirilerle edebiyat ve düşünce üzerine makaleler ağırlıklı olarak yer alır. Rene Guenon, Hazım el Endülüsî, Stefan Zwig, Jacob Wasserman, Celalzade Mustafa Çelebi, Mehmet Fenaî, Irwing ve Alfred Werner, en çok çevrilen isimlerdir.

Kâmil Öztürk, Ebubekir Eroğlu, Kâmil Eşfak Berki, Turgut Akman ve Yüksel Peker, bu dönemin öne çıkan kalemleridir.

Diriliş'in VI. döneminde bir önceki dönemin aksine siyasî yazıların yer almadığı söylenebilir. Karakoç'un metafizik ağırlıklı yazılarının dışında; şiir, tasavvuf, klâsik edebiyat, Batı düşünce ve medeniyetiyle ilgili yazılar önem kazanır.

Eylül 1980'de 72. sayısıyla 20 yaşını dolduran *Diriliş*, 'kültürel ve maddî şartların bütün ağırlığına rağmen, görevi devam' kararını bu son sayısında ilân etmiş olmasına karşın, yayınına iki buçuk yıllık bir ara vermek zorunda kalır.

Ebubekir Eroğlu, Diriliş'in o dönemine dair şu ayrıntıları verir: *"Cemal Süreya'nın çıkardığı Papirüs'ün bürosu ile Diriliş'in bürosu, bir ara Cağaloğlu Meydanı'ndaki Atasaray Han'ın ayrı katlarındadır. Papirüs'ün yayımı hız kesmiş durumda ve Cemal Süreya zaman zaman Dirilişe uğruyordu. Mülkiyeliler Birliği, Pazar Postası, şiir matineleri ve ortaklaşa tanıdıkları ünlülerin adları çevresinde geçen konuşmaları ellili yılları benim için de oldukça yakına getirmekteydi. Böyle günlerin akşamında Şiir Sanatı dergisinin çıkış şartları, Diriliş'in 1960'ta çıkan iki sayı-*

sı, on iki yıllık dönemi, siyasi durum, tutum, düşünce hayatı, kamplaşmalar ve bütün bunların çevresindeki insanlar konuşmaların konusu oluyordu. Diriliş dergisi, bürodan yürüyen bir iş değil, her yerde, her oturuşta, her yürüyüşte varolan bir olgu durumundaydı. Dergi çıkmakta olduğuna göre, sözler dönüp dönüp orada odaklanıyordu.

Günlerin ve gecelerin herkesçe yoğun ve gerilimli yaşandığı bir zamanda Dirilişe gelen ziyaretçilerin kişiliği ve konumu dolayısıyla bir parça da geniş zamana açılmak imkanı doğuyordu. O zamanların, uzak durmayı öğütleyen rüzgârı içinde, sıradan ziyaretler bile sıradan olmaktan çıkıyordu. Bir keresinde Cemal Süreya Mihri Belli ile gelmiş, konuğu Sezai Karakoç'a takdim ederken 'Bir aşırı sağcı ile bir aşırı solcu'yu tanıştırma ifadesine ikisi de itiraz etmiş. Oz amanın mantığı böyle bir ziyareti tehlikeli bile sayabilirdi. Leylâ Gürsel adlı bir hanımefendinin geldiğini biliyorum. Sezai Karakoç'un Gaziantep Lisesi'nden hocası. Henri Troyat'tan çevirdiği bir kitap yeni yayımlşanmıştı. Dostoyevski üzerine biyografik bir eser. 'Nedim Gürsel'in annesi' dediler.

Gülten Akın'ı, Diriliş'in bürosu Atasaray Han'da iken orada gördüm. Hatırladığım kadarıyla Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden ve bazı arkadaşlarının görev yerlerinden söz ettiler. Ağıtlar ve İlahiler'in şairi, bildiği değerli bir şeyden dolayı saygı uyandıran bir bakışa ve vakarlı bir duruşa o zamandan sahip idi."[74]

74 Ebubekir Eroğlu; **Dergi: Kanatlı Yürüyüş**, Kitap-lık, *Vesika-lık: Edebiyat Dergicileri,* S. 50, Kasım-Aralık 2001.

▪ **YEDİNCİ DÖNEM | 7 Ocak 1983 – 16-17 Haziran 1983 |** Yüz Altmış Sayı

Diriliş'in VII. Dönemi, günlük siyasî gazete olarak çıkar. VI. dönemin devamı olarak 73. sayıdan itibaren beş buçuk ay boyunca tek yaprak ve günlük gazete kimliğiyle yayımlanır.

Diriliş'in bu döneminde, özellikle de günlük gazete kimliğine sahip olması sebebiyle siyasî yazılar genişçe yer alır. Batı düşünce ve edebiyatından yapılan çeviriler, Diriliş sayfalarını doldurur. Batı'dan, Tennesse Williams, Octavio Pazz, Cari Sendburg, Irwing Andre Gide, Robert Wolkler, Karl Caspers, Marcel Gabriel, Gerard de Nerwal, Stickney Trambull, Goethe, Robert Langbaum, Ezra Poıund, Martin Heidegger ve Max Jacob; Doğu'dan Muhammet İkbal, Mahribî, Kadı İyaz. Latifi Çelebi, Muhyiddin-i Arabî, Firdevsî-i Rûmî ve Aziz Mahmud Hüdaî en çok çevrilen isimlerdir.

Diriliş'in her döneminde klâsik edebiyat üzerine çalışmalarıyla dergiyi zenginleştiren Şakir Diclehan, yine bu dönemde de aynı konuda *Diriliş* okurunun karşısına çıkar.

Diriliş'in bu döneminde, edebiyat sinema ve demokrasi üzerine b yazılarıyla M. Ertuğrul Düzdağ, Kâmil Eşfak Berki, Mesut Güvenli, Olcay Avcı ve Yüksel Peker gibi isimler dikkat çeker.

"Hüznün son sayısı gibi çıkar
şiir dergilerinin her sayısı" [75]
Haydar Ergülen

75 Haydar Ergülen; **Keder Gibi Ödünç**, yasakmeyve Yayınları, İstanbul 2005.

▪ **SEKİZİNCİ DÖNEM | 25 Temmuz 1988 – 5 Şubat 1992**
Haziran 1983 | Yüz Otuz Üç Sayı

Diriliş, beş yıllık bir suskunluk dönemine girer. Karakoç, *Diriliş*'in bu suskunluk döneminde herhangi bir yayın organında yer almaz.

'Haftalık Düşünce, Edebiyat ve Siyaset Dergisi' altbaşlığıyla VIII. ve şimdilik son yayın dönemine başlayan *Diriliş,* bu sefer de okuruna haftalık dergi biçiminde ulaşır. Derginin ilk sayısında *Diriliş*'in duruş ve tavrına yönelik Sezai Karakoç şu ifadeleri dikkat çeker:

"Her duruşumuz, Allah'ın izniyle bir birikim oldu. Geçmişte yapılanların yerine oturması, temelleşmesine yaradı bu duruş. Bu duruşlar isteyerek olmadı. Ama biz sabrettik. Sonradan başlamayı Allah bize nasip etti.

Hep doğmak, yeniden doğmak, tekrar be tekrar doğmak. İnsanoğlunun, nasibi bu. Diriliş ki, toplumun yeniden ayağa kalkması için ta yüreğimizden gelen bir sesleniştir. O da toplum gibi, hep yok olma ve var olma arasında bir gidip gelmenin, dirilmenin çilesini yaşıyor. Toplumun çilesine sahici bir şekilde sahip çıkılabilmesi için kendisinin de aynı çileyi çekmesi şart." [76]

Diriliş'in bu son döneminde çeşitli konular etrafındaki yazı dizileri derginin en önemli bölümleri arasında yer alır. Bunların başında ise Sezai Karakoç'a ait 'Hatıralar'dır. Okur, Karakoç'u yakından tanıma imkânına sahip olduğu gibi, ya-

76 Sezai Karakoç; **Yeniden**, Diriliş, S. 29 1- 25 Temmuz 1988.

kın tarihimiz üzerine de epey bilgi edinebilir. Bir diğer yazı dizisi ise, 1980'li yıllara dönem olarak ismini kazandıran Turgut Özal hakkındadır. Aylarca süren bu yazı dizisinde Karakoç, Turgut Özal hakkında çok önemli tespit ve yorumlarda bulunur.

Diriliş'in bu dönem sayıları, daha önceki dönemlerin birçok açıdan karakteristik özelliklerini taşımakla birlikte aktüel siyasete daha yakın durur. Gerek Doğu gerekse Batı düşünce ve edebiyatından yapılan çeviriler *Diriliş*'in bu döneminde de ağırlığını hissettirir.

Bu son dönemin bir başka özelliği ise *Diriliş* düşüncesinin partileşme sürecine girdiği yıllara denk gelmesidir.

Karakoç, toplum ve siyasetle ilgili yazılarında, ilkin siyasî alanda yeni bir oluşumun gerekliliği üzerine durur. Ardından gelen yazılarında ise fiilen partileşmekten söz etmeye başlar. Sözgelimi,*Gerçek Parti* başlıklı yazıda "*Bu ülke, bugüne kadar, kendi bağrından fışkırmış gerçek partisine kavuşmadı. Ama er veya geç ona kavuşacak, onun gelişip serpilmesine şahit olacaktır.*"[77] diyerek Diriliş Partisi'nin teorik olarak zeminini oluşturmaya başlar. *Diriliş*'in daha sonraki sayılarında ise, Diriliş Partisi net olarak telaffuz edilir. Bu son dönemin yayımlandığı günlerde ise söz konusu partinin fiilen kurulmuş olduğu ilân edilir. Karakoç, buna paralel olarak Anadolu insanına seslenen yazılar kaleme alır. Bu ve benzeri çerçevedeki yazılarda Tanzimat'tan itibaren siyasî partileri değerlendiren Karakoç,

77 Sezai Karakoç; **Gerçek Parti**, Diriliş, S. 47, 9 Haziran 1989.

diğer taraftan da Diriliş Partisi'nin amaç ve ilkelerini ele alan yazılar yayımlar.

Bazen kimi sayılan birleşik olarak çıkan *Diriliş*'in bu son dönemi, 5 Şubat 1992 tarihli 131.,132 ve 133. sayısıyla son bulur. *Diriliş*'in bu son döneminde Karakoç'un dışında, Yüksel Kanar, Hamit Can, Ömer Erdem, Tahir Yücel, Kâmil Öztürk, Abdullah Öztemiz Hacıtahiroğlu. Yüksel Peker, Muzaffer Budak, Kâmil Eşfak Berki, Cafer Barlas, Kâmil Doruk, Şakir Diclehan, Mevlüt Ceylan ve Turgut Akman gibi isimler dikkat eçeker.

Bu son dönemiyle birlikte 32. yılını tamamlayan *Diriliş*, yayın hayatı boyunca topluma, gerek edebiyat gerekse düşünce alanında ışık tutmaya çalışır ve Türk aydınına birçok açıdan önemli perspektifler kazandırır. [78]

***

Sezai Karakoç, kitaplarını *Diriliş*'te denemeler biçiminde yazarak oluşturur. Bu durum, zaman içinde *Diriliş*'i tek kalem ağırlıklı bir dergi olmaya götürür. Düşünce omurgasının sarsılmadan oturmasına yardımcı bir niteliktir bu. Dergi kavramı çerçevesinde tartışılır görünse de basın endüstrisi içinde seçkin bir ürün olmayı amaçlamayan *Diriliş*, bu yönüyle tartışılır olmaktan çıkar. İleriki yıllarda *Diriliş*'in haftalık dergi hatta her gün çıkan bir gazete olduğu zamanlardaki insicam bu biçimde sağlanır. *Diriliş*'in etkisi ve etkinliği böylelikle geniş bir yelpazede biçimlenir.

78 İlyas Dirin; **Diriliş Dergisi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Sezai Karakoç'un, dergide yer verilecek ürünlerin her satırına, her mısrama dikkatle bakar, bir yanlışlığın gözden kaçarak kapıdan geçmemesi için özen gösterir. [79]

Diriliş Partisi

ŞAİR VE SİYASET

Maliye Müfettiş Yardımcısı ve Gelirler Kontrolörü olarak neredeyse bütün Türkiye'yi dolaşır. Diriliş düşüncesinin temelleri Anadolu'nun içinde atılır.

Diriliş adını verdiği tezle yeniden ayağa kalkmanın ve yitirilen onuru yeniden yakalamanın peşindedir. Bu düşünceyle bir parti kurar.

Politikacı Karakoç, şair-yazar Karakoç kadar önemsenmez. Bu girişim, İslâmî kesim tarafından gereksiz bir çıkış olarak değerlendirilir. Onlara göre, Millî Görüş varken Diriliş'in kurulması bir fantezidir.

Yakın çevresince bile yer yer yalnız bırakılır. Şair Karakoç'un Diriliş Partisi'ne kayıtlı kaç şair vardır, bilinmez. (Şairden bir başbakanı Ecevit'le deneyen halktan kaç kişi, *Politik-acı* Karakoç'u Başbakan olarak düşünmüştür? Solu sevmeyen bu halk, hiçbir solcuyu neden Ecevit kadar sevmemiş, hiçbir solcunun arkasına, onun arkasına takıldığı kadar takılmamıştır?) Gerçek bir şairin, Karakoç örneğinde de olduğu gibi, politikayla ilişki kurması oldukça zor görünür.

79 Ebubekir Eroğlu; a.g.y.

'Doğunun Yedinci Oğlu' Diriliş Partisi'nin genel başkanlığını da yedi yıl yapar.

YENİDEN

Amblemi 'güller açmış gül ağacı', kısaltılmış adı 'DİRİ-P' olan Diriliş Partisi, beklenilen ilgiyi görmez, varlığıyla yokluğunun ayrımına varılamaz. Siyasal Partiler Kanunu gereğince Türkiye'deki toplam il sayısının yarısında şubelerini açmamak ve iki genel seçime üst üste katılamamak gerekçesiyle 1997'de kapatılır.

Yeniden açar partisini. Yüce Diriliş Partisi Genel Başkanı kimliğiyle partisinin Fatih'teki merkezinde okurları ile buluşur, haftalık konferanslarına devam eder.

GÜLAĞACI

Ömer Aksay, yalnızlığı yaşayan, kendine has bir dünyası olan bir insanın parti kurmaktaki niyetini son derece saf, yalın bir niyet olarak görür. "1990'da, içmimar bir arkadaşın işini kolaylaştırmak için Diriliş adında bir siyasi partiye 'Gülağacı' amblemi yapıyorum! İnanılır gibi değil! Ağacın sağ tarafında secde, rükû ve kıyam halinde üç aşamada gülün açılmış halini, sol tarafında da sadece bir goncayı göstermem gerekiyor. Arkadaşımın hatırı için böyle bir amblem yaptım! Özgün bir parti ve özgün bir amblem! Her şair kurduğu hayallerin bir gün mutlaka gerçekleşeceğine inanır. Bu, bir saf inançtır. Çağımızda bir tek Sezai Karakoç'ta görülebilir bu denli saf (arı-duru) bir inanç. Parti de böylesine bir hayal olarak kurulmuştur."[80]

80 Ömer Aksay; **Kaideyi Bozan İstisnalar**, Hayykitap Yayınları, İstanbul 2012.

SADELİK

Yüce Diriliş Partisi de reklam ve tanıtım açısından Diriliş Yayınları'na benzer. Ömer Aksay'ın bu benzerlik konusundaki izlenimleri şöyledir. "Kitaplarının kapaklarına bakıyorum, hepsi düz beyaz ya da mavi ya da pembe... Aynı hurufatla yazılmış, tekdüze, sade, yalın. 1962'de, Fakülteler Matbaası'nda basılmış, Kül Yayını, Şahdamar isimli bir kitabın kapağı desenlerden birinin fonunu oluşturuyor. Şahdamar ve Sezai Karakoç. Başka bir ibare yok. Sararmış, yer yer lekeler kaplamış kapağı. En son çıkan kitaplarında da aynı kayıtsızlık söz konusu. Kapak ve sayfa düzeni diye bir sıkıntı yok. Böylesi sıkıntılar, dertler belki de anlamsız ve boş şeylerdir Sezai Karakoç için, kim bilir?"[81]

KURULUŞ GEREKÇESİ VE PARTİ ANLAYIŞI

Özelde siyasi; genelde bütün ülkede yaşanan bunalımın kronikleşmesi, fikir sahasında sorunların çözümsüzlüğe kilitlenmesi ve benzeri başka olumsuz şartlar, köklü bir düşünce hareketi olan *Diriliş*'i, partisini kurmaya zorlar.

Diriliş, toplam on altı bölümden ve yüz kırk yedi maddeden oluşan programının girişinde kuruluş gerekçesini belirtirken, Batı'dan alınan sistemin titizlikle yeniden ele alınmasının gerektiğine işaret eder: "Pratikte ve siyasi yelpazede yerini alarak, ülkemizi, özgürlük, barış, esenlik içinde güvenli bir ilerlemeye ermesine katkıda bulunmak amacıyla" kurulan Diriliş Partisi'nin gerekçelerinde yer alan görüş ve düşünceler şöyledir: "Batı'dan alınan ruh ve siyasi sistem, özce ülke

81 Ömer Aksay; a.g.y.

ruhundan kana kana içmek, biçimce de köklü bir şekilde gözden geçirilmek ihtiyacındadır. Siyasi rejim, kendinin dışa vurumunu sağlayacak olan halk ruhunun baskı altında tutulması aracı olmamalıdır. Halk ruhu, kendini serbestçe ortaya koyabilmelidir. Aydın iradesiyle halk iradesinin buluştuğu nokta, milli iradenin altın oranda tecelli ettiği nokta olmalıdır. Demokrasi, aydınların veya bir azınlığın diktatoryasına alet edilmemeli, öte taraftan sadece halkın duygularının istimarını hedef alan bir iktidar aracı gibi de düşünülmemelidir. Böyle bir çerçevede kavrandığı ve böyle bir tabana oturduğu takdirde, demokrasi yabancılık havasından kurtulacak ve yerlileşme sürecini tamamlamış olacaktır."

Partinin kuruluş gerekçelerinin daha net anlaşılabilmesi için Sezai Karakoç'un hem bir siyasi parti genel başkanı ve hem de elliyi aşkın esere imza atmış bir düşünür sıfatıyla ortaya koyduğu düşünceye ve eyleme bakmak gerekir. Partinin kuruluşundan önce yayımlanan Parti ve Biz başlıklı yazısında şunları dile getirir: "Allah'ın izniyle, biz diriliş görüşü sahiplerinin de partisini kurma zamanı yaklaşıyor. Toplum hakkındaki düşüncelerin hep teoride kalmaması için böyle bir girişim bir bakıma bir zaruret, bir bakıma da bir görevdir. Ömrü sadece düşüncelerle uğraşmayla doldurup zihni tatminle yetinme ve toplumun fiili durumuyla ilgilenmeme, bizim karımız olamazdı zaten. Partiyi, toplumun güvenliği, sağlamlığı ve mutluluğu için kurulmuş bir organizma olarak düşünmek gerekir. Yani, en azından sonuç itibariyle, parti bir amaç değil, bir araçtır. Toplum hakkındaki düşüncelerin gerçekleşmesi için aynı ideale bağlı kişileri sinesinde toplayan bir kuruluş olarak bir araç."

PARTİNİN İLKELERİ

Diriliş, fizikle metafiziği, geçmişle geleceği, içle dışı dengeye oturtmuş ve varoluşunu tamamlamış ruhun, kişisel, toplumsal ve evrensel anlamda, 'soyut' ve 'somut' üslubunun adıdır. Somut anlamda bir medeniyetin oluşuna çıkar. Medeniyetse devleti doğurur. *Diriliş*'in ana eksenini oluşturan 'medeniyet' tezi, partinin da çıkış noktasıdır. Programda yer alan maddeler bu açıdan değerlendirmelidir.

Programın ilk maddesinde "Ana ilkemiz hakikattir." cümlesinden anlaşılması gereken, bilimin çoğu zaman başka anlamlar yükleyerek kullandığı hakikat'tan farklıdır. Felsefedeki 'bilgi', bu hakikat'in alternatifi olamaz. Kastedilen, 'vahiy' bilgisidir. Eğer bilim, bizi bu hakikate götürüyorsa, onu *diriliş* çerçevesinde kabul edilebilir. Programın ikinci maddesinde belirtilen şekliyle bilim, 'hakikata götüren, temel yol, yöntem ve araç'tır. Altı çizilmesi gereken bir diğer madde de 'Amaç, üç kelimeyle özetlenirse, hakikat, adalet ve fazilettir.'

Diriliş'in, parti ile ilgili bir prensibi: 'Partiye evet, particiliğe hayır!' ilkesidir.

MEDENİYET, MİLLET VE DEVLET KAVRAMLARI

Medeniyet, bir milletin tarih ve kültürünün tümüdür. Geçmişte yaşamış ve miadını doldurmuş medeniyetler olduğu gibi, bugün de varlığını sürdüren medeniyetler vardır. Avrupa medeniyeti, Yunan ve Roma medeniyetinin bir devamıdır. İslâm medeniyeti, Hazreti Adem'den başlayarak son peygambere kadar gelen ve ondan günümüze uzanan

eski ve köklü bir geçmişe sahiptir. Geçmişte parlak dönemler yaşamış, kendi kültür, bilim ve sanatını oluşturmuştur. Fakat bu zayıf durumdadır. "Medeniyet, hayatımızın her safhasında duygularımız, düşüncelerimiz ve davranışlarımızla karşılaştığımız bütüncül bir olaydır. Yani her an, her hareketimiz medeniyetle ölçülür, medeniyetle tartışılır ve medeniyetle değerlendirilir. Onunla değiştirilir, onunla yaşar, onunla devam eder ve onunla değer kazanır. Düşüncelerimiz, duygularımız, eserlerimiz, hayatımız, hayat tarzımız, ahlakımız, hepsi medeniyet hadisesine dahildir."

Diriliş'in altını çizdiği bir başka kavram, millettir. Millet, bir ırka mensup insanlar topluluğu değildir. Aynı medeniyet, aynı kültür içinde yaşayan insanlardan oluşur. İslâm medeniyetinin mevcut olduğu yerde İslâm milleti vardır.

Milletin, diriliş sürecini tamamlamasının ardından devlet kurma fikri devreye girer. Devlet de millet gibi ırk esasına dayanmaz. Etnik yapılar, İslâm devletinin zenginliğidir. Devletin hukuk anlayışı, temel hak ve hürriyetler noktasında bütün milleti kucaklar. Küçük küçük devletlerin yanısıra İslâmın, tercihini büyük devletten yana yaptığını kabul eder *Diriliş*. "İslâm Alemi, aslında bir tek devlete sahip olmalıdır." der.[82]

Diriliş Yayınları

Sadece kendi kitaplarının basıldığı Diriliş Yayınları'nın Sultanahmet'teki sekiz metrekarelik ahşap odasında günün

82 Hamit Can; **Siyasal Bir Tasarım Olarak: Diriliş Partisi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.



her saati konuklarını kabul eder. Diriliş Yolu'nun yolcularını; er, eren ve pir diye gruplara ayırır.

Parmakları, *-sonradan beyazlaşan, yer yer açılan-* simsiyah kıvırcık saçlarındadır. Sobanın üzerinde sürekli ıhlamur kaynamaktadır. Kitap-dergi yığınlarının arasında kaybolmuş esmer tenli bu adamın, sonradan bırakacağı sigarası hep elindedir.

Özellikle 's' sesini çıkarırken dilindeki tatlı pelteklik, Diyarbakır aksanlı 'k' sesi, ve 'şey' sözcüğünü sıkça kullanması dikkat çeker.

Herkesle, her şeyi konuşur, tartışır. Düşüncesini de öfkesini de hemen ortaya koymaktan çekinmez.

Birkaç genç, Diriliş Yayınları'nın Üretmen Han'daki küçük odasına girip selam verdikten sonra *'Efendim, sizi ziyarete geldik.'* derler. Karakoç'un yanıtı oldukça ilginçtir: '*Ben türbe miyim, kardeşim!*'

Diriliş Yayınları'nın bürosunu Erdoğan Alkan şöyle anlatır: "Karakoç'la ilk kez 1960'ta tanıştım. Cağaloğlu'nda tahta bir oda. Odada tahta bir masa, iki-üç tahta iskemle, tahta bir sehpa ve bu tahta saltanatını bozmak istercesine, demirden, acıklı bir küllük. Çırılçıplak ve bu çıplak görünüşüyle insanda acımadan çok maddedeki hayasızlık duygusunu uyandıran bir yer. Üç kişi, şair Cemal Süreya, şair Sezai Karakoç ve Şevket Eygi harıl harıl bir şeyler tartışıyor. Mülkiyeli ağabeylerim

bunlar. Okuldan aldığım eğitim gereği dinlemekle yetiniyor ya da birkaç soru soruyorum." [83]

Şiirlerinin izinsiz kullanılmasına tepki gösterse de iletişim çağında buna pek engel olamaz. Herhangi bir şiirinin bir dergide yayımlandığını görünce ilkin çokça sinirlenir; ancak zamanla öfkesi diner. Metin Üstündağ, Öküz dergisinin orta sayfalarında Ustalara Saygı başlığıyla Sezai Karakoç'un *Yoktur Gölgesi Türkiye*'de şiirini ve eski bir fotoğrafını yayımlar. Birkaç arkadaşıyla Diriliş Yayınları'nın Sultanahmet'teki bürosuna giderler. Sezai Karakoç'a kendilerini amatör mizahçılar olarak tanıtırlar. Kendisinden dergileri için bir yazı/şiir isterler. Sezai Karakoç, bu esnada masasının gözünden Öküz dergisini çıkarır ve sinirli bir ses tonuyla *"Öküz müdür nedir, tuhaf bir dergi de şiirimi ve fotoğrafımı izinsiz kullanmış. Onları mahkemeye vereceğim."* der. Metin Üstündağ ve arkadaşları neye uğradıklarını şaşırırlar. Kendilerini amatör mizahçı olarak tanttıkları için *"Öküz'ü biz çıkarıyoruz. Şirinizi ve fotoğrafınızı da biz yayımladık."* diyemezler.

Bu esnada, Sezai Karakoç, konuklarının getirdiği baklava paketini açar. İlkin konuklarına ikram eder, ardından kendisi de birkaç dilim alır. Masanın üzerindeki sürahi birkaç kez boşalır. Tatlı, tatlı olduğu kadar da yakıcı bir sohbettir Metin Üstündağ ve arkadaşları için.

83 Erdoğan Alkan; **Şair Sezai Karakoç**, Varlık, S. 1193, Şubat 2007.



VIII

Karakoç ‘Masal’ın Kaçıncı Oğlu?



Birinci oğul batı kapılarında
Büyük törenlerle karşılandı
Sonra onuruna büyük şölen verdiler
Söylevler söylediler babanın onuruna
Gece olup kuştüyü yastıklar arasında
Oğul masmavi şafağin rüyasında
Bir karaltı yavaşça tüy gibi daldı içeri
Öldürdüler onu ve gömdüler kimsenin bilmediği bir yere
Baba bunu havanın ansızın kabaran gözyaşından anladı
Öcünü alsın diye kardeşini yolladı

▪ 1. **METİN**

MASAL

Sezai Karakoç

Doğuda bir baba vardı
Batı gelmeden önce
Onun oğulları batıya vardı

Birinci oğul batı kapılarında
Büyük törenlerle karşılandı
Sonra onuruna büyük şölen verdiler
Söylevler söylediler babanın onuruna
Gece olup kuştüyü yastıklar arasında
Oğul masmavi şafağin rüyasında
Bir karaltı yavaşça tüy gibi daldı içeri
Öldürdüler onu ve gömdüler kimsenin bilmediği bir yere
Baba bunu havanın ansızın kabaran gözyaşından anladı
Öcünü alsın diye kardeşini yolladı

İkinci oğul Batı ülkesinde
Gezerken bir ırmak kıyısında
Bir kıza rastladı dağların tazeliginde
Bal arılarının taşıdığı tozlardan
Ayna hamurundan ay yankısından
Samanyolu aydınlığından inci korkusundan
Gül tütününden doğmuş sanki
Anne doğurmamış da gök doğurmuş onu
Saçlarını güneş destelemiş
Yıllarca peşinden koştu onun

Kavuşamadı ama ona
Batı bir uçurum gibi girdi aralarına
Sonra bir kış günü soğuk bir rüzgâr
Alıp götürdü onu
Ve ikinci oğulu
Sivri uçurumların ucunda
Buldular onulmaz çılgınlıkların avucunda
Baba yağmurlardan anladı bunu
Yağmur suları aci ve buruktu
İşin künhüne varsın diye
Yolladı üçüncü oğlunu

Üçüncü oğul Batıda
Çok aç kaldı ezildi yıkıldı
Ama bir iş buldu bir gün bir mağazada
Açlığı gidince kardeşlerini arayacaktı
Fakat batinin büyüsü ağır bastı
İş çoktu kardeşlerini aramaya vakit bulamadı
Sonra büsbütün unuttu onları
Şef oldu buyruğunda birçok kişi
Kravat bağlamasını öğrendi geceleri
Gün geldi mağazası oldu onu parmakla gösterdiler
Patron oldu ama hala uşaktı
Ruhunda uşaklık yuva yapmıştı çünkü
Bir gün bir hemşehrisi onu tanıdı bir gazinoda
Ondan hesap sordu o da
Sırf utançtan babasına
Bir çek gönderdi onunla
Baba bu kağıdın neye yarayacağını bilemedi
Yırttı ve oynasınlar diye köpek yavrularına attı

Bu yüklü çeki
İyice yaşlanmıştı ama
Vazgeçmedi koyduğundan kafasına
Dördüncü oğlunu gönderdi Batıya

Dördüncü oğul okudu bilgin oldu
Kendi oymak ve ülkesini
Kendi görenek ve ülküsünü
Günü geçmiş bir uygarlığa yordu
Kendisi bulmuştu gerçek uygarlığı
Batı bilginleri bunu kutladı
O da silindi gitti binlercesi gibi
Baba bunu da öğrendi sihirli tabiat diliyle
Kara bir süt akmıştı bir gün evin kutlu koyunundan

Beşinci oğul bir şairdi
Babanın git demesine gerek kalmadan
Geldi ve batının ruhunu sezdi
Büyük şiirler tasarladı trajik ve ağır
Batının uçarılığına ve doğunun kaderine dair
Topladı tomarlarını geri dönmek istedi
Çöllerde tekrar ede ede şiirlerini
Kum gibi eridi gitti yollarda

Sıra altıncı oğulda
O da daha batı kapılarında görünür görünmez
Alıştırdılar tatlı zehirli sulara
Içkiler içti
Kaldırım taşlarını saymaya kalktı
Ev sokak ayırmadi

Geceyi gündüzle karıştırdı
Kendisi de bir gün karıştı karanlıklara

Baba ölmüştü acısından bu ara

Yedinci oğul büyümüştü baka baka ağaçlara
Baharın yazın güzün kışın sırrına ermişti ağaçlarda
Bir alinyazısı gibiydi kuruyan yapraklar onda
Bir de o talihini denemek istedi
Bir şafak vakti Batıya erdi
En büyük Batı kentinin en büyük meydanında
Durdu ve tanrıya yakardı önce
Kendisini değiştiremesinler diye
Sonra ansızın ona bir ilham geldi
Ve başladı oymaya olduğu yeri
Başına toplandı ve baktılar Batılılar
O aldırmadı bakışlara
Kazdı durmadan kazdı
Sonra yarı beline kadar girdi çukura
Kalabalık büyümüş çok büyümüştü
O zaman dönüp konuştu :
Batılılar !
Bilmeden
Altı oğlunu yuttuğunuz
Bir babanın yedinci oğluyum ben
Gömülmek istiyorum buraya hiç değişmeden
Babam öldü acılarından kardeşlerimin
Ruhunu üzmek istemem babamın
Gömün beni değiştirmeden
Doğulu olarak ölmek istiyorum ben

Sizin bir tek ama büyük bir gücünüz var :
Karşınızdakini değistirmek
Beni öldürseniz de çıkmam buradan
Kemiklerim değişecek toz ve toprak olacak belki
Fakat değişmeyecek ruhum
Onu kandırmak için boşuna dil döktüler
Açlıktan dolayı çıkar diye günlerce beklediler
O gün gün eridi ama çıkmadı dayandı
Bu acıdan yer yarıldı gök yarıldı
O nurdan bir sütuna döndü göğe uzandı
Batı bu sütunu ortadan kaldırmaktan aciz kaldı
Hâlâ onu ziyaret ederler şifa bulurlar
En onulmaz yarası olanlar
Ta kalblerinden vurulmuş olanlar
Yüreğinde insanlıktan bir iz tasıyanlar[84]

Açıklama

Masal; Batı'yla karşılaşan Doğulu'nun başına gelmesi ya da bilerek seçmesi olası yedi ayrı hâl'in yedi ayrı oğul üstünden anlatıldığı bir şiirdir. Karakoç'un, şairlikten öğreticiliğe evrildiği dönemde yazılmıştır. 1975'te yayımlanan *Zamana Adanmış Sözler*, kitabında, 'Karakoç'un ütopyasıdır' denilen *Fecir Devleti* şiirinden hemen sonra yer alır.

Sezai Karakoç, şiirdışı yazılarıyla kendi düşünce/inanç sistemini kuran bir isimdir. Kurduğu sistem pekiştiği ölçüde, ilk şiirlerinde hecenin gördüğü zemin işlevini bu kez manzu-

84 Sezai Karakoç; **Zamana Adanmış Sözler**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1985.

mesel bölümler görür. Şairin bu son dönemlerine -*Zamana Adanmış Sözler dönemine*- denk düşen bölümler, düz ya da öğretici oluş/olmayış arasındaki geçişlerle, birbirini hemen yadsıyan yapıların art arda gelişiyle belirlenir. Arada, ayakta uyuma eğilimimize yol bulunmayan, çarpıcılığın zeminlerle pek az yerde ilgili olduğu *Körfez/Şahdamar/Sesler* kitabındaki şiirleri vardır.[85]

▪ 2. ÇÖZÜMLEME

2.1. Metnin İletişim Boyutu

Başlık:

MASAL

Metnin anlatım biçimi, kurgusu; metinde kullanılan dil ve uslup metni tür açısından 'masal'a yaklaştıran öğelerdir.

Anlatılan Özne:

Doğu'da yaşayan bir baba, onun Batı'ya giden yedi oğlu.

Anlatıcı:

Metiniçi özellikler, anlatıcının Sezai Karakoç olma olasılığını güçlendirmektedir. Şairin Doğu-Batı konusundaki görüşleri ve Diriliş felsefesi metinle karşılaştırıldığında anlatıcı ile şair arasında doğrudan bir bağ kurulabilmektedir.

85 Necmiye Alpay; **Sezai Karakoç Kaçıncı Oğul?**, Ludingirra, S. 9, Bahar' 99.

Kendisine Anlatılan Kişi:

Metni okuduğu için metinle birlikle var olarak anlatıcıyı harekete geçiren kişidir. Metni okudukça anlatıcının sesini, seslenişini duyan, metni okudukça anlatıcının anılarındaki görüntüyü sesli olarak oluşturmasına olanak veren; ancak okumasını durdurduğu anda da anlatıcının seslenişini kesen bir üst-kişi. Anlatıcının anılarında yer alan bir 'gören göz', bir 'işiten kulak', bir 'kamera'dır. Yani, genel bir okur kitlesidir.

2.2. Kesitleme

Kesit I

Doğuda bir baba vardı
Batı gelmeden önce
Onun oğulları batıya vardı

Birinci oğul batı kapılarında
Büyük törenlerle karşılandı
Sonra onuruna büyük şölen verdiler
Söylevler söylediler babanın onuruna
Gece olup kuştüyü yastıklar arasında
Oğul masmavi şafağın rüyasında
Bir karaltı yavaşça tüy gibi daldı içeri
Öldürdüler onu ve gömdüler kimsenin bilmediği bir yere
Baba bunu havanın ansızın kabaran gözyaşından anladı
Öcünü alsın diye kardeşini yolladı

Batı'ya giden birinci oğul, '*masmavi şafağın rüyasında*'yken kalleşçe öldürülür.

Diğer oğulları bekleyen, Batı'yla bütünleşmek gibi daha çok değişmeceli -*mecazlı*- anlamdaki ölümlerdir. Doğu'daki babanın kaderi ise Batı'ya giden, gitmek zorunda kalan oğullarının acısını yaşamaktır.

İlk kesitteki "*Baba bunu havanın ansızın kabaran gözyaşından anladı*" dizesinde bir dengbêj üslubu vardır.

Kesit II

İkinci oğul Batı ülkesinde
Gezerken bir ırmak kıyısında
Bir kıza rastladı dağların tazeliginde
Bal arılarının taşıdığı tozlardan
Ayna hamurundan ay yankısından
Samanyolu aydınlığından inci korkusundan
Gül tütününden doğmuş sanki
Anne doğurmamış da gök doğurmuş onu
Saçlarını güneş destelemiş
Yıllarca peşinden koştu onun
Kavuşamadı ama ona
Batı bir uçurum gibi girdi aralarına
Sonra bir kış günü soğuk bir rüzgâr
Alıp götürdü onu
Ve ikinci oğulu
Sivri uçurumların ucunda
Buldular onulmaz çılgınlıkların avucunda
Baba yağmurlardan anladı bunu
Yağmur suları aci ve buruktu
İşin künhüne varsın diye
Yolladı üçüncü oğlunu

Karakoç şiiri, gerçekte daha en baştan yüksek bir yerden başlar. Sözgelimi; *Yağmur Duası* şiirinde *'Göğe hükmetmekten kolay ne vardı'* dizesinden. İlk şiirlerinde hecenin gördüğü zemin işlevi de budur: Şiirdeki -*Yağmur Duası'ndaki*- diğer dizeler, oluşturdukları ritimle bir dizenin zemini olmak üzere yazılmışa benzer.

Yağmur Duası'nın ardından *Monna Rosa* gelir.

Bütün söylencesiyle *Monna Rosa*'nın ikinci oğulun şiiri olduğunu Masal şiirinden okumak mümkündür. *Monna Rosa*, bir çok açıdan, rastladığı kızla aralarına Batı'nın bir uçurum gibi girmesiyle çılgınlıkların avucunda kalan oğulun şiiridir.

Monna Rosa'nın ilk bölümü *Aşk ve Çileler* de *Yağmur Duası* şiiri gibi heceyle yazılmıştır: 6+5-11 ölçüsü iki dizede bozulur ve her dizedeki hece toplamı yine 11 olmakla birlikte, o iki dizede 6+5'in yerini 4+4+3 alır. Bu dizeler; şiirin ilk beşliğinin yinelenen ilk ve son dizeleri -*Monna Rosa, siyah güller, ak güller*- ve sondan bir önceki beşliğin ikinci dizesi -*Cevap versin bu kanlı kuş tüyüne- Aşk ve Çileler*'in, Cemal Süreya'daki anlamıyla uçtuğu, çıkarılsalar *Aşk ve Çileler*'in şiir olmaktan uzaklaşacağı dizelerdir. Çarpıcılıklarında ölçünün bozulması rol oynar.

Ancak, *Monna Rosa*'daki çarpıcılığın tek kaynağı, şiirin genel ölçüsünden uzaklaşılması değildir. İlk kesitin ilk dizesindeki gül bolluğunun hemen ardından gelen 'yatak' vardır.

"Monna Rosa, siyah güller, ak güller;
Gülce 'nin gülleri ve beyaz yatak.

Kanadı kırık kuş merhamet ister;
Ah, senin yüzünden kana batacak,
Monna Rosa, siyah güller, ak güller!"[86]

Karakoç'un şiirinde zaman zaman karşılaşılan bir imgedir bu. Yatak; cinselliği, doğumu ve ölümü çağrıştırır. Cinselliği çağrıştırdığı yerlerde, Karakoç'un şiirinin yerleştiği düşünsel sistemi delen türdeki çarpıcılıklardan birini oluşturur. Tıpkı, *Fecir Devleti* şiirinde, tam da dua niteliği kazanan bir bölümün orta yerindeki '*Yırtılsın inkârın zarı*' dizesi gibi… *Monna Rosa*'nın ilk beşliği olan yukarıdaki kesitte, ardından gelen noktayla pekişmek üzere ses olarak da çarpıcıdır. İkinci bölüm, *Ölüm ve Çerçeveler*'in '*Her yatak dopdolu, bir yatak bomboş*' dizesinde ise doluluğu ve boşluğu vurgulanan yataklar, söz konusu tüm çağrışımlara açıktır. Ancak, *Aşk ve Çileler*'de çarpıcılığın doruğu olarak, ikinci oğulun o büyülü yabancılık bildirimi belirtilmeden geçilemez: *'ben oteliyim...'*

Üçüncü bölüm *Pişmanlık ve Çileler*'de ise yinelemelerle uyaklar yerli yerinde olmakla birlikte genel bir hece ölçüsü yoktur. Yalnızca yer yer 6+5 tadına rastlanır. Karakoç; 'ölçüsüz' denilebilecek ve son derece çırpınışlı bir ruh hâli okunan bu bölümü 'genç kız'ın ağzından yazdığını belirtir.

Şair, ikinci oğulun öyküsü için başka ne diyor?

Karakoç'un, *Monna Rosa* şiirinin adına ilişkin açıklamaları şöyledir: *"Rosa bilindiği gibi, 'gül' demektir. Böylece, aşa-*

86 Sezai Karakoç; *Şiirler IX*, **Monna Rosa**, *İlk Şiirler,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

ğılanan 'gül' kavramını 'yeniden gündeme getirmek istedim. Aslında 'gül' mazmunu ve modern anlamda Leyla ile Mecnun hikâyesi, şiirimize tekrar bu şiirle girdi denilebilir."

Necmiye Alpay; "Bu açıklamada bir kaçamak gördüğümü belirtmek ve modern kavramının altını çizmek zorundayım. Karakoç gibi bir şair, *r, o, s, a* harflerinden oluşmuş Rosa sözcüğüyle *g, ü, l* harflerinden oluşmuş gül sözcüğünü kolay kolay aynı kefeye koyar mı?"[87] der ve Monna Rosa sözcüklerinin, modern bir gül mazmunundan ibaret olarak okunmaktan çok, Ülkü Tamer'in, "Baktım Eliot Marina, Özdemir Asaf Lavinya, Attilâ İlhan Pia, Asaf Halet Mariyya şiirlerini yazmış, ben de oturup Lucia diye şiir yazdım dediği [88] çerçevede algılanmaya elverdiğini ve Eliot'ın 1930 tarihini taşıyan şiiri dışında tümünden önce yazılmış olsa bile popülerliğinde, 1950'li yıllarda art arda gelen, a müzikli kadın adlarıyla bezeli, Çin'den Singapur'a bir dünyalılaşma tadı da duyuran bu şiirlerin payı yok mudur? Özellikle Mona Lisa çağrışımı eklendiğinde?" sözlerine dikkat eder ve Ülkü Tamer'in söylediği ayrıntılar üzerinde durup sorular sorar. [89]

Karakoç'un 'modern' kavramı dolayımına dayalı açıklaması, yorum gerektiren bir açıklamadır. Yalnızca *Monna* denerek gül dışı bir seslenmeye yer verildiği de olur bu şiirde. 'Gül'ün, *g, ü, I* harflerinden oluşmuş biçimiyle kullanıldığı da… Karakoç, 'modern' derken bir bileşim -*Batı'yı içermiş*

87 Necmiye Alpay; a.g.y.
88 Ülkü Tamer; **Ülkü Tamer'le Söyleşi**, Ludingirra, S. 5, Bahar, 98.
89 Necmiye Alpay; a.g.y.

bir Doğu oluşturma- hedefini açıkça belirtse taşlar biraz daha yerli yerinde olacaktır. Ancak, *Monna Rosa* bu hedefin büyük olasılıkla henüz oluşmadığı ilk dönemlerin şiiridir.[90]

Necmiye Alpay; Batı karşıtı bir düşünce/inanç sistemi içinden konuşanlardaki, modern ve çağdaş kavramlarını Batı'dan soyutlayarak kullanma eğilimine dikkat çeker. Bu eğilim, Karakoç'la aynı dünya görüşüne yakın isimlerde de vardır. Beşir Ayvazoğlu'nun, 'geleneğin çağdaş formlar içinde dirilişi' [91] derken 'çağdaş formlar' kavramı tümüyle sorunsuzmuş gibi geçmesi; Ebubekir Eroğlu'nun 'çağdaş' kavramını aynı biçimde, modern olmanın özürü gibi kullanması[92] gibi… Bu kullanımlar kendi bireysel ya da topluluksal bütünümüzde Batılı *-modern, çağdaş-* olanı olmayandan ayırmak gibi pek de küçümsenemeyecek bir sorunu çağırmıyor mu? [93]

Karakoç şiirinin giderek ait olduğu düşünce/inanç sistemindeki kapsayıcılık niyeti '*Monna Rosa* siy*ah güller, ak güller*' gibi bir dizenin yorumlanmasını kolaylaştırır. Çünkü, söz konusu sistem, tüm medeniyetleri, Hıristiyanlığı, Museviliği, belki de tüm dünya dinlerini arıtılmış tarihleri ve anlamlarıyla İslam çatısı altında diriltmek isteyen, kendine özgü bir sistemdir. Bunu, Karakoç'un şiir kitaplarından okumak, en az şiir dışı kitaplarından okumak kadar olanaklıdır. *Taha'nın Kitabı, Hızırla Kırk Saat - 37*, İsa ve Musa dinlerinin de dirilişe ihtiyacı olduğunu gösterir.

90 Necmiye Alpay; a.g.y.
91 Beşir Ayvazoğlu; **Geleneğin Direnişi**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1996.
92 Ebubekir Eroğlu; **Sezai Karakoçun Şiiri,** Bürde Yayınları, İstanbul 1981.
93 Necmiye Alpay; a.g.y.

Karakoç'un şiirlerini kendi sisteminin bütününü göz önüne alarak okumak, olası okumalardan biridir. Böyle bir okuma, sözgelimi, şairin *İslamın Üç Atlısı* adlı denemesi gereği, şiirinde atlılar denen yerde oruç, namaz ve cihat, atlar denen yerde de Şam-Bağdat-İstanbul üçgeninin görülmesini gerektirir.

Bu noktada, Karakoç'un şiirlerindeki göndermeler ikiye ayrılabilir:

Birinci kümede, yukarıdakiler gibi, yazarın siyasal teziyle bileştirilerek uygarlıklar çatışması çerçevesinde düşünülebilecek göndermeler. Bunların zenginleştirici değeri konusunda ciddi kuşkular ileri sürülebilir.

Hızır ve menkıbeler olmak üzere kültürel çerçevede düşünebileceğimiz göndermelerin ele alınabileceği ikinci küme, Karakoç şiirinin büyük çekiciliğine çok açık katkılarda bulunur. [94]

Kesit III

Üçüncü oğul Batıda
Çok aç kaldı ezildi yıkıldı
Ama bir iş buldu bir gün bir mağazada
Açlığı gidince kardeşlerini arayacaktı
Fakat batının büyüsü ağır bastı
İş çoktu kardeşlerini aramaya vakit bulamadı
Sonra büsbütün unuttu onları
Şef oldu buyruğunda birçok kişi

94 Necmiye Alpay; a.g.y.

Kravat bağlamasını öğrendi geceleri
Gün geldi mağazası oldu onu parmakla gösterdiler
Patron oldu ama hala uşaktı
Ruhunda uşaklık yuva yapmıştı çünkü
Bir gün bir hemşehrisi onu tanıdı bir gazinoda
Ondan hesap sordu o da
Sırf utançtan babasına
Bir çek gönderdi onunla
Baba bu kağıdın neye yarayacağını bilemedi
Yırttı ve oynasınlar diye köpek yavrularına attı
Bu yüklü çeki
İyice yaşlanmıştı ama
Vazgeçmedi koyduğundan kafasına
Dördüncü oğlunu gönderdi Batıya

Üçüncü oğul, paraya kapılıp köle ruhlu bir patrona dönüşen vefasız bir evlattır baba için. Geceleri 'kravat bağlamayı öğrenen', patron olduğu halde, ruhu uşaklıktan kurtulmayan oğlun gönderdiği yüklü çeki, yırtan ve oynasınlar diye köpek yavruların atan baba için, üçüncü oğul tam bir kayıptır.

Kesit IV

Dördüncü oğul okudu bilgin oldu
Kendi oymak ve ülkesini
Kendi görenek ve ülküsünü
Günü geçmiş bir uygarlığa yordu
Kendisi bulmuştu gerçek uygarlığı
Batı bilginleri bunu kutladı
O da silindi gitti binlercesi gibi

Baba bunu da öğrendi sihirli tabiat diliyle
Kara bir süt akmıştı bir gün evin kutlu koyunundan

Dördüncü oğul, kendi uygarlığını küçümseyen bir bilim adamıdır. İlk kesitteki dengbêj üslubu bu keste de devam etmektedir: "*sihirli tabiat diliyle / Kara bir süt akmıştı bir gün evin kutlu koyunundan*"

Kesit V

Beşinci oğul bir şairdi
Babanın git demesine gerek kalmadan
Geldi ve batının ruhunu sezdi
Büyük şiirler tasarladı trajik ve ağır
Batının uçarılığına ve doğunun kaderine dair
Topladı tomarlarını geri dönmek istedi
Çöllerde tekrar ede ede şiirlerini
Kum gibi eridi gitti yollarda

Kesit, Karakoç sistemi içinde değerlendirildiğinde, *Körfez/Şahdamar/Sesler* kitabındaki şiirler, başka bir deyişle *Fecir Devleti*'ne kadar olanlar beşinci oğulundur. O evreden sonra yazılanlar, git gide daha yüksek dozlarda olmak üzere, yedinci oğulun hiç değişmeme iradesiyle, şiir oluştan kaçış, kaçma iradesini düşündürür. Karakoç, git gide, kendine ait bir düşünce/inanç sistemi de olan bir şair olmaktan çıkıp şiir de yazan, sistem sahibi bir düşünüre dönüşmek istercesine manzumede karar kılmış görünür; *'Doğumla ölümün böylesine barıştığı' -Leyla ile Mecnun-* gibi diriliş reçeteleri yazacak kadar

düzleşecek ölçülerde. [95]

Beşinci oğul; Batı'nın ve Doğu'nun farkında olduğu, üstelik geri dönmek için yola bile koyulduğu hâlde neden yollarda eriyip gider? Karakoç sistemi çerçevesinde düşünüldüğünde, yalnızca farkında olma aşamasında kaldığı, geri dönmek istese bile bir diriliş ruhuna ulaşmadığı için, diye bir yanıt bulunabilir. Zaten *Masal* şiiri de bu yönde gelişecek, kendini içkiye veren altıncı oğuldan sonra, yedinci ve son oğul, babasına olan değişmeme borcunu ödemek için Batı toprağında kendini dikine gömdüğü yerde Batılıların gözü önünde çektiği acılarla nurdan bir sütuna dönüşecektir.

Burada, yitip gitme korkusunun bütün boyutlarını okumamak olanaksız.

Belki tüm kimlikler gibi, Doğululuk ve Batılılık kimliklerinin kendileri gibi, yitip gitmekten kurtulmanın, varoluşta kazık çakmanın bir yolu olur, Doğulu kimliğini korumak duygusu/düşüncesi. [96]

Kesit VI

Sıra altıncı oğulda
O da daha batı kapılarında görünür görünmez
Alıştırdılar tatlı zehirli sulara
İçkiler içti
Kaldırım taşlarını saymaya kalktı
Ev sokak ayırmadı

95 Necmiye Alpay; a.g.y.
96 Necmiye Alpay; a.g.y.

Geceyi gündüzle karıştırdı
Kendisi de bir gün karıştı karanlıklara
Baba ölmüştü acısından bu ara

Altıncı kesit, babanın ölümü ve yedinci oğlun yola çıkması için bir gerekçedir.

Kesit VII

Yedinci oğul büyümüştü baka baka ağaçlara
Baharın yazın güzün kışın sırrına ermişti ağaçlarda
Bir alinyazısı gibiydi kuruyan yapraklar onda
Bir de o talihini denemek istedi
Bir şafak vakti Batıya erdi
En büyük Batı kentinin en büyük meydanında
Durdu ve tanrıya yakardı önce
Kendisini değistiremesinler diye
Sonra ansızın ona bir ilham geldi
Ve başladı oymaya olduğu yeri
Başına toplandı ve baktılar Batılılar
O aldırmadı bakışlara
Kazdı durmadan kazdı
Sonra yarı beline kadar girdi çukura
Kalabalık büyümüş çok büyümüştü
O zaman dönüp konuştu :
Batılılar !
Bilmeden
Altı oğlunu yuttuğunuz
Bir babanın yedinci oğluyum ben
Gömülmek istiyorum buraya hiç değişmeden

Babam öldü acılarından kardeşlerimin
Ruhunu üzmek istemem babamın
Gömün beni değiştirmeden
Doğulu olarak ölmek istiyorum ben
Sizin bir tek ama büyük bir gücünüz var :
Karşınızdakini değistirmek
Beni öldürseniz de çıkmam buradan
Kemiklerim değişecek toz ve toprak olacak belki
Fakat değişmeyecek ruhum
Onu kandırmak için boşuna dil döktüler
Açlıktan dolayı çıkar diye günlerce beklediler
O gün gün eridi ama çıkmadı dayandı
Bu acıdan yer yarıldı gök yarıldı
O nurdan bir sütuna döndü göğe uzandı
Batı bu sütunu ortadan kaldırmaktan aciz kaldı
Hâlâ onu ziyaret ederler şifa bulurlar
En onulmaz yarası olanlar
Ta kalblerinden vurulmuş olanlar
Yüreğinde insanlıktan bir iz tasıyanlar

Necmiye Alpay, metne 'Karakoç kaçıncı oğul?' sorusunu yönelterek şu yorumda bulunmaktadır: "Karakoç'u oğullardan çok, baba yerine koymak istiyor insan; sonuçta oğulları yaratan o değil mi? Ne var ki Masal'a bakılırsa baba, kendini içkiye veren altıncı oğulun kahrından ölmüştür. Şair onu yedinci oğuldan başka kimse kalmasın diye öldürmüş olmalı. Yedinci oğul ise şair değil"dir. [97]

97 Necmiye Alpay; a.g.y.

▪ 3. METNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

Yedi; yaşamı, masalı ve sinemayı imler. Masalın vazgeçilmez sayılarından biri de 'yedi'dir. Yedi oğul, yedi kesit ayrıntısı tesadüf değildir. 'Karakoç, bu şiirle bir tür senarya yazmayı da denemiştir.' denilebilir. İyi bir yönetmen için, Masal, çekime hazır bir senaryo metni gibidir.

▪ 4. SONUÇ-YARGI

Masal'daki ikinci, beşinci ve yedinci oğulda sırasıyla farklı dönemlerin Sezai Karakoç'larını görmek mümkündür.

***

'Diriliş Tezi' çevresinde, daha kavramlaştırma aşamasından itibaren Nebevi oluş, kuruluş ve uygulamasıyla Diriliş Uygarlığı'nın modelini çizen Sezai Karakoç, onun temel dinamikleri arasına 'ruhî faktörü alt-yapı' olarak yerleştirmek suretiyle de diğer uygarlıklardan köklü olarak ayırır ve buradan itibaren, söz konusu modelin diğer modellere göre farkını 'karşılaştırmacı' bir bakış açısıyla verir. [98] Bu karşılaştırmacı bakışı, *Masal*'da görmek mümkündür.

Karakoç, bir çözüm olarak sunulan 'Doğu-Batı Sentezi'ne de katılmaz. Çünkü, bu konuda atılan tüm adımlar başarısız olmuştur.

Karakoç'un *Masal*'daki Doğu'su ruhunda Batılılarca büyük tahribatlar yapılmış bir Doğu'dur.

98 Ömer Lekesiz; **Diriliş ve Uygarlık**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Bugün gelinen noktada, Batı uygarlığını bunalıma sürükleyen temel çıkmazlar hakkında Karakoç'un öne sürdüğü görüşleri şöyle sıralamak mümkündür:

BİR: Metafiziği ikinci plana atmış olması Batı medeniyetini uzun ömürlü kılmayan faktördür. Maddeci akıl, dengede durması gerken fizik-metafizik dengesini bozmuş; usul, esas, pratik teoriyi; araç, amacı; yapılan, yapanı boyunduruğu altına almaya başlamıştır. [99]Bunun sonucu olarak din ve akıl arasında sağlıksız bir ilişki oluşmuştur.

İKİ: Karakoç, Batı düşüncesini tüm dünyayı saran evrensel bir yabancılaşmanın sebebi olarak görür. Yabancılaşma karşısında görünrn ideolojilerin de başka bir yabancılaşma doğurdukları görüşündedir. [100]

ÜÇ: Karakoç, Batı'nın yükselişindeki en temel etken olarak kabul edilen akla verilen değerin, bugün bir zaafa dönüştüğü düşüncesindedir. Karakoç, Batı medeniyetinin vahiy karşısında aklı bir 'direniş bendi' olarak kullanmasını eleştirir. Karakoç'a göre, insanlık, bunu denediği her dönemde bir bocamla ve bunalıma girmekten kurtulamamıştır. [101]

Karakoç, Batı'nın başarıyı hedeflerken önemli bir unsur olarak görülmesi gereken erdem kavramını yok sayarak sadece pratik sonuca değer vermesini de eleştirir.

99 Sezai Karakoç; **İnsanlığın Dirilişi**, 8. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2011.

100 Münire Kevser Baş; **Diriliş Taşları**, *Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar,* Lotus Yayınları, Ankara 2008.

101 Sezai Karakoç; **Çağ ve İlham III**, 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

DÖRT: Karakoç, Avrupa'nın bugün dünya tarafından linç edilmekorkusu taşımakta olduğuna işaret etmektedir. Sartre, Toynbee, Russel, Albert Camus, Gabriel Marcel gibi isimleri, âdeta bu geleceğin ürpertisini duymuş yazarlar olarak görür.[111]

Batı gençliği ilk defadır ki atalarının duymadığı bir kaygı içindedir. Dünya insanlığına katılma onlar tarafından sevilme ve kabul edilme ihtiyacı hissetmektedir.[102]

BEŞ: Karakoç, Batı'nın üstün konumu nedeniyle, kendisi dışındaki dünyaya turistik bir ilginin dışında görmezlikten geldiğini düşünmektedir. Oysa iletişim imkânlarının zirveye ulaştığı bu çağda daha derinlikli bir ilişki aslında Batı'nın eksik yanlarını, tamamlayabileceği bir ruhsal kaynaşma gerekliyken, Batılı bundan kendini âdeta korumaktadır. [103]

ALTI: Batı uygarlığı, kendisine yadigâr kalmış son inanç sistemiyle de ilgisini tüketince dünyacı bir medeniyet olma vasfı güçlenerek 'ölüm dikkati'ni yitirmiştir. Karakoç'a göre Batı uygarlığı, her güçlü uygarlık gibi ölüme inişler, ölümden çıkışlar yapma zorunluluğunu unutmuş görünmekte; kendini ölümle denemekten kaçmaktadır. Oysa "ölüm dikkati, bir sansür aracı olarak değil; bir eğitici olarak ruhumuzun en iç niyetlerinden en dış davranışlarımıza kadar bir gözcü kılınmak zorundadır." [104] Ölümü anlamlandırma konusunda sağ-

102 Sezai Karakoç; **Sütun**, *Günlük Yazılar II,* 5. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1999.

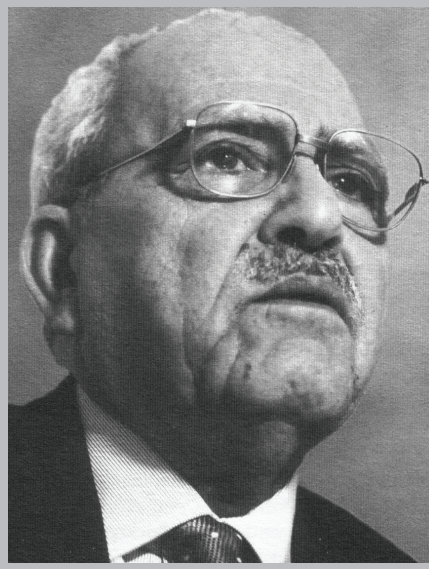
103 Sezai Karakoç; **İnsanlığın Dirilişi**, a.g.y.

104 Sezai Karakoç; **İnsanlığın Dirilişi**, a.g.y.

lıklı bir zihin durumuna ulaşmak elzemdir. Ölümü yoksayma aslında o zihin yapısının acziyetini, çaresizliğini ifade eder.

YEDİ: Karakoç; Batı'nın en özgün taraflarından biri olan teknolojiye ve beraberinde getirdiklerine eleştirel bir gözle bakar. İşçilerin çalışma koşullarını savaş esirlerinin durumuna benzeten Karakoç, Batı'yı bir 'zulüm ekoomisi' olarak niteler. [105]

105 Münire Kevser Baş; a.g.y.



IX

Sürgün Ülkeden
Başkentler Başkentine



Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini
Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini
Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

▪ 1. METİN

SÜRGÜN ÜLKEDEN BAŞKENTLER BAŞKENTİNE

Sezai Karakoç

Senin kalbinden sürgün oldum ilkin
Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgünün bir süreği
Bütün törenlerin şölenlerin ayinlerin yortuların dışında
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Uzatma dünya sürgünümü benim
Güneşi bahardan koparıp
Aşkın bu en onulmazından koparıp
Bir tuz bulutu gibi
Savuran yüreğime
Ah uzatma dünya sürgünümü benim
Nice yorulduğum ayakkabılarımdan değil
Ayaklarımdan belli
Lambalar eğri
Aynalar akrep meleği
Zaman çarpılmış atın son hayali
Ev miras değil mirasın hayaleti
Ey gönlümün doğurduğu
Büyüttüğü emzirdiği
Kuş tüyünden
Ve kuş sütünden
Geceler ve gündüzlerde
İnsanlığa anıt gibi yükselttiği
Sevgili

En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Bütün şiirlerde söylediğim sensin
Suna dedimse sen Leyla dedimse sensin
Seni saklamak için görüntülerinden faydalandım Salome'nin
Belkıs'ın
Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine aşikarsın bellisin
Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini
Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini
Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Yıllar geçti saban olumsuz iz bıraktı toprakta
Yıldızlara uzanıp hep seni sordum gece yarılarında
Çatı katlarında bodrum katlarında
Gölgendi gecemi aydınlatan eşsiz lamba
Hep Kanlıca'da Emirgan'da
Kandilli'nin kurşuni şafaklarında
Seninle söyleşip durdum bir ömrün baharında yazında
Şimdi onun birdenbire gelen sonbaharında
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Ey çağdaş Kudüs (Meryem)
Ey sırrını gönlünde taşıyan Mısır (Züleyha)

Ey ipeklere yumuşaklık bağışlayan merhametin kalbi
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs bardağında
Köle gibi satıldım pazarlar pazarında
Güneşin sarardığını gördüm Konstantin duvarında
Senin hayallerinle yandım düşlerin civarında
Gölgendi yansıyıp duran bengisu pınarında
Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
Verilmemiş hesapların korkusuyla
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Ülkendeki kuşlardan ne haber vardır
Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır
Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır
Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır
Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır
O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır
Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır
Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır
Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır
Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır

Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır
Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır
Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır
Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili[105]

Açıklama

Bir siyasi partinin genel başkanı, başka bir siyasi partinin genel başkanı olan bir şairin dizelerini parti kongresinde okuyabilecek kadar kendisine yakın bulur. Recep Tayyip Erdoğan, 30 Eylül 2012 tarihindeki AKP'nin 4. Olağan Kongresi'nde Sezai Karakoç'un *Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine* şiirinden kesitler okur.

***

Sezai Karakoç, "İstanbul başkent olmalı."[106] der.

Suriye ve Irak halklarının milletimizin bir parçası olduğunu söyler. Eski büyük islâm devletlerine başkentlik yapmış Şam ve Bağdat gibi şehirler Ankara'dan çok İstanbul'a bağlı olmayı veya İstanbul'un İslâm Âlemi'nin New York'u olmasını kabullenmeyi yeğlediklerini, yeğleyebileceklerini düşünür.

105 Sezai Karakoç; **Zamana Adanmış Sözler**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1985. [Dört bölümlük şiirin dördüncü bölümü alınmıştır.

106 Sezai Karakoç; **Tarihin Yol Ağzı, İki Röportaj**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2007.

"New York, hem Amerika'nın bir şehri, hem de BM'nin başşehri gibi. Ortadoğu'nun başkentidir İstanbul; bu, biz istesek de böyledir istemesek de. Eğer biz İstanbul'u başşehir yapmazsak, Ortadoğu'nun yeni düzeninin idare merkezi, yani başşehri olarak, başkaları yapacaktır." [107]

▪ 2. ÇÖZÜMLEME

2.1. Metnin İletişim Boyutu

Başlık: Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine

Buradaki *'sürgün ülke'*, *'sürgün edilme'* anlamının dışında, *'uzak kalma'* bağlamında ele alınmıştır. O istenilen neyse, onun sevgisine, çağrısına duyarsız olma /duyarsız kalma durumu söz konusudur. *'Başkentler başkenti'*, ilk anlamıyla İstanbul'dur. İstanbul, *-açıklama bölümünde de belirtildiği gibi-* çağrışımı zengin bir imgedir. İstanbul'un yerine gelebilecek her sözcük, bir tür *'başkentler başkenti'*dir.

Anlatılan Özne:

Bölümün üzerine odaklandığı sözcük *Sen*'dir. *Sen* kullanımı; çoğul okumaya uygun bir özellik gösterir. *Sen* zamiri, hem Tanrı, hem Peygamber, hem gül uygarlığı, hem İstanbul, hem de sevgili *-Monna Rosa-* anlamlarına gelecek biçimde yinelenir.

sen	Tanrı	*ben*	dünya sürgünü
sen	Peygamber	*ben*	şiirler söyleyen biri
sen	Gül Uygarlığı	*ben*	affa layık olmayan biri
sen	Mekân: İstanbul	*ben*	aşka, inanca muhacir
sen	Sevgili: Monna Rosa	*ben*	merhamet bekleyen çaresiz

107 Sezai Karakoç; a.g.y.

Anlatıcı:

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine içerisinde söylem açısından farklı bir yeri olan metnin anlatıcısı şairin kendisidir, yani şiir kişisi Sezai Karakoç'tur. Şiir kişisi ile şairi özdeşleştirmek mümkündür. Şairin poetikası ve yaşamı incelendiğinde şiirin kişisinin şairin kendisi olduğu, kendisinden izler taşıdığı görülecektir.

Kendisine Anlatılan Kişi:

Okur, sevgilinin kimliği konusunda, önce bazı tereddütler yaşar. *'Acaba, şiirdeki 'sen' kimdir? Buradaki 'sen'le Mona Roza arasında bir ilişkşi kurulabilir mi?'* gibi sorular, okurun zihninden geçer. Şiir, sonsuz yorumlanan bir söz olduğuna göre, herkesin kendince bir '*sen*' bulması da kaçınılmazdır.

2.2. Kesitleme

Kesit I

Senin kalbinden sürgün oldum ilkin
Bütün sürgünlüklerim bir bakıma bu sürgünün bir süreği
Bütün törenlerin şölenlerin ayinlerin yortuların dışında
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Uzatma dünya sürgünümü benim
Güneşi bahardan koparıp
Aşkın bu en onulmazından koparıp
Bir tuz bulutu gibi
Savuran yüreğime

Ah uzatma dünya sürgünümü benim
Nice yorulduğum ayakkabılarımdan değil
Ayaklarımdan belli
Lambalar eğri
Aynalar akrep meleği
Zaman çarpılmış atın son hayali
Ev miras değil mirasın hayaleti
Ey gönlümün doğurduğu
Büyüttüğü emzirdiği
Kuş tüyünden
Ve kuş sütünden
Geceler ve gündüzlerde
İnsanlığa anıt gibi yükselttiği
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

'Senin kalbinden sürgün oldum ilkin' dizesinde, öncelikle Hz. Peygamber'in yüreğine, onun sevgisine gönderme vardır. Buradaki *'sürgün olma'*, *'sürgün edilme'* anlamında kullanılmamıştır. Onun sevgi ve duyarlığına, mesaj ve çağrısına duyarsız olma/duyarsız kalma durumundan kaynaklanan sürgün olma durumu söz konusudur. Bu durum kendini ve özbenliğini unutmaktan kaynaklanan dünya uygarlığı içinde şaş(a/ı)kalmaya neden olmuştur.[108] İkinci okuyuş biçiminde, *Sen* sözcüğüne gül uygarlığı anlamı verilmelidir.

108 Abdurrahim Karadeniz; **Zamana Adanmış Sözler'in Minyatür ve Ebrûli Bakış Açısı**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Kesit II

Bütün şiirlerde söylediğim sensin
Suna dedimse sen Leyla dedimse sensin
Seni saklamak için görüntülerinden faydalandım Salome'nin
Belkıs'ın
Boşunaydı saklamaya çalışmam öylesine aşikarsın bellisin
Kuşlar uçar senin gönlünü taklit için
Ellerinden devşirir bahar çiçeklerini
Deniz gözlerinden alır sonsuzluğun haberini
Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Bu kesitteki Leylâ, Salome, Belkıs kavramlarında, klâsik şiirimizdeki çağrışım alanlarından yararlanma söz konusdur.

Bu kesitten itibaren şairin ruhen daha huzurlu bir döneme girdiğini hissetmek mümkündür. Aşk acılarının bir manası kalmamıştır.

Şiirin tümü dikkate alındığında, bu kesitte, "her şeyi aşan, her olumsuzluğu yok sayan bir varlık düzeyine ulaşmıştır. Bundan sonra şair, tüketilmesi gerekenlerden kurtulmuş olarak 'dirilişe kanat açacaktır." [109]

109 Münire Kevser Baş; **Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu**, İnsan Yayınları, İstanbul 2011.

Kesit III

Yıllar geçti saban olumsuz iz bıraktı toprakta
Yıldızlara uzanıp hep seni sordum gece yarılarında
Çatı katlarında bodrum katlarında
Gölgendi gecemi aydınlatan eşsiz lamba
Hep Kanlıca'da Emirgan'da
Kandilli'nin kurşuni şafaklarında
Seninle söyleşip durdum bir ömrün baharında yazında
Şimdi onun birdenbire gelen sonbaharında
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Ey çağdaş Kudüs (Meryem)
Ey sırrını gönlünde taşıyan Mısır (Züleyha)
Ey ipeklere yumuşaklık bağışlayan merhametin kalbi
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Kesitlerdeki tekrarlarda kendini tüm şiire hakim kılan samimiyet ve yakarış, *Üç Kaside*'nin [110] ve 'af edilme' ve 'şifa bulma' -felcin geçmesi- olayına göndermedir. Karakoç, Kaâb Bin Züheyr gibi hem kendisi için hem de toplumu için af dilemekte, hem de Hz. Peygamber'in hırkasının altında yer edinmeye yönelmektedir. İmam-ı Bûsırî'nin geçen felci gibi, top-

110 Sezai Karakoç; **Üç Kaside**, Fatih Yayınları, İstanbul 1967. Yeni İstiklâl gazetesinde yayımlanan şiirlerde Türkçe Söyleyen: Mehmet Yasin imzası görülür. Üç Kaside [Kaside-i Bürde, Endülüs'e Ağıt ve Bürüyen Kaside] , eklenen çevirilerle İslamın Şiirin Anıtlarından adıyla Diriliş Yayınları'ndan çıkar.

lumsal felcimizin geçmesi için yakarmaktadır. Burada yukarıda adı geçen şairler şiirlerini, rüyada ya da yüz yüze nasıl ona sunmuşlarsa, Karakoç da onlar gibi, huzurda hissetmektedr kendisini. Bu yargı, "*Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim/Af dilemeye geldim affa lâyık olmasam da*" dizelerindeki ve diğer dizelerde de yinelenen yönelişten çıkarılabilir. Bütün denkliklerin şair tarafından tam olarak kurulduğu söylenebilir. Bu kesitteki Kudüs-Meryem, Mısır-Züleyha kavramlarının klâsik şiirimizdeki çağrışım alanlarından yararlanılır. Adı geçen tüm kişilere klâsik şiirimizde ve yüce Kitap'ta adı geçen kişilikler olarak bakılmalıdır. Her birinin bir kıssasının bulunduğu Züleyha kıssasından hareketle hatırlanmalıdır:

'Mağrip sultanın kızı olan Züleyha, rüyasında Yusuf'u görerek âşık olur. Çok güzel olan Züleyha'ya bütün hükümdarlar talip olmuşlardır. Fakat Züleyha onlarla evlenmek istememiştir. Nihayet babası Züleyha'yı Aziz-i Mısır'a verir. Züleyha da Mısır'a gelir. Bu sırada Yusuf satılmak için mezada çıkarılmıştır. Züleyha'nın ısrarı üzerine, Aziz-i Mısır Yusuf'u satın alır. Züleyha Yusuf'a daha da meftun olur. Onu kendine cezbetmek için ısrarcı olursa da Yusuf razı olmaz. Nihayet bir gün, Yusuf'un yattığı bir sırada Züleyha yanına gelerek tekrar ısrarcı olur. Yusuf kaçmak için kapıya koşar. Züleyha da ardından koşarak gömleğini tutunca Yusuf'un gömleği yırtılır. İkisi bu durumda kapıdan dışarı çıkınca Aziz-i Mısır'ı kapının önünde bulurlar. Züleyha korkusundan Yusuf'a iftira eder ve onu zindana attırır.'

Bu kıssa, Züleyha ismiyle beraber hatırlanırken -Leylâ denince Mecnûn'un hatırlanması kaçınılmaz olduğu gibi- aynı is-

min çağrıştırdığı bir başka ismin de Yusuf olduğu ve Yusuf'un da ayrı bir kıssasının bulunduğu hatırlanmlaıdır. Binbirgece masallarında olduğu gibi. 'sembol sembol içinde' 'kıssa kıssa içinde' bir anlatım ve yaklaşımın Karakoç şiirinin anlam katmanları arasındadır. Göndermede bulunulan özel adların birer sembol olduğunu bilen şair, 'Sembolsüz bir milletin yaşayamayacağı'nı düşündüğünden, bu anlatım olanağını özellikle diriltmek ister gibidir. Şiirin, eksiltili bir anlatımın olduğu/olması gerektiği düşünüldüğünde semboller üzerinden anlatma/hatırlatma, oldukça etkili bir eksiltili anlatma olanağı sunar.

Karakoç, yalnızca klâsik şiirimizin mazmunlarını kullanmaz. Venüs bardağı, Konstantin duvarı gibi sembollerle de karşılaşırız onun şiirinde. *Venüs,* Yunan mitolojisinde *Afrodit* olarak bilinen, Romalıların aşk tanrıçasıdır. Şair, dağların yıkılışını görmüştür bir *Venüs* bardağında. Bu dizede *dağlar* yerli insanımızı Mehmet'i, Hasan'ı, Osman'ı, Ömer'i imliyor olmalı. Ya da *Masal* şiirindeki 'tatlı zehirli sular'a alıştırılan altıncı oğul... Dolayısıyla bu dizeyle şaire acı veren derin bir yabancılaşma aktarılıyor/hissettiriliyor. [111]

Kesit IV

Dağların yıkılışını gördüm bir Venüs bardağında
Köle gibi satıldım pazarlar pazarında
Güneşin sarardığını gördüm Konstantin duvarında
Senin hayallerinle yandım düşlerin civarında

111 Abdurrahim Karadeniz; a.g.y.

Gölgendi yansıyıp duran bengisu pınarında
Ölüm düşüncesinin beni sardığı şu anda
Verilmemiş hesapların korkusuyla
Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim
Af dilemeye geldim affa layık olmasam da
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

Karakoç, yalnızca klâsik şiirimizin mazmunlarını kullanmaz. *Venüs bardağı, Konstantin duvarı* gibi sembollerle de karşılaşılır onun şiirinde. *Venüs,* Yunan mitolojisinde *Afrodit* olarak bilinen, Romalıların aşk tanrıçasıdır. Şair, dağların yıkılışını görmüştür bir *Venüs* bardağında. Bu dizede *dağlar* yerli insanımızı Mehmet'i, Hasan'ı, Osman'ı, Ömer'i imliyor olmalıdır. Ya da *Masal* şiirindeki 'tatlı zehirli sular'a alıştırılan altıncı oğul... Dolayısıyla bu dizeyle şaire acı veren derin bir yabancılaşma aktarılır/hissettirilir. [112]

Kesit V

Ülkendeki kuşlardan ne haber vardır
Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır
Aşk celladından ne çıkar madem ki yar vardır
Yoktan da vardan da ötede bir Var vardır
Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır
O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır

112 Abdurrahim Karadeniz; a.g.y.

Sakın kader deme kaderin üstünde bir kader vardır
Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır
Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır
Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır
Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır
Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır
Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır
Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili

Beşinci kesitte, şiirin söylemi ve sesi, önceki dört kesite göre, daha bir destansı tona bürünür. Şiir, estetik bir görkeme dönüşür. Anlatı öğeleri ağırlıklarını giderek daha yoğun hissettirir. Dizelerde, epiğin destansı bir biçimde lirik ile buluşması izlenir.

▪ 3. METNİN BİÇİMSEL ÖZELLİKLERİ

Dört bölümden oluşan şiirin bu bölümünde na't özellikleri daha baskın görünür. Peygamber'e sesleniş, bütün törenlerin, şölenlerin dışında ve samimiyetle yapılan bir yakarıştır. Kaside-i Bürde'nin, *"Ondan özür dilemeye geldim, af istemeğe geldim,/ Çünkü O sırrını bilendir, kabul edicisidir mazeretlerin, O affedenlerin en affedicicisi"* dizeleriyle Karakoç'un, "*Sana geldim ayaklarına kapanmaya geldim /Af dilemeye geldim affa layık olmasam da / Uzatma dünya sürgünümü benim*" dizeleri arasındaki duygudaşlık ve amaç birliği, oldukça dikkat çekicidir. Ayrıca İmam-ı Bûsirî'nin *Bürüyen Kasidesi*'ndeki,

"*Onu sevgili edindi seve seve insan yaratan, insan ören Rabbi*" dizesindeki sevgili sözcüğünün kullanımı, Karakoç'un sevgili yaklaşımına temel oluşturmaktadır. Yine aynı kasidedeki, "*Ey insanların en iyisi, en üstünü, yalnız sana sığınılır*" dizesindeki söyleyiş ve yaklaşım biçimi de:

Ey gönüllerin en yumuşağı en derini
Sevgili
En sevgili
Ey sevgili
Uzatma dünya sürgünümü benim

dizelerine kaynaklık etmektedir. Şair, bu duyarlığı aynı söyleyişle yenilemektedir. Şiir boyunca beş kez yinelenen bu söyleyiş, ses ve ahenk bakımından metni büsbütün sardığı gibi, söyleyiş güzelliği ve derinliğiyle de şiiri mükemmel bir na't örneği hâline getirmektedir. [113]

▪ 4. SONUÇ-YARGI

Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine şiirinde, "Kutlu Peygamberin insanlığa miras bıraktığı İslam uygarlığının çağımızdan sürgün edilişine yakılan bir ağıt sesi duyulur. Bir özlem ağıtı olan şiirdeki 'düalist' yapı ve imgelerin çağrışım zenginliği, çağdaş bir kaside gibi, ona n'at vasfı da kazandırır."[114]

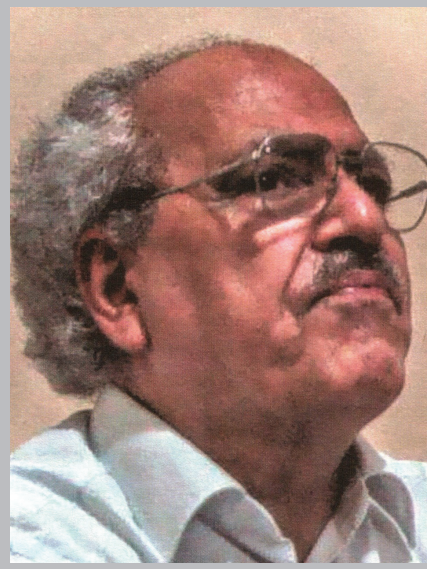
Sezai Karakoç, zamana ve uygarlığımıza perspektif dışı minyatür bir yaklaşımla yönelerek Şeyh Galib, Nedim, Bakî,

113 Abdurrahim Karadeniz; a.g.y.

114 Turan Karataş; **Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç**, (Doktora Tezi) Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998.

Fuzûlî, Kaâb Bin Zübeyr, Salih Bin Şerif, İmam-ı Bûsirî, Ebû Nuvas gibi şairlere doğrudan göndermelerle klâsik şiirimizin tüm zenginliğini ve dünya görüşünü yenilemektedir. Şairlerin ayrı zamanları, ayrı dilleri, ayrı kişilikleri ayrıı duyarlığı nasıl besleyip büyüttüyse, imgelemini güçlendirdiyse, Karakoç'un şiiri de, uygarlığımız gibi, farklı veya türdeş varyantları birleştirerek onları bir zenginliğe çevirir. Uygarlığımızın duyarlılığına aynı bakış açısıyla yönelir; minyatür ve ebrû. Zaman, mekân, dil, düzlem ayrımlarını minyatür bir bakış açısıyla kaynaştırır. Her doku, her renk hem kendi renk ve dokusunu korur; hem de diğer renk ve dokuları etkiler. Bu etkileşim de ebrudur. Bir taşım, birliktelik ve yeni bir kimlik. Her kimlik ve kişilik bütünün içinde kendi özelliklerini dönüştürerek korur. Ebru bir bütün oluşturur: Uygarlığımız gibi... [115]

115 Abdurrahim Karadeniz; a.g.y.



X

Monna Rosa ve 1980 Kuşağı



Sezai Karakoç'un Monna Rosa şiiri, 1980 kuşağından dindar, milliyetçi, mukaddesatçı gençler arasında elden ele fotokopilerle çoğaltılarak dolaşır ve hüzün dolu, içe işleyen buğulu bir ses tonuyla küçük ev toplantılarında, yurt odalarında, bazen de bir ranzanın üzerinde tek başına mırıldanılarak okunurdu.

Siyasetten uzak, düpedüz aşk şiiri olduğu hâlde gençlerin vicdanını yaprak gibi kat kat açarak hak ve adalet duygusuna taşırdı.

Tutku, sadakat ve vefa dolu, bedel ödenen aşklar, kalpleri eğitirdi. Evlenme teklif edilen kızlar da bu yüzden çıtayı yükseltirdi. Böyle bir şiir yazabilmek ya da hiç değilse yazılanı anlayabilecek asgari duyarlılığa sahip olmak gerekirdi.

Yaşam, Monna Rosa'dan önce ve sonra olarak ortasından ikiye bölünmüştü sanki. Hiçbir şey eskisi gibi olamazdı artık. *"Sana tavus kuşunun içime girdiğini / Son en son söz olarak söylemek istiyorum / İçime girdiğini, tüyünü yolduğunu /Son en son söz olarak söylemek istiyorum / İçimde tavusların bir bir kaybolduğunu /Bana da bir çift ak kanat kaldığını / Son, en son söz olarak söylemek istiyorum"*[116] diyen aşkınlığa aşina olan yüreklere itibar eder olmuştu kızlar.

Yıldız Ramazanoğlu; *Monna Rosa Kuşağı* başlıklı yazısında, 1980 öncesi İslâmî kesimin görüntüsünden kesitler vermektedir: "Çoğu kimse, Monna Rosa'daki gibi sevdiğine kavuşamamıştı. Çünkü birçok arkadaşımızın nişanlısının sözlüsünün solcular tarafından öldürüldüğünü hatırlıyorum. Dizilerde romanlarda sol görüşlüler çok okuyan, entelektüel ve iyi çocuklar olarak gösteriliyor yıllardır; ama hepsi öyle değildi, iki taraf da pusu kurup vurmuştu birbirini.

Kavuşanlar da vardı. Evler akrabaların ya da arkadaşların verdiği eski kullanılmış eşyalarla kurulurdu. Bir avize alıp asmak

116 Sezai Karakoç; *Şiirler IX*, **Monna Rosa**, *İlk Şiirler,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

bile düşündürürdü birçoklarını. Başkalarında olmayan şeylerin kendi evinde olması kalben içlerine sinmezdi şiir okuyan gençlerin. Kırık dökük bir araba alanların, mahcubiyetle herkesi evine taşıyarak kefalet ödediği zamanlardı.

O zamanlar, *"Peygamber çiçeğinin aydınlığında ara sana doğru uzanan çaresiz ellerimi"* dizesinden yola çıkıp bu sömürü ve haksızlık dolu dünyaya nasıl bir cevap vereceğimizi düşünürdük. Bizi Monna Rosa'yla kendine bağlayan adam, *Kıyamet Aşısı, Diriliş Nesli'nin Amentüsü, İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* gibi hacmi küçük, etkisi büyük kitaplarıyla da Pakistan'ın İkbal'i gibi diriltici bir ruh üflüyordu.

Kirpiklerinde her an bir güneş doğup bir güneş batan, yüzünde ve yüreğinde her an bir ay bölünen, bir şakkulkamer mucizesi vuku bulan, iyileştirici ışıkları şifa veren, dirilten Müslümanlar olmaktan söz ediyor, yaşamıyla da örnekliyordu.

Geçmiş ve gelecek diye zihnimizde var edilen yalancı bölmeleri deviren, çağın dışında kalmadan, günün adamı olmadan, bütün zamanları kuşatan bir 'Zaman Kahramanlığı'ydı önerdiği."[117]

Yıllar sonra yüreği yoklayan eski bir hayal gibi Monna Rosa'yı hatırlayan, şimdi ellili yaşlarını süren 1980 kuşağı, o zamanlar; Karakoç'un *Kalp Medeniyeti* dediği şeyin nasıl gerçekleşeceğini konuşur; onun "Benim neslimin amentüsü sürekli bir kritiktir." diyen sesine kulak verilir, kitapları okunurdu. Bir insanı insan yapan ölçü diğergamlık ve kendini feda etme

117 Yıldız Ramazanoğlu; **Monna Rosa Kuşağı**, Temrin, S. 26, Haziran 2010.

duygusunun derecesiydi. Başkasının hakkının kendine geçip geçmemesinden endişe eden, lüks, israf ve gösterişten kaçan, emeksiz kazançtan rahatsız olan insanlar çoğunluktaydı. Zenginlerin malının bekçiliğine indirgenmiş devletten, sosyal devlete geçiş için okumalar yapılan bir çağ özlemi vardı.

Sezai Karakoç; Monna Rosa şiiriyle 1980 kuşağının aşka ve kadına bakışını derinden etkilerdi. Çünkü, o kuşak; iki darbe arasında büyüyen, kolejlerde okumayan; Cahit Külebi'nin Hikâye'sindeki köylerde doğan; asla konuşamayacakları kızlara sevdalanan; Yılmaz Güney gibi bakıp Orhan Gencebay gibi efkârlanan, ilkin susmayı öğrenip Nâzım Hikmet'i, Ahmed Arif'i içinden okuyan; '*verdiği sözlerde mahsur kalan*', '*alın yazısında bile tashih çıkan*' delikanlıları temsil ederdi.

Monna Rosa, zannedildiğinin aksine, sadece İslamcı gençliğin şiiri değildi. Sezai Karakoç'tan haberi olmasa da Diriliş düşüncesinin çok uzağında bulunsa da Monna Rosa o yıllarda solcuların da dilindeydi. Sözgelimi, Yılmaz Güney bile sevgilisi Nebahat Çehre'ye aşkını bu şiirle anlatırdı.[118]

Monna Rosa'dan sonra kadın, Karakoç şiirlerinde artık görünmez olur. Sanki, kapatılmış, kabuk bağlamış bir yaraya

118 Gazeteciler, Yılmaz Güney'i Ayazpaşa'da Birsen Menekşeli ile oynadığı Marmara Hasan filminin setinde çalışırken bulmuştu. Rol gereği siyah kıvırcık saçları hafif beyazlatılmıştı... Yüzünde üzgün bir belirti vardı. Gazetecilerin olay hakkındaki sorusuna şu dizelerle karşılık vermişti:
'Benim aşkım sığmaz öyle her saza,
En güzel türküyü bir kurşun söyler'
'Bu benim aşkımı, sevgimi özetler.' diye eklemişti Yılmaz Güney, 'Nebahat'la ayrılmamı hep yazarlar, söylerler. Onlar yazar, ben okurum. Ayın 29'unda mahkeme varmış diyorlar. On bin defa mahkeme olur, durum yine düzelir. Bugün aramızda bir dargınlık var, bir krizdir bu, gelip geçici...' / Sıddık Akbayır; **Kalpzaman Yeşilçam**, Cumhuriyet Kitap Eki, S. 1046, 4 Mart 2010.

dönüşür bu şiir. Şairi tarafından dilden dile dolaşmaların keşiflerine ve yorumlarına terk edilmişse de, kaderi şairin tasarladığından farklıdır her şey. Monna Rosa'nın güzelliği, onu içine alan efsanenin oluşturduğu yeni okuma biçimleriyle görülmez hâle gelmiştir sanki.

Monna Rosa, yeniden soyut adreslere, yeşil taşra kasabalarındaki gül bahçelerine geri döndürülemez. Çünkü, Muzzez Akkaya, ççzülmüş bir sırrın üzüntüsü gibi, 50 yıl sonra ortaya çıkmıştır.

Cihan Aktaş, Monna Rosa'yı kadınlar açısından ele alırken şu alt başlıkları kullanır:

▪ *Sezai Karakoç'u Okuyabilen /Anlayabilen Kadınlar*

Sınavı geçmiş kadınlardır bunlar. Sezai Karakoç'u bir erkek şiir okuru kadar anlayabildiklerini bir şekilde kanıtlamışlardır. İçlerinde kimileri, hatta büyük çoğunluğu, şairin dünyasına yakınlaştıkça, kendilerinden beklenilen kadın tanımını sorgulayan bir dil edinebilmişlerdir.

Karakoç şiirlerini izlemek suretiyle *'Ruh Kadın'* olmaları beklenmiştir onlardan. Karakoç şiirlerini kavrama yetenekleri, hayatın içinde var olmaya yönlendiren nedenlerden biri olarak gelişmiştir. [119]

Aşk hep vardır. Ancak, 80'li yıllarda âşık olanlar dünyevi tutkuları nedeniyle utandırıldıkları için, bunu dolaylı bir şekil-

119 Cihan Aktaş; **Monna Rosa'nın 80 Kuşağı Üzerindeki Etk**isi, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

de ifadeyi yeğlerler. Bu dolaylı anlatımın anahtarı da Monna Rosa'dır bir bakıma. Murat Kapkıner'in bağlama eşliğinde okuduğu şiir kaseti o yılların en çok kopyası yapılan çalışmalarındandır.

Sırlı, sihirli bir şiir olan Monna Rosa'yı basılı olarak gören bu kuşak, şiirde hissedilen büyünün az da olsa yitirildiğini hisseder. İnternet üzerinden kolayca ulaşılabilen bir albüm gibi, Sacit Onan'ın sesinden her an dinlenebilen Monna Rosa, öncelikle Sezai Karakoç'u Okuyabilen /Anlayabilen Kadınlarda bir düşkırıklığı yaratır.

Kadın olarak bir erkeğin bir kadına duyabileceği aşkı bu şiir kanalıyla öğrenebileceğini uman bu kuşak; her şeye rağmen özenli el yazısıyla çoğaltılmış Monna Rosa'yı hâlâ, kendilerine genç kızlık günlerini hatırlattığı için çok sever ve okumaya devam ederler.

▪ *Sezai Karakoç Okumaktan Uzak Duran Kadınlar*

Karakoç şiirlerini defalarca okusalar da sınavı geçemedikleri için baştan eş ilişkilerinde yenik düşmüşlerdir. Karakoç şiirlerini anlasalar da, anlamasalar da bu yenikliği yaşayabilirler; çünkü, varlıkları bir şekilde, eşlerinin muhayyelesindeki Monna Rosa ile uyuşmaz. [120]

▪ *Sezai Karakoç Kadınlarına Benzeyen Kadınlar*

Romantik dindar-İslamcı gençlerimizin hayallerindeki '*ruh-kadın*'lardır bunlar. Monna Rosa, yitirilmiş güllü bahçe-

120 Cihan Aktaş; a.g.y.

leri temsil eden bir semboldür. Şiraz'ın artık hayatta olmayan ünlü bahçeleridir. Dante'nin Beatrice'i, Kerem'in Aslı'sıdır. Monna Rosa aynı zamanda, ele geçirilemeden yitirilmeye yüz tutulmuş, elde edilmesi, keşfi ve fethi olanaksız gözüken ütopya veya yurt'tur da… Monna Rosa, çoğunlukla başörtülü kızda tecessümü beklenilen şiirli kadın ilham yayan kadın modelidir.

Bir masal ihtiyacıdır Monna Roza'nın temsil ettiği, okurlarının nezdinde; ya da destansı bir arzuyu korumaya dönük bir hassasiyettir. O, bir yandan ısrarla tutkuyla aranırken, gerçek kişiliğiyle yüzleşildiğinde bile kayıp bir resim -bir şiir- olarak yaşayabilmelidir benliklerde. Hakiki Monna Rosa, elbette şiirsel olanın yerini tutamaz. Otto Preminger'in Laura *-1944-* adlı filmi, gerçeğin teessümünün oluşturduğu sıkıntıyı anlatır adeta. Polis dedektifi, öldüğü iddia edilen Laura'nın portresine bakarken uyuyakalır. Uyandığında ise portrenin hemen yanı başında, gerçek Laura'nın sağ salim durduğunu görür, Gerçek Laura'nın bu mevcudiyeti, portreyi bir taklit olarak gösterir; öte yandan, gerçek Laura simgeselleştirilmemiş fantazmatik bir fazla hayalvari bir görüntü gibi ortaya çıkar. Metin Erksan'ın Sevmek Zamanı *-1964-* filmindeki resmin temsil ettiği de, sârete aşık olma olgusudur. Boyacı Halil, resmine âşık olduğu kızı karşısında görünce, onunla ilgilenmeyecektir. Ya da Şehriyar Parsipor'un Aşkın Portresi *-Nakş-ı Aşk, 1991-* filminde, filmin kahramanının peşine düştüğü Güneş Hanım temsildir.

Sezai Karakoç Kadınlarına Benzeyen Kadınlar, biraz da Dante Gabriel Rossetti'nin Monna Rosa tablosudur.

Onlar, kavgacı olmasa da gül bahçesinde gezinen rüya kadınlar değildir. Öyle olmak istemezler, isteseler de olamazlar. Cihan Aktaş, başörtülü bir grafik sanatçısı arkadaşından şunları aktarır: "Sezai Karakoç şiirinin dervişane hissiyatına uzağımdır. Monna Rosa şiirinin genç kızlığımda beni özel bir şekilde etkilediğini hatırlamıyorum. Fakat yaş ilerledikçe, çoluk-çocuk sahibi oldukça daha farklı bir ilgi oluştu bende Karakoç şiirlerine karşı. Monna Rosa şiirinin ise bende şöyle bir hatırası var: Öğrenciydim. Nişanlanmıştım. Nişanlandığımın ertesi günü tutuklandım, İzmir'de, Kemeraltı'nda arkadaşlarla dolaşıyorduk. Polisler yakınlarda bulunan bir caminin önünde barikat kurmuş; Cuma namazı saatleri olabilir. Başörtülülere geçit vermiyorlar. Başörtülüler niye geçemezmiş buradan, ne anlama geliyor bu, diye bir öfkeyle, barikatı geçtim. Polis tutuklamalar yapıyor, basın mensupları fotoğraflar çekiyor. Bu insanları hangi nedenle çekip götürüyorlar böyle, diye yüksek sesle sorduğum için, beni de bir arabaya aldılar. DGM'ye götürüldük. Kızlar bir koğuşta, erkekler bir diğerinde; aradaki duvar alçak, birbirimizin seslerini duyabiliyoruz. Çoğumuz birbirimizi tanımıyoruz. Tuhaf duygular içindeydim. Birgün önce nişanlanmıştım, şimdi ise bana çok anlamsız gelen nedenlerle tutukluydum. İşte o sırada erkekler koğuşundan biri Monna Rosa'yı okumaya başladı. O ortamda, taşıdığım hissiyat içinde şiir beni çok etkiledi doğrusu. İki koğuştan yükselerek birbirine karışan gürültünün şiirle bütünleşerek bir ritm oluşturması sanırım, bu etkiyi güçlendirdi. Çünkü dışarıda hâlâ akıp giden bir hayat var, güzellikler, iyilikler var, gül bahçelerinin kokuları var... Gürültüyü düzene sokan Monna Rosa

mısraları, dışarıdaki düzenin de habercisiydi sanki. Şiir bana hayatla yakından ilgili görünmüştü o anda.

Daha sonraları Karakoç'u başka bir algıyla okumaya başladım. İsyankâr ruh halim, hayatın akışı içinde ritm değiştirdi. Karakoç'u artık daha yerli yerinde anlamaya başladığımı söyleyebilirim." [121]

▪ *Sezai Karakoç'u Okumuş Olarak Şiir Yazan Kadınlar*

Ruhu inkâr edildikçe kadın, erkeğin temsil ettiği kültürün içinde bir yer tutmayı bir ülkü olarak benimser. Aynı şekilde, ruhsal bir varlığa dönüştürüldükçe de kadın, 'Ben bir insanım, düşünen, akıl yürüten bir insanım!' diye bağırmasına yol açan tepkiler biriktirir.

Bütün mistik geleneklerde tazeliğin, gençliğin, kadın zarafetinin ve genel olarak güzelliğin bir simgesi, eğretilemesi, alegorisi ya da teşbihi olarak belirir gül. Umberto Eco, bu konuda şu tespiti yapar: *'Bir nesneye veya kavrama aşırı anlam yükleme bazen anlamın içinin boşaltılmasına sebep olabilir. Öylesine anlam yüklü, simgesel bir nesnedir ki gül, Eco'ya göre, artık hiç bir anlamı yoktur.'* [122] Yine de gülün temsil kabiliyeti sürüyor olmalı ki Eco bile başyapıtının adını onsuz düşünemez ve *Gülün Adı* koyar. [123]

Cihan Aktaş; Sezai Karakoç şiirinin, romantik dindar gençlerde oluşturduğu farklı algıların ve yorumların kendisine

121 *Aktaran:* Cihan Aktaş; a.g.y.

122 Umberto Eco; **Yorum ve Aşırı Yorum**, 2. Basım, *Çeviri: Kemal Atakay,* Can Yayınları, İstanbul 1997.

123 Cihan Aktaş; a.g.y.

dönerken kazandığı yeni anlamların baskısına nasıl dayandığını hep merak etse de [124] Monna Rosa dizelerine tutkun 1980 kuşağının, şiiri ve incelikleri yavaş yavaş hayatlarından çıkardıklarının, çıkarmak durumunda kaldıklarının farkındadır.

124 Cihan Aktaş; a.g.y.



Kaynakça

Abdurrahim Karadeniz; **Zamana Adanmış Sözler'in Minyatür ve Ebrûli Bakış Açısı**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003. Ahmet Ada; **İkinci Yeni ve Monna Rosa**, Virgül, S. 16, Şubat 1999.

Ahmet Hakan Coşkun; **Sezai Karakoç**, Hürriyet, 13 Haziran 2005.

Ahmet Hakan Coşkun; **Roza ile Sezai Karakoç Aynı Karede**, Hürriyet, 10 Ocak 2007.

Ahmet İnam; **Ararken**, Suteni Yayıncılık, Ankara 1996.

Ahmet Oktay; **Şairin Kanı**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

Ahmet Oktay; **Yazılanla Okunan**, Yazko Yayınları, İstanbul 1983.

Ahmet Turan Alkan; **Yatağına Kırgın Irmaklar**, Ötüken Yayınları, İstanbul 2005. Âlim Kahraman; **Bir Duyarlığın Çağdaş Biçimleri**, *İncelemler, Hikâyeler II,* Akabe Yayınları, İstanbul 1985.

Ali Ayçil; **Bir Âşık KaraYılanı Çağırıyor**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Ali Göçer; **Sezai Karakoç'un Piyesleri,** Yedi İkilm, S. 40, Temmuz 1993.

Âlim Kahraman; **Edebiyatın Saklı Dili**, *Sezai Karakoç'un Bir Şiiri: Ağustos Böceği Bir Meşaledir / Gün Doğmadan'da Ben: Geleneğin Penceresinden,* İz Yayınları, İstanbul 2001.

Âlim Kahraman; **Toprağı İşleyen Kalem**, *Sezai Karakoç: Gelecek Zamanın Sesi, ,* Yedi İklim Yayınları, İstanbul 1997.

Arif Ay; **O, Ulu Hocaların Öğretmediklerini Öğreten Öğreti Ustası Bir Haberci, Bir Muştucu**, Kitap Dergisi, S. 93, Sezai Karakoç Özel Sayısı, Aralık 1998.

Arif Ay; **Sezai Karakoç'un Şiiri İkinci Yeni ile Akraba mı?**, Yedi İklim, S. 126, Sezai Karakoç Özel Sayısı, Eylül 2000.

Bâki Asiltürk; *Hilesiz Terazi*, **Sezai Karakoç'un Şiirine Anlatım Özellikleri Çerçevesinde Bir Bakış**, YKY, İstanbul 2006.

Beşir Ayvazoğlu; **Geleneğin Direnişi**, Ötüken Yayınları, İstanbul 1996.

Can Bahadır Yüce; **Kemal Varol'la Söyleşi**, Kitap Zamanı, S. 70, 11 Eylül 2011.

Cemal Süreya; **99 Yüz,** *İzdüşümler, Söz Senaryosu,* Kaynak Yayınları, İstanbul 1996.

Cemal Süreya; **Günler**, YKY, 3 Baskı, İstanbul 2006.

Cezmi Ersöz; **Bana Türkçe Bir Ekmek Ver,** *'Hiç Unutur muyum?'***,** 21. Baskı, Tekin Yayınları, İstanbul 2006.

Cihan Aktaş; **Monna Rosa'nın 80 Kuşağı Üzerindeki Etkisi**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Durali Yılmaz; **Bâbiâli'nin Son Sayfaları**, Yedi İklim, **Ne***cip Fazıl Özel Sayısı,* S. 182, Mayıs 2005.

Ebubekir Eroğlu, **Sezai Karakoçun Şiiri**, Bürde Yayınları, İstanbul 1981.

Ebubekir Eroğlu; **Dergi: Kanatlı Yürüyüş**, Kitap-lık, *Vesikalık: Edebiyat Dergicileri,* S. 50, Kasım-Aralık 2001.

Ece Ayhan; **Günce** / '*Bir yıl Daha Yaşamak İstiyorum*', Öküz, S. 74, Temmuz 2000.

Ece Ayhan; **Hay Hak ! Söyleşiler**, YKY, İstanbul 2002.

Ece Ayhan; **Pazar Postası ve Mahşerin Dört Atlısı**, Gergedan, S. 4, Haziran 1987.

Edip Cansever; **Yerçekimli Karanfil**, Adam Yayınları, İstanbul 1995.

Ercan Y. Yılmaz; **Kinin Zehirlediği Adamlar**, Cumhuriyet Kitap Eki, S. 1200, 4 Ağustos 2011.

Erdem Bayazıt; **Sezai Karakoç'un Şiirne Giriş**, Deneme, S. 13, Mayıs 1972.

Erdoğan Alkan; **Şair Sezai Karakoç**, Varlık, S. 1193, Şubat 2007.

Erdoğan Erbay; **Doğu'nun Rüyası ya da Batı Masalı**, Yedi İklim, S. 126, Sezai Karakoç Özel Sayısı, Eylül 2000.

Fahri Ersavaş,- Şeref Elma; **Adına Şiirler Yazılan Geyveli: Muazzez Akaya***;* www.geyve.com.

Feyza Perinçek; *Hazırlayan,* **Cemal Süreya Arşivi**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1991.

Gülten Akın; **Sezai Karakoç**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Güven Turan; **Sezai Karakoç Üzerine**…, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Güven Turan; **Şiir ve Yorumlama**, **Ludingirra**, S. 4, Kış'97.

Hakan Albayrak; **Dicle ve Fırat'ın Çağrısı**, Gerçek Hayat, S. 99, 13 Eylül 2002.

Hamit Can; **'Tüyler İçinde Gelen Yeni Dünya'**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Hamit Can; **Siyasal Bir Tasarım Olarak: Diriliş Partisi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Haydar Ergülen; **İnancı da Şiirine Dahil Büyük Bir Şair Sezai Karakoç**, 7. Uluslar arası Sapanca Şiir Akşamları, 5-8 Eylül 2007, Sakarya Valiliği Yayınları, Mayıs 2008.

Haydar Ergülen; **Keder Gibi Ödünç**, yasakmeyve Yayınları, İstanbul 2005.

Haydar Ergülen; **Mona Roza… Nihayet!,** Varlık, S. 1094, Kasım 1998.

Haydar Ergülen; **Sezai Karakoç, İkinci Yeni ve Taha'nın Kitabı**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Haydar Ergülen; **Şair ve Ödül**, Yeni Şafak, 5 Ocak 2007.

Hilmi Yavuz; **Sezai Karakoç Üzerine**, Zaman, 24 Eylül 2008.

Hilmi Yavuz; **Sezai Karakoç: Anılar**, Zaman, 14 Şubat 2007.

Hüseyin Haydar; **Sezai Karakoç Üzerine**, *Şiiri'nin Haritasında Gezinmek,* Berfin Bahar, S. 164, Ekim 2011.

Hüseyin Su; **Diriliş Neslinin Öyküleri**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Işık Yanar; **Dirilişi Arayan Bir Şairin Hikâyeleri**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

İbrahim Eryiğit; **Mona Roza'nın Yasal ama Meşru Olmayan Baskısı Üzerine**, Düş Çınarı, S. 12, Eylül-Ekim 1998.

İhsan Işık; **Bir Portre: Sezai Karakoç**, Yeni Zemin, S. 14, Şubat 1994.

İlyas Dirin; **Diriliş Dergisi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

İsmail Sert; **Yıldırım Aydınlığında Bir Ağaç Olarak Şair**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

İsmet Özel; **Cumhuriyet Benim Ağabeyim Sayılır**, Kaçak Yayın, S.: 38, Temmuz 2006.

Kâmil Eşfak Berki; **Mona Roza Şiiri ve Belirlemeler**, Kitap, S. 93, Sezai Karakoç Özel Sayısı, Aralık 1998.

Kâmil Eşfak Berki; **Sezai Karakoç'un Hikâyeleri**, Hece, Türk Öykücülüğü Özel Sayısı, S. 46-47, Ekim-Kasım 2000.

Kemal Bek; **Taha'nın Kitabı Üzerine Okuma Notları**, **Ludingirra**, S. 9, Bahar' 99.

Kemal Bek; **Şiir Yorumu Okura Ne Katar?**, Ludingirra, S. 4, Kış'97.

Laurent Mignon, **Kaldırımlardan Monna Rosaya,** Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Ludingirra, **Sezai Karakoç Dosyası,** S. 9, Aralık 1999.

M. Fatih Andı; **Sezai Karakoç'un Şiirlerinde Bir Medeniyet Göstergesi Olarak Şehir**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Mahmut Babacan; **Sezai Karakoç'un Piyesleri**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Mahmut Kanık; **Sezai Karakoç'un Meydan Ortaya Çıktığında Öyküsünden İki Kesit**, Kitap Dergisi, S. 93, Aralık 1998.

Mehmet Can Doğan; **Sezai Karakoç İkinci Yeni'nin Neresinde?**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Mehmet Erdoğan; **Sübjektif Yazılar**, *Sezai Karakoç'un Şiir Coğrafyası*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1997.

Mehmet Kaplan; **Şiir Tahlilleri II**, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

Metin Üstündağ; **Şiyir Sevişgenleri,** Sel Yayınları, İstanbul 2009.

Muhsin Macit; **Modern Mistik Şiirin Ufukları**: *Sezai Karakoçun Şiiri*, Yedi İklim, S. 126, Eylül 2000.

Murathan Mungan; **Meskalin, 60 Draje**, Metis Yayınları, İstanbul 2000.

Murathan Mungan; **Metinler Kitabı**, Metis Yayınları, İstanbul 1998.

Mustafa Kirenci; **Akıp Giden Zamandan Kalanlar**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Mustafa Ruhi Şirin; **Medeniyet Soluğu,** *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Mustafa Şahin; **İki Öncü Yolcu: Nuri Pakdil –Sezai Karakoç**, *Edebiyat Eylemi ve Nuri Pakdil, Editör: Hüseyin Su*, Hece Yayınları, Ankara 2013.

Muzaffer İlhan Erdost, **Şiirimizi Götürenler**, Pazar Postası, S. 5, 27 Ekim 1957.

Muzaffer İlhan Erdost, **Tartışma Yanılmaları**, Pazar Postası, S. 6, 3 Şubat 1957.

Muzaffer Uyguner; **Gül Muştusu,** Hisar, Sayı: 71, Kasım 1969.

Münire Kevser Baş; **Diriliş Taşları**, *Sezai Karakoç'un Düşünce ve Sanatında Temel Kavramlar,* Lotus Yayınları, Ankara 2008.

Münire Kevser Baş; **Sezai Karakoç Şiirinde Metafizik Vurgu**, İnsan Yayınları, İstanbul 2011.

Necip Tosun; **Diriliş Tiyatrosu**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Necmiye Alpay; **Sezai Karakoç Kaçıncı Oğul?**, Ludingirra, *Sezai Karakoç Dosyası*, S. 9, Aralık 1999.

Orhan Kahyaoğlu; **İnsan Ölmeden Önce**, Ludingirra, S. 9, Bahar'99.

Orhan Duru; **Şiirimizin Gizli Bir Kahramanı: Sezai Karakoç**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Orhan Koçak; **İmgenin Halleri**, Metis Yayınları, İstanbul 1995.

Ömer Aksay; **Kaideyi Bozan İstisnalar**, Hayykitap Yayınları, İstanbul 2012.

Ömer Erdem; **Aşktan Aşkınlığa**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Ömer Lekesiz; **Diriliş ve Uygarlık**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Ramazan Kaplan; **Çağdaş Bir Leylâ ve Mecnun Hikâyesi**, *Sezai Karakoç; Hazırlayanlar: Mehmet Çelik- Yakup Çelik, Külüt ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 2010.*

Rasim Özdenören; **Sezai Karakoç: Bir Entelektüelin Profili**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Said Aydın; **Şairin Ayrılık Provası,** Kitap Zamanı, Ocak 2008.

Selim İleri; **Anısı Kalmış İki Kitap Üzerine**, Ludingirra, *Sezai Karakoç Dosyası***,** S. 9, Aralık 1999.

Sezai Karakoç II. Yeni Serüvenini Anlatıyor, Ot, S. 1, Mart 2013.

Sezai Karakoç; *Hikâyeler II,* **Portreler**, 2. Baskı, Diriliş Yayınları, İstanbul 1988.

Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları I**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları II**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

Sezai Karakoç; **Edebiyat Yazıları III**, Eğik Ehramlar, 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2000.

Sezai Karakoç; *Hikâyeler I,* **Meydan Ortaya Çıktığında**, 2. Baskı, Diriliş Yayınları, İstanbul 1979.

Sezai Karakoç; *Piyesler I,* 2. Baskı, Diriliş Yayınları, İstanbul 1988.

Sezai Karakoç; **Batı Şiirinden Çeviriler**, 3. Baskı, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

Sezai Karakoç; **Çağ ve İlham III**, 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

Sezai Karakoç; **Diriliş Davaları**, Diriliş, S. 1, Ekim 1969.

Sezai Karakoç; **Dört Meydan Konuşması**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2011.

Sezai Karakoç; **Gün Doğmadan**, 2. Baskı, [Bütün Şiirleri], Diriliş Yayınları, İstanbul 2000.

Sezai Karakoç; **Gün Saati**, *Günlük Yazılar IV,* 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1999.

Sezai Karakoç; **Gündönümü**, 7. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2010.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 24,** *Çocukluk Yılları,* Diriliş, S. 24, 2 Ocak 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 25,** *Çocukluk Yılları*, Diriliş, S. 25, 9 Ocak 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 26,** *Çocukluk Yılları,* Diriliş, S. 26, 23 Ocak 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 27,** *Diyarbakır,* Diriliş, S. 27, 16 Ocak 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 28,** *Maraş,* Diriliş, S. 28, 30 Ocak 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 29,** *Maraş,* Diriliş, S. 29, 6 Şubat 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 30**, *Maraş,* Diriliş, S. 30, 13 Şubat 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 31,** *Maraş-Ergani-Çermik,* Diriliş, S. 31, 20 Şubat 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 33**, *Gaziantep,* Diriliş, S. 33, 6 Mart 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 34**, *Gaziantep*, Diriliş, S. 34, 14 Mart 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 35**, *Gaziantep,* Diriliş, S. 35, 20 Mart 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 36**, *Gaziantep-Ergani,* Diriliş, S. 36, 27 Mart 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 37**, *Gaziantep-Ergani,* Diriliş, S. 37, 3 Nisan 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 39**, *Gaziantep,* Diriliş, S. 39, 14 Nisan 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 40**, *Gaziantep,* Diriliş, S. 40, 21 Nisan 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 41**, *Malatya-Ergani-İstanbul,* Diriliş, S. 41, 28 Nisan 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 42**, *Ankara,* Diriliş, S. 42, 5 Mayıs 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 43**, *Ankara,* Diriliş, S. 43, 12 Mayıs 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 44**, *Ankara,* Diriliş, S. 44, 19 Mayıs 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 45**, *Ankara-Rüzgâr,* Diriliş, S. 45, 26 Mayıs 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 46**, *Ankara,* S. 46, 2 Haziran 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 47**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 47, 9 Haziran 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 48**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 48, 16 Haziran 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 49**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 49, 23 Haziran 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 50**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 50, 30 Haziran 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 51**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 51, 7 Temmuz 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 52**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 52, 15 Temmuz 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 53**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 53, 21 Temmuz 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 54**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 54, 28 Temmuz 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 55**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 55, 4 Ağustos 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 57**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 57, 18 Ağustos 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 58**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 58, 25 Ağustos 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 59**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 59, 1 Eylül 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 60**, Ankara, SBF Yılları, Diriliş, S. 60, 8 Eylül 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 61**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 61, 15 Eylül 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 62**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 62, 22 Eylül 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 63**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 63, 29 Eylül 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 64**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 64, 6 Ekim 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 65**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 65, 13 Ekim 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 66**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 66, 20 Ekim 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 67**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 67, 27 Ekim 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 68**, *Ankara, SBF Yılları,* Diriliş, S. 68, 3 Kasım 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 69**, *İstanbul, Maliye Müfettiş Muavinliği,* Diriliş, S. 69, 10 Kasım 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 70**, *İstanbul, Maliye Müfettiş Muavinliği,* S. 70, 24 Kasım 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 71**, *İstanbul, Maliye Müfettiş Muavinliği,* Diriliş, S. 71, 1 Aralık 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 73**, *İstanbul-Balıkesir*, Diriliş, S. 73, 8 Aralık 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 74**, *İstanbul,* Diriliş, S. 74, 15 Aralık 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 75**, *İstanbul-Malatya,* Diriliş, S. 73, 22 Aralık 1989.

Sezai Karakoç; **Hâtıralar 76**, *Malatya-Akçadağ,* Diriliş, S. 76, 29 Aralık 1989.

Sezai Karakoç; **İnsanlığın Dirilişi**, 8. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2011.

Sezai Karakoç; **İslam**, Diriliş Yayınları, İstanbul 1997.

Sezai Karakoç; **Makamda**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2005.

Sezai Karakoç; **Mehmet Akif**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1979.

Sezai Karakoç; **Sütun**, *Günlük Yazılar II,* 5. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1999.

Sezai Karakoç; *Şiirler II*, **Tahanın Kitabı Gül Muştusu**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

Sezai Karakoç; *Şiirler III*, **Körfez /Şahdamar / Sesler**, 4. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1982.

Sezai Karakoç; *Şiirler IV*, **Zamana Adanmış Sözler**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1985.

Sezai Karakoç; *Şiirler IX*, **Monna Rosa**, *İlk Şiirler,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1998.

Sezai Karakoç; *Şiirler V*, **Ayinler**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

Sezai Karakoç; *Şiirler VI*, **Leylâ ile Mecnun**, 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

Sezai Karakoç; *Şiirler VIII*, **Alınyazısı Saati**, 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1986.

Sezai Karakoç; **Tarihin Yol Ağzı,** *İki Röportaj,* 3. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2007.

Sezai Karakoç; **Üç Kaside**, Fatih Yayınları, İstanbul 1967.

Sezai Karakoç; **Yapı Taşları ve Kaderimizin Çağrısı**, *Başyazılar II,* 2. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 1999.

Sezai Karakoç; **Yitik Cennet**, 14. Basım, Diriliş Yayınları, İstanbul 2012.

Sıddık Akbayır; **'Ne Kadar Gitsem O kadar Uzak':** Hilmi Yavuz, Ferfir Yayınları, İstanbul 2011.

Sıddık Akbayır; **'Yoktur Gölgesi Türkiye'de**, Yolcu, Ek Kitapçık, S. 41, Ocak-Şubat 2007.

Sıddık Akbayır; **Gül Muştusuna Dair Bir Yorum Denemesi**, Hece, Bir Uygarlık Tasarımı Olarak Diriliş Özel Sayısı, S.73, Ocak 2003.

Süleyman Unutmaz; **Mesnevi Okuyup Sigara İçen Müteesettir Kızlar Beni Neden Sevmezler Erkan?**, Kitaplık, S. 150, Haziran 2011.

Şaban Abak; **Diriliş Akımı mı İkinci Yeni mi?**, Yedi İklim, S. 126, Sezai Karakoç Özel Sayısı, Eylül 2000.

Şaban Abak; **Sezai Karakoç'un Devlet ve Siyaset Görüşleri Üzerine**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Şakir Diclehan; **Sanat ve Düşünce Dünyasında Sezai Karakoç,** Piran Yayınları, İstanbul 1980.

Şakir Diclehan; **Mezopotamya Şairleri**, İslami Edebiyat, S. 28, Şubat-Mart 1999.

Tahir Abacı; **Karakoç'un Söylediği**, Ludingirra, S: 9, Bahar'99.

Turan Karataş; **Baktıkça Büyüyüen Bir Şahsiyetin Yazıyla Çıkarılan Fotoğrafı**, Şair ve Düşünür Sezai Karakoç Sempozyumu, Fatih Belediyesi Yayınları, İstanbul 2011.

Turan Karataş; **Doğunun Yedinci Oğlu: Sezai Karakoç**, *(Doktora Tezi)* Kaknüs Yayınları, İstanbul 1998.

Umberto Eco; **Yorum ve Aşırı Yorum**, 2. Basım, *Çeviri: Kemal Atakay,* Can Yayınları, İstanbul 1997.

Ülkü Tamer; **Ülkü Tamer'le Söyleşi**, Ludingirra, S. 5, Bahar, 98.

Walter G.Andrews; **Stepping Aside** (Geriye Çekilmek), Journal of Turkish Literature, Bilkent Üniversitesi Türk Edebiyatı Merkezi, S. 1, Ankara 2004.

Yavuz Bayram; **Çiçekler ve Diğer Bitkilerin Dîvân Şiirine Yansımaları İle Anlam Çerçeveleri**, Ondokuz Mayıs Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Samsun 2001.

Yıldız Ramazanoğlu; **Monna Rosa Kuşağı**, Temrin, S. 26, Haziran 2010.